

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Eraõiguse osakond

Arvi Luhakooder

ÄRIKATKEMISE KINDLUSTUS KUI FINANTSRISKIDE KINDLUSTUS

Magistritöö

Juhendaja:
PhD Olavi-Jüri Luik

Tallinn
2019

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. ÜLDISED ÄRIKATKEMISE KINDLUSTUSE PÕHIMÕTTED	8
1.1 Äriatkemise kindlustusteenus	8
1.2 Äriatkemise kindlustuse põhimõisted	14
1.2.1 Kindlustushuvi	14
1.2.2 Kindlustatud ese	17
1.2.3 Kindlustusjuhtum ja kindlustusrisk	22
1.3 Äriatkemise kindlustussumma ja kindlustusväärtus	31
2. ÄRIKATKEMISE KINDLUSTUSHÜVITISE MÄÄRAMISE PÕHIMÕTTED	44
2.1 Kindlustusjuhtumi toimumine	44
2.2 Kindlustuslepingu poolte kohustused kindlustusjuhtumi toimumisel	53
2.2.1 Kindlustusvõtja kohustused	53
2.2.2 Kindlustusandja kohustused	57
2.3 Kahju suuruse määramine	58
KOKKUVÕTE	74
BUSINESS INTERRUPTION INSURANCE AS FINANCIAL RISKS INSURANCE	80
Kasutatud kirjandus	89
Kasutatud normatiivaktid	90
Kasutatud kohtupraktika	91
Kasutatud tüüptingimused	92
Kasutatud muud materjalid	93

SISSEJUHATUS

Ettevõtlus on seotud riskidega, mille realiseerumine mõjutab ettevõtet majanduslikult negatiivselt. Riskide maandamise üheks võimaluseks on nende kindlustamine ehk riskide realiseerumise negatiivse mõju ülekandmine kindlustusandjale. Ettevõttele kuuluvate vallas- ja kinnisasjadega seotud riske on võimalik maandada varakindlustusega. Tihti kaasneb asja kahjustumisega ka ettevõtte tegevuse ajutine peatumine, mille tulemusena väheneb pakutav teenuste või toodangu hulk. Selle tulemuseks omakorda on käibe vähenemine. Asja füüsilisele kahjustumisele järgnev sissetuleku kaotus võib olla oluliselt suurem kui kahjustunud asja taastamise kulu. Lisaks varakindlustusele on sissetuleku kaotusega seotud riske võimalik täiendavalt kindlustada.

Eestis tegutsevad kindlustusandjad pakuvad koos ettevõtte varakindlustusega äriatkemise kindlustust. Äriatkemise kindlustus koosneb finantskahjude kindlustuse alaliikidest, milleks on sissetulekute ebapiisavuse, püsikulude, ettenägematute ärikulude kindlustus ning rendi- või müügitulu kaotuse kindlustus. Äriatkemise kindlustuse eesmärk on hüvitada kindlustusvõtjale kahju, mille põhjustab kindlustatud sündmuse tagajärjel katkenud ettevõtte majandustegevus.¹ Kindlustuse abil on ettevõtjal võimalik säilitada sissetulek perioodil, millal ettevõtte tegevus on tootmisvahendite füüsilise hävinemise või muu põhjuse tulemusena seiskunud. Sissetulek võib olla mõjutatud ka ettevõtte välistest asjaoludest, näiteks tarnija võimetusest tarnida vajaminevaid kaupu, energiaga varustamise häirest või näiteks peamise kliendi juures toimunud kahjusündmusest, mis kahandab võimalust toodangu müügiks. Sellisel juhul on tegemist sündmusega, mis ei ole seotud ettevõttele kuuluva asja kahjuga. Iko Nõmm on oma magistritöös defineerinud puhtmajandusliku kahju kui varalise kahju, mis ei ole seotud asjakahjuga.² Autori hinnangul on ettevõtjal ka puhtmajandusliku kahju kindlustamise huvi.

Kindlustuslepingu kohaselt on kindlustusandjal eelnevalt kokkulepitud sündmuse korral kahju hüvitamise kohustus. Lepinguvabaduse põhimõttest tulenevalt sõnastatakse kindlustusjuhtum üldreeglina kindlustustingimustes, erandina seaduses (näiteks liikluskindlustuse kindlustusjuhtum). Võlaõigusseadus ei täpsusta, millist sündmust tuleb lugeda äriatkemise

¹ Peter E. Kanaris, „Analytical approach to business interruption, extra expence, and civil authority coverage issues. Tort Trial & Insurance Practice Law Journal; Chicago Vol. Is. 1 (Fall 2007), lk 1.

² I. Nõmm. Puhtmajanduslik kahju ja selle hüvitamine deliktilise vastutuse korral. Magistritöö. Tartu: TÜ 2007, lk 8.

kindlustusjuhtumiks. Äriatkemise kindlustusjuhtumi korral lubab kindlustusandja hüvitada ettevõtjale äriatkemise tagajärjel saamata jäänud ärikasumi. Kuna ärikasum ei ole võrdne saamata jäänud tuluga (VÕS § 128 lg 4), siis puudub võlaõigusseaduses juhis, kuidas leitakse äriatkemise tõttu saamata jäänud ärikasum. Kindlustusvaldkonna eksperdid väidavad, et äriatkemise kindlustus on üks keerukamaid kindlusteenuseid.³ Seda eelkõige kahel põhjusel. Esiteks, erinevalt kõikidest teistest kindlustusteenustest on äriatkemise kindlustus loodud hüvitama kahju saamata jäänud kasumi eest, mida ettevõtte ei õnnestunud teenida. Teiseks on äriatkemise kindlustustingimused pigem ebaselged, mis on kaasa toonud „tuhandeid ja tuhandeid“ kohtuvaidlusi äriatkemise kindlustuslepingu poolte vahel.⁴ Kui kindlustustingimused on ebaselged ja seadus ei täpsusta, kuidas olukorda lahendada, ning praktikas eksisteerib palju kohtuvaidlusi, siis on tegemist õigusliku probleemiga. Autor uurib, kuidas olukorras, kus täpne kahju suurus ei ole teada, määratakse kindlaks kindlustusandja hüvitamiskohustuse suurus äriatkemise kindlustuses.

Käesoleva magistritöö teema on aktuaalne ja vajalik, kuna omab praktilist väärtust kindlustuslepingu pooltele. Kindlustusjuhtumi tagajärjel toimunud kahju suuruse ning kindlustusandja hüvitamiskohustuse ulatuses on kindlustuslepingu pooltel sageli erinev arusaam ja see võib kaasa tuua vaidlusi. Kuna ettevõtte varakindlustusega seotud vaidluste lahendamisel on oluline osa äriatkemise kindlustuslepingul, siis on mõlema poole huvides, et kindlustuslepingus oleks täpselt määratletud sündmus, mille korral tekib kindlustusandjal kahju hüvitamise kohustus ning kui suures ulatuses kuulub kahju hüvitamisele. Seetõttu on vajalik analüüsida, kuidas kindlustustingimustes on vastavaid küsimusi lahendatud.

Autorile teadaolevalt ei ole Eestis äriatkemise kindlustuse põhimõtteid ja kindlustushüvitise määramist magistritöö tasandil uuritud. Samuti on Eestis kohtusse jõudnud vaid üksikud vaidlused ning Riigikohtu tasemel äriatkemisega seotud kohtulahendid puuduvad.

Käesoleva magistritöö eesmärk on analüüsida:

- äriatkemise kindlustuse põhimõtteid, kindlustushuvi suuruse ja sellele vastava kindlustussumma määramist;
- Eestis tegutsevate kindlustusandjate äriatkemise kindlustustingimusi;

³ B. T. McCallum, M. Knapp. Coping with Catastrophes Business Interruption Insurance Claims. CPA Journal. May 2016, Vol. 86 Issue 5, lk 56.

⁴ B. T. McCallum (viide 3), lk 56.

- äriatkemise kahju suuruse ja kindlustushüvitise määramise põhimõtteid.

Selleks on vaja uurida, kuidas on õiguskirjanduses ja kohtupraktikas eelnimetatud probleeme käsitletud ning äriatkemise kindlustuse põhimõisteid sisustatud. Samuti on vaja uurida, milliseid praktilisi probleeme on äriatkemise kindlustushüvitise määramisel esile kerkinud ning kuidas on neid lahendatud.

Eelnevast tulenevalt püstitab autor hüpoteesi: Eestis tegutsevate kindlustusandjate äriatkemise kindlustuse tüüptingimused ei ole selged - nende väljendusviis ja esitluslaad on sageli ebatavaline ja arusaamatu ning see ei võimalda üheselt määrata hüvitatava kahju suurust.

Magistritöö eesmärkidest lähtuvalt püstitas autor järgmised uurimisküsimused:

- Millised on äriatkemise kindlustuse põhimõisted?
- Millised eeldused peavad olema täidetud, et lugeda mingi sündmus äriatkemise kindlustusjuhtumiks?
- Millised on domineerivad äriatkemise kindlustussüsteemid?
- Milles väljendub äriatkemise kindlustushuvi?
- Kuidas hinnata äriatkemise kindlustusväärtust?
- Kas VÕS § 480 lg 2 sätestatud kindlustusväärtuse kokkulepe keeld saamata jäänud tulu kindlustamisel on põhjendatud?
- Kas ja miks peaksid alakindlustust vältima kindlustuslepingu mõlemad pooled?
- Millised on kahju vähendamise printsiibi erisused äriatkemise kindlustuses ja varakindlustuses?
- Millest koosneb ning kuidas liigitub äriatkemise kahju?
- Kuidas rakendatakse äriatkemise kindlustuses omavastutust?
- Kuidas määratakse saamata jäänud tulu suurus ja sellele vastav äriatkemise kindlustushüvitis?

Käesolevas magistritöös on eesmärkidest lähtuvalt analüüsitud õiguskirjandust ja Eestis tegutsevate kindlustusandjate tüüptingimusi ning siseriiklikku kindlustusõiguse regulatsiooni. Äriatkemise kindlustusvaidluste osas on toodud näiteid nii Ühendkuningriigi kui ka Ameerika Ühendriikide kohtupraktikast. Magistritöös on oluline osa Eestis tegutsevate

kindlustusandjate tüüptingimuste analüüsil. Eestis tegutseb kaheksa Eesti kahjukindlustusandjat ning kuus välismaiste kahjukindlustusandjate filiaali.⁵ Antud töös on analüüsitud kuue suurema Eestis tegutseva kindlustusandja äriatkemise kindlustustingimusi. Kindlustusseltside valikul on lähtutud ettevõtte varakindlustuse turuosa suurusest. Statistikaameti kodulehe andmetel on juriidiliste isikute varakindlustuse kindlustusmaksete alusel suurimad kindlustusandjad: IF P&C Insurance AS, AB „Lietuvos draudimas Eesti filiaal, Seesam Insurance AS, ERGO Insurance SE, Salva Kindlustuse AS ja Compensa Vienna Insurance Group, ABD Eesti filiaal. Nimetatud kindlustusandjate ettevõtte varakindlustuse turuosa 2018 aastal moodustas kokku 87,5%.⁶

Magistritöös on autor kasutanud empiirilist meetodit kindlustustingimuste ja kohtupraktika käsitlemiseks. Kasutatud on analüütilist, süsteemset, võrdlevat ja kvalitatiivset meetodit, selgitamaks välja, millised on äriatkemise kindlustuse põhimõtted ning kuidas on sisustatud äriatkemise kindlustushüvitise määramist puudutavad sätted kindlustustingimustes.

Magistritöö struktuur on liigendatud viisil, mis võimaldab teha töö teemast tervikliku analüüsi. Töö on jaotatud kaheks peatükiks, millest esimeses analüüsib autor äriatkemise kindlustuse põhimõtteid. Peatükk on jaotatud kolmeks alapeatükiks, millest esimeses uurib autor äriatkemise kindlustusteenuse tausta ja maailmas valitsevaid kindlustussüsteeme, teises alapeatükis on analüüsitud äriatkemise kindlustuse põhimõisted: kindlustushuvi, kindlustatud ese, kindlustusjuhtum ja kindlustusrisk. Kolmandas alapeatükis on analüüsitud äriatkemise kindlustussumma ja kindlustusväärtuse leidmisega seonduvaid probleeme, sh alakindlustust ning alakindlustuse vältimise võimalusi.

Teises peatükis on uuritud äriatkemise kindlustushüvitise määramise põhimõtteid ning analüüsitud vastavat kohtupraktikat. Teine peatükk koosneb kolmest alampeatükist, millest esimeses uuritakse kindlustusjuhtumi eeldusi koos kohtulahendite näidetega. Teises alampeatükis uuritakse kindlustuslepingu poolte kohustusi kindlustusjuhtumi toimumisel ning kolmandas alampeatükis uuritakse, kuidas määratakse kindlaks äriatkemise kahju suurus.

⁵ <https://www.fi.ee/et/kindlustus-0/kindlustus/kindlustusandjad/kindlustusandjad> (07.12.2018).

⁶ <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=RR107&ti=KAHJUKINDLUSTUS+LIIGI+JA+KINDLUSTUSANDJA+J%C4RGI+%28KUUD%29&path=../Database/Majandus/14Rahandus/03Kindlustus/&lang=2> (07.12.2018).

Magistritööd kõige enam iseloomustava märksõnad on: kindlustusõigus, finantsriskide kindlustus, äriatkemise kindlustus, kindlustushüvitis, saamata jäänud tulu.

1. ÜLDISED ÄRIKATKEMISE KINDLUSTUSE PÕHIMÕTTED

1.1 Äriatkemise kindlustusteenus

Äriatkemise kindlustusel ei ole Eestis välja kujunenud ühtset nimetust. Kasutusel on erinevad kindlustusteenuse nimetused:

- Ärikatkestuskindlustus⁷ (ERGO Insurance SE, edaspidi: ERGO);
- Ärikatkestuse kindlustus⁸ (IF P&C Insurance AS, edaspidi IF);
- Äritegevuse katkemise kindlustus (AB „Lietuvos draudimas Eesti filiaal, edaspidi: PZU⁹ ja Compensa Vienna Insurance Group, ABD Eesti filiaal, edaspidi: Compensa¹⁰);
- Töökatkestuskindlustus¹¹ (Seesam Insurance AS, edaspidi: Seesam);
- Majandustegevuse katkemise kindlustus¹² (Akcinė draudimo bendrovė "Gjensidige" Eesti filiaal, edaspidi: Gjensidige);
- Äriatkemise kindlustus¹³ (AAS BTA Baltic Insurance Company Eesti filiaal, edaspidi: BTA).

Kuna kindlustusõiguse õpiku autorid kasutavad kindlustusteenuse nimetusena äriatkemise kindlustuse nime,¹⁴ siis kasutab autor vastavat teenust analüüsides seda terminit. Kuna teenuse nimetus ei määra selle sisu, siis on sisust arusaamiseks vaja analüüsida kindlustuslepingu tingimusi ning uurida kindlustuslepingutes kasutatud mõisteid.

Kindlustustegevuse seaduse¹⁵ § 2 kohaselt on kindlustustegevus kindlustuslepingu alusel kindlustusvõtja või kindlustatu kindlustusriskide ülevõtmine ja kindlustusjuhtumi toimumise korral kahju hüvitamine, kokkulepitud rahasumma maksmine või lepingu täitmine muul kokkulepitud viisil. Kindlustustegevus jaguneb elukindlustuseks, kahjukindlustuseks ja edasikindlustuseks (KindlTS § 2 lg 2). Kahjukindlustus omakorda jaguneb kaheksateistkümneks liigiks (KindlTS § 12 lg 1) ning kindlustustegevuse seaduse lisas on toodud kahjukindlustuse alaliigid. KindlTS § 15 lg 1 kohaselt kindlustustegevusega

⁷ <https://www.ergo.ee/arikliendile/ettevottekindlustus> (06.12.2018).

⁸ <http://tingimused.if.ee/ViewPDF.aspx?ID=b54ebf4f-7183-4f9b-a690-c3a6f87fc3fa> (06.12.2018).

⁹ <https://pzu.ee/ariklient/ettevote/> (06.12.2018).

¹⁰ <https://compensa.ee/ee/ariklient/varakindlustus/> (06.12.2018).

¹¹ <https://www.seesam.ee/ariklient/arikatkestus/> (06.12.2018).

¹² <https://www.gjensidige.ee/ariklient/hoonete-ja-vara-kindlustamine> (06.12.2018).

¹³ <https://www.bta.ee/ee/business/ettevotte-varakindlustus#-milliste-riskide-vastu-on-voimalik-kindlustada> (06.12.2018).

¹⁴ J. Lahe, O.-J. Luik. Kindlustusõigus. Tallinn: Juura 2018, lk 39.

¹⁵ Kindlustustegevuse seadus. – RT I, 07.07.2015, 1 ... RT I, 22.03.2018, 1.

tegelemiseks peab äriühingul olema tegevusluba. Tegevusluba antakse kas ühe või mitme kindlustustegevuse liigi või alaliigiga tegelemiseks (KindlITS § 16 lg 1). Andmed Eestis tegutsevatest kindlustusandjatest ning nende poolt osutatavate teenuste loetelust (sh kindlustusliikidest) on antud Finantsinspeksiooni kodulehel.¹⁶ Kuna kindlustusandja võib tegeleda ainult nende kindlustustegevuse liikide ja alaliikidega, millega tegelemiseks on tal tegevusluba (KindlITS § 16 lg 2), siis on vaja uurida, millistest kindlustusliikidest äriatkamise kindlustusteenus koosneb.

Äriatkamise kindlustus ei ole kindlustustegevuse seaduses kindlustusliigina ega alaliigina eraldi nimetatud. Autori arvates saab küsida, kas äriatkamise kindlustuse puhul on tegemist seaduses nimetatud kindlustuse alaliigi või kindlustusteenusega? J. Lahe on paigutanud äriatkamise kindlustuse kindlustusteenuse hulka, mida müüakse koos ettevõtte varakindlustusega samaks kindlustusperioodiks.¹⁷ Autor nõustub selle seisukohaga. Tavaliselt müüakse äriatkamise kindlustust samas kindlustusteenuses koos ettevõtte varakindlustusega, kusjuures äriatkamise kindlustus on ettevõtte varakindlustuse lisateenus. Kuna kindlustusteenus saab koosneda vaid KindlITS §-s 12, 13, 14 või seaduse lisa nimetatud kindlustusliigist(liikidest) või alaliigist(liikidest), siis äriatkamise kindlustus koosneb finantskahjude kindlustuse alaliikidest, milleks on:

- sissetulekute ebapiisavuse kindlustus (KindlITS lisa, rida 8.2);
- püsikulude kindlustus (KindlITS lisa, rida 8.5);
- ettenägematute ärikulude kindlustus (KindlITS lisa, rida 8.6) ning
- rendi- või müügitulu kaotuse kindlustus (KindlITS lisa, rida 8.8).

Täiendava tegevusloata võib KindlITS § 16 lg 3 kohaselt tegeleda, kui kindlustusandja poolt täiendavalt kindlustatav risk on seotud tegevusloal märgitud kindlustustegevuse liigi või alaliigi alusel kindlustatud objekti või isikuga ning nimetatud risk ja objekt või isik on kindlustatud sama kindlustuslepingu alusel, sealjuures ei tohi täiendavalt kindlustatav risk oma olulisuselt ületada sama kindlustuslepingu alusel kindlustatavat põhiriski.

Autori hinnangul ei ole äriatkamise kindlustust võimalik paigutada KindlITS § 16 lg 3 toodud erandi alla, sest äriatkamise kindlustust ei saa sisustada kindlustusandja poolt täiendavalt kindlustatava riskina ettevõtte varakindlustusele. VÕS¹⁸ § 423 lg 2 kohaselt kindlustusrisk on

¹⁶ <https://www.fi.ee/index.php?id=1768> (06.12.2018).

¹⁷ J. Lahe jt (viide 14), lk 39.

¹⁸ Võlaõigusseadus. - RT I 2001, 81, 487 ... RT I, 22.03.2018, 4.

oht, mille vastu kindlustatakse ning kindlustatud ese on ese, millega seotud kindlustusriski kindlustatakse. Seega on äriatkemise kindlustuse esemeks näiteks sissetuleku ebapiisavus, mille on põhjustanud tulekahju ehk kindlustusriski realiseerumine. Järelikult on äriatkemise kindlustuse teenuse pakkumiseks vaja finantskahjude kindlustuse tegevusluba.

Varakindlustuse ja äriatkemise kindlustuse erinevust rõhutab ka Swiss Reinsurance Company Ltd., mis on üks maailma suurimatest edasikindlustusandjatest.¹⁹ W. Meier selgitab, et äriatkemise kindlustus kuulub finantskahjude hulka, kuna sissetuleku kaotuse suuruse arvestamine ei põhine olemasoleval varal. Isegi kui varakindlustus ja sissetuleku kaotuse kindlustus on mõnikord kindlustatud sama kindlustuslepinguga, on need kindlustusteenused üsna erinevad nii oma sisu kui ka õiguslike aspektide poolest.²⁰

Tänapäevane tulekindlustus sai alguse 17. sajandi lõpus Saksamaal ja seejärel Inglismaal, pärast Londoni suurt tulekahju 1666. Tänapäevase äriatkemise kindlustuse tekkeni kulus veel üle saja aasta, kui jõuti tõdemuseni, et pelgalt füüsilise vara kindlustamisest ei piisa, et kaitsta ettevõtet suurte kahjude eest, mis võivad kaasneda tulekahju, tormi, pikse või mõne muu riskiga.²¹ Põhjus on ka autori arvates selge. Ettevõtte kohustused ning sellega kaasnevad kulud jäävad püsima hoolimata tema varade kahjustumisest või hävimisest. Ettevõtte täielikuks kaitsmiseks oli vaja kaitsta ka ettevõtte sissetulekut. Kindlustusteenuse arengut piiras vaatamata poolte heale tahtele kahju suuruse kindlaks määramise keerukus raamatupidamisstandardite puudumise tõttu.

Swiss Reinsurance Company Ltd. on välja toonud mõned märkimisväärsed sündmused äriatkemise kindlustusteenuse arengus:²²

- 1797 Minerva Universal, Inglismaa kindlustusandja teeb esimese katse kindlustada (tulekahjule) järgnevat kahju ning sissetuleku vähenemist.
- 1817 Hamburger Generalfeuerkasse hüvitab tulekahju tagajärjel saamata jäänud renditulu.
- 1821 Inglismaal tutvustatakse kindlustusteenust, millega hüvitatakse päeva või nädala põhiselt sissetuleku kaotus.

¹⁹ http://www.swissre.com/about_us/ (06.12.2018).

²⁰ W. Meier jt. Business interruption insurance. Zurich: Swiss Reinsurance Company 2004, lk 7.

²¹ W.B. Honour, G.J.R. Hickmott. Principles and practice of interruption insurance. London. Butterworths 1970 (fourth edition), lk 1.

²² W. Meier jt (viide 20), lk 6.

- 1857 alustab Chomage Prantsusmaal tulekahjust põhjustatud täiendavate kulutuste kindlustamist fikseeritud protsendina tulekindlustuse kindlustussummast.
- 1939 pannakse alus standardiseeritud kindlustustootele Inglismaal ja Iirimaa, mis saab tuntuks kui „*standard policy*“ ehk „*UK system*“.
- 1989/91 Association of British Insurers (ABI) avaldab uue versiooni soovituslikest kindlustustingimustest.
- Alates 1982 pakutakse Ühendkuningriigi turul tootmisettevõtetele koguriskikindlustuse meetodil põhinevat kindlustuskaitset.²³

Äriatkemise kindlustusleping sõlmitakse üldjuhul koos ettevõtte varakindlustuse lepinguga samaks kindlustusperioodiks,²⁴ mis tähendab, et iseseisev äriatkemise kindlustusleping ilma varakindlustuseta on erandlik.

Autori hinnangul võimaldab ettevõtte varakindlustuse ja äriatkemise kindlustuse käsitlemine ühes lepingus kindlustusandjal pakkuda kindlustusteenust odavamalt. Kulude kokkuhoid tuleneb asjaolust, et kindlustushuvi väljaselgitamine ja riskide hindamine, pakumuse koostamine ja lepingu sõlmimine on kahele kindlustusteenusele ühine. Samad on ka kindlustusriskid. Ühise kindlustuslepingu eelised ilmnevad ka kindlustusjuhtumi lahendamisel, kus äriatkemise pikkus on sõltuvuses kahjustada saanud asja (varakindlustuse eseme) taastamise kiirusest. Olukorras, kus kahjustatud asjal ja äriatkemise kindlustusel on ühine kindlustusandja, on kindlustusandja eriliselt huvitatud kindlustusjuhtumi eelse olukorra taastamisest.

Äriatkemise kindlustuse teeb teistest kindlustusliikidest erinevaks asjaolu, et kindlustusjuhtumi toimumisel ei ole täpne kahju suurus teada. Saab eeldada, et asja kahjustumisel on negatiivne mõju ettevõtte majandustulemustele, kuid selle mõju suurus on hüpoteetiline ja seotud tuleviku sündmustega. Seetõttu on äriatkemise kindlustuslepingu sõlmimisel mõlema lepingupoole huvides, et kindlustuslepingus oleks sõnastatud meetod, kuidas kindlustushüvitise suurust hinnatakse.²⁵

²³ D. Cloughton. Riley on business interruption insurance. Seventh edition. London. Sweet & Maxwell 1991), lk 353.

²⁴ J. Lahe jt (viide 14), lk 39.

²⁵ D. Cloughton (viide 23), lk 36.

Ärikatkemise kindlustuse algusaastatel on olnud kasutusel erinevat tüüpi kindlustuskaitse lahendused (vt lk 10). Hüvitist on limiteeritud päeva või nädala põhiselt, hüvitatud on sissetuleku kaotusest tingitud täiendavad kulud, hüvitis on seotus kindla protsendiga varakindlustuse hüvitisest ning pakutud on hüvitispiiriga kindlustuskaitset. Vahesel määral on sellised kindlusteenused erinevatel turgudel kasutusel ka täna. Siiski domineerivad maailmas kaks põhilist kindlustussüsteemi: Ühendkuningriigi süsteem, mis on tuntud kui ärikatkemise kindlustus (inglise keeles *business interruption insurance*) ning Ameerika Ühendriikide süsteem - ärilise sissetuleku kindlustus (inglise keeles *business income insurance*).²⁶

Ühendkuningriigis ja Ameerika Ühendriikides on kasutusel erinevad ärikatkemise kindlustuse tingimused, mis D. Cloughton'i hinnangul erinevad üksteisest fundamentaalselt.²⁷ Ühendkuningriigis on kasutusel brutokasumil põhinevad kindlustustingimused²⁸ (inglise keeles *Business Interruption Policy*) ja Ameerika Ühendriikides on kasutusel käibel põhinevad kindlustustingimused²⁹ (inglise keeles *Business Income Coverage*).

Üldiselt kasutavad kindlustusandjad asja kahjustumisest tingitud negatiivse mõju hindamiseks ettevõtte käibe vähenemist.³⁰ Alates 1990-ndatest võeti Ühendkuningriigis kasutusele ärikatkemise kindlustuse tingimused, mille kohaselt kindlustusandja hüvitab käibe vähenemisest tingitud brutokasumi (inglise keeles *Gross Profit*) vähemise ja kahju vähendamiseks tehtavad kulutused.³¹ Kindlustushüvitise leidmiseks võrreldakse ettevõtte standardkäivet kindlustusjuhtumi järgse tegeliku käibega ning käibe vähenemine korrutatakse läbi brutokasumi koefitsiendiga (inglise keeles *Rate of Gross Profit*).³² Kooskõlas Ühendkuningriigis 1998 vastuvõetud konkurentsiseadusega (*Competition Act 1998*), Briti kindlustusandjate liit (ABI) ärikatkemise kindlustuse standardtingimusi enam ei uuenda. Viimased muudatused kindlustustingimuste standardsõnastusse viidi sisse 1996.³³

Ameerika Ühendriikides kasutusel olevates, käibel põhinevates ärikatkemise kindlustustingimustes lubab kindlustusandja hüvitada äritegevuse sissetuleku kaotusest

²⁶ W. Meier jt (viide 20), lk 30.

²⁷ D. Cloughton (viide 23), lk 62.

²⁸ D. Cloughton (viide 23), lk 36.

²⁹ D. Cloughton (viide 23), lk 465.

³⁰ D. Cloughton (viide 23), lk 36.

³¹ D. Cloughton (viide 23), lk 38.

³² D. Cloughton (viide 23), lk 36.

³³ H. Roberts. *Riley on business interruption insurance*. 9th edition. London. Sweet & Maxwell 2011, lk 11.

tingitud tegeliku kahju, kuid kindlustustingimustes ei ole täpsustatud, kuidas tegelik kahju kindlaks tehakse.³⁴ Kahju suuruse määramisel lähtutakse:

- netokäibest, mis ettevõttel oli enne kindlustusjuhtumit;
- tõenäolisest netokäibest, mida ettevõtte oleks saanud, kui kindlustusjuhtumit ei oleks toimunud;
- ettevõtte täiendavatest tegevuskuludest, sh tööjõukulust, mis on vajalikud sama kvaliteediga tegevuse taastamiseks, kui see oli enne kindlustusjuhtumit.³⁵

Olulise erinevusena nimetab D. Cloughton ka asjaolu, et käibel põhinev äriatkemise kindlustus tootmisettevõttele ei sisalda kindlustuskaitset valmistoodangule.³⁶ Eestis tegutsevad kindlustusandjad kasutavad Ühendkuningriigi süsteemil põhinevat kindlustusteenust, kus kindlustatud ese on defineeritud läbi ärikasumi ja püsikulude ehk läbi brutokasumi, millele lisaks on kindlustatud ka kahju piiramiseks tehtavad lisakulud. Valmistoodang kindlustatakse ettevõtte varakindlustuse lepinguga.³⁷

Käesoleva alapeatüki kokkuvõttena toob autor välja, et äriatkemise kindlustusteenusel ei ole Eestis väljakujunenud ühtset nimetust. Äriatkemise kindlustus ei ole kindlustustegevuse seaduses kindlustusliigina ega alamliigina eraldi nimetatud. Äriatkemise kindlustus paigutub kindlustusteenuse hulka, mida müüakse koos ettevõtte varakindlustusega samaks kindlustusperioodiks. Iseseisev äriatkemise kindlustusleping ilma varakindlustuseta on erandlik. Eestis on äriatkemise kindlustusteenuse pakkumiseks vaja finantskahjude kindlustuse tegevusluba. Äriatkemise kindlustuse teeb teistest kindlustusliikidest erinevaks asjaolu, et kindlustusjuhtumi toimumisel ei ole täpne kahju suurus teada. Tänapäevane äriatkemise kindlustusteenus kujunes välja 18. sajandi lõpus, kui mõisteti, et ootamatuste eest on vaja kaitsta ka ettevõtte sissetulekut. Äriatkemise kindlustuse algusaastatel on olnud kasutusel erinevat tüüpi kindlustuskaitse lahendused. Tänapäeval domineerivad maailmas Ühendkuningriigi süsteemil põhinev kui äriatkemise kindlustus ning Ameerika Ühendriikide süsteemil põhinev ärilise sissetuleku kindlustus. Eesti kindlustusandjad kasutavad

³⁴ D. Cloughton (viide 23), lk 62.

³⁵ D. Cloughton (viide 23), lk 62.

³⁶ D. Cloughton (viide 23), lk 62.

³⁷ If P&C Insurance AS. If ettevõtte vara- ja äriatkestuse kindlustuse tingimused TPD-20161, p 215. AB „Lietuvos draudimas“ Eesti filiaal. Äritegevuse katkemise kindlustuse lisatingimused V200/2011, p 1.1. Compensa Vienna Insurance Group, ADB Eesti Filiaal. Äritegevuse katkemise kindlustuse lisatingimused 01.04.2016, p 1.2.1, 1.2.2. ERGO Insurance SE. Äriatkestuskindlustuse tingimused KT.0905.13, p 1.1.1, 1.1.2.

Ühendkuningriigi süsteemil põhinevat kindlustusteenus, kus kindlustatud ese on defineeritud läbi brutokasumi.

1.2 Äriatkemise kindlustuse põhimõisted

1.2.1 Kindlustushuvi

Kindlustushuvi on kindlustusvõtja huvi kindlustada end kindla kindlustusriski vastu (VÕS § 478 lg 1). Kindlustushuvi on kindlustussuhte eksisteerimise eelduseks. Kindlustushuvi on kindlustusvõtjal olemas juhul, kui kindlustusjuhtumi toimumine mõjutab tema varalist olukorda.³⁸ Autor peab sellist kindlustushuvi selgitust ebaõnnestunuks. Eelnevast selgitusest tulenevalt ei saa kindlustushuvi eksisteerida ilma kindlustusjuhtumita, mis tähendab, et olukorras, kus kindlustusjuhtumit ei toimu ja kindlustusvõtja varaline olukord ei muutu, kindlustushuvi puudub. Autori hinnangul on kindlustushuvi olemasolu eelduseks kindlustatud eseme ja selle eseme väärtuse vähenemise riski olemasolu. Kui sõidukiga eelmisel perioodil kindlustusjuhtumit ei toimunud, ei tähenda see, et sõiduki omanikul kindlustushuvi puudus.

O-J. Luik ja K. Saar leiavad, et kahjukindlustuse kindlustushuvi printsiip on Eesti õiguses realiseerunud VÕS § 476 lg 1 kaudu,³⁹ mille kohaselt kahjukindlustuse puhul peab kindlustusandja kindlustusjuhtumi toimumisel vastavalt lepingule hüvitama kindlustatud isikule kindlustusjuhtumi tõttu tekkinud kahju. Juhul, kui isikule ei teki kahju (s.t sisuliselt tal puudub kindlustushuvi), ei ole tal ka võimalik saada kindlustushüvitist.⁴⁰

Äriatkemise kindlustuse korral on kindlustusvõtjaks tulu taotlev äriühing, ettevõtja. Autori hinnangul võib kindlustusvõtjaks olla ka mõni mittetulundusühing, kes soovib ennast kindlustada ootamatust sündmusest tingitud müügitulu kaotuse vastu. Müügitulu ja sellega otseselt seotud kasumi teenimine on tihedalt seotud paljude riskidega, millest osad realiseeruvad ning seetõttu ettevõtte kasumiaruanne erineb äriplaanist.⁴¹ Regulaarne tegeliku tulemuse võrdlus äriplaaniga aitab välja selgitada erinevuse põhjuse ja põhjusele reageerides vähendada kõrvalekalde mõju. Mida suurem on ettevõtte, seda rohkem pöörab juhtkond

³⁸ P. Varul jt. Võlaõigusseadus II. 2.-7. osa (§§ 208-618). Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2017, lk 519.

³⁹ O-J Luik, K. Saar. Kindlustushuvi kui kindlustuse ja hasartmängu eristamise alus. – Juridica 2018, nr 10, lk 452.

⁴⁰ O-J. Luik jt (viide 39), lk 452.

⁴¹ W. Meier jt (viide 20), lk 9.

tähelepanu ettevõtte tegevuse jätkusuutlikkuse tagamisele ja koostab plaani ootamatustega toimetulekuks.

KindlITS § 221 lg 1 kohaselt kindlustusandja peab iga kord enne kindlustuslepingu sõlmimist ja äratuntava vajaduse korral ka enne sõlmitud kindlustuslepingu muutmist selgitama kliendi antud teabe põhjal välja tema kindlustushuvi ja nõudmised kindlustuslepingule, soovitama enda pakutavate kindlustuslepingute hulgast kliendi kindlustushuvile ja nõudmistele kõige paremini vastavat kindlustuslepingut.⁴² Juhul, kui kindlustusvõtjat esindab kindlustusmaakler, siis KindlITS § 174 lg 1 seab maaklerile kohustuse välja selgitada kliendi huvile ja nõudmistele vastav kindlustushuvi. Tegemist on maakleri hoolsuskohustusega (KindlITS § 177). Autori hinnangul peab kindlustusandja või kindlustusvahendaja tulu taotlevale äriühingule tutvustama äriatkemise kindlustust ning selgitama sealhulgas välja, milliste kindlustusriskide vastu on kindlustusvõtjal kindlustushuvi. Kindlustushuvi väljaselgitamine on oluline osa kindlustusteenusest ning võimaldab sõlmida kindlustushuvile vastava kindlustuslepingu. Kindlustushuvi väljaselgitamisel kasutatakse vastavaid küsimustikke, millele vastates selgub muuhulgas: kindlustusvõtja tegevusala; millised on vara kahjustumise riskid; milline on maksimaalne võimalik varakahju suurus; kui kaua võtab aega varakahju taastamine; kui kindlustusvõtja üürib ruume, siis millised on üürilepingu tingimused; kas kindlustusvõtja tegevusele on mõju sesoonsusel; milline on maksimaalse võimaliku varakahju mõju ettevõtte kasumile; kas tootmisliinid on lineaarsed või paralleelsed; kas tootmisprotsessis esineb nn pudelikaelu; kellelt hangitakse tootmiseks vajalikud kaubad; kuhu / kuidas valmistoodang turustatakse; kas tootmine sõltub välistest kommunikatsioonidest jmt.

Autor nõustub O-J. Luige ja K. Saare järeldusega, et kindlustushuvi peab kindlustusvõtjal olema kindlustusjuhtumi toimumisel, kuid kindlustushuvi ei ole vajalik lepingu sõlmimisel.⁴³ Äriatkemise kindlustushuvi on hea näide olukorrast, kus kindlustushuvi ei ole veel olemas lepingu sõlmimisel, kuid see tekib kindlustusjuhtumi toimumisel, sest kindlustatud esemeks on tuleviks saamata jäänud kasum ning tulevikus tekkivad püsikulud.

IFI äriatkemise kindlustusjuhtumi definitsiooni kohaselt peab kindlustusjuhtumi põhjuseks olema kindlustuslepingus viidatud vara hävinemine (vt lk 27). Viidatud kindlustusjuhtumi defineerimine ei eelda, et kindlustatud vara kuulub kindlustusvõtjale. Vara võib kuuluda ka

⁴² Kindlustustegevuse seadus - RT I, 07.07.2015, 1 ... RT I, 22.03.2018, 1.

⁴³ O-J. Luik jt (viide 39), lk 449.

liisingu- või rendileandjale. Puudub kahtlus, et olukorras, kus kolmandale isikule kuuluv vara asub kindlustusvõtja territooriumil ja kindlustusvõtja kasutab seda vara oma äris, siis on kindlustusvõtjal selle vara suhtes kindlustushuvi.

Autori hinnangul on äriatkemise kindlustusvõtjal huvi kindlustada ennast ka riski vastu, millega seotud vara ei kuulu kindlustusvõtjale ja ei pruugi asuda kindlustusvõtja valduses. Kui kindlustusvõtja teeb allhanketööd ühele suurele kliendile, siis selle kliendi juures toimuv tulekahju mõjutab ka negatiivselt kindlustusvõtjat, kes võib kaotada oma põhilise kliendi. Sellises olukorras mõjutab kindlustusvõtjat negatiivselt tema kliendi juures toimuv asjakahju ning järelikult on kindlustusvõtjal olemas kliendi juures toimuva tulekahju suhtes kindlustushuvi.

Puhtmajanduslik kahju on varaline kahju ja peaks seega üldjuhul kujutama endast majanduslikult negatiivseid ja reeglina mittevabatahtlikult saabunud varalisi tagajärgi. Iko Nõmm leiab oma magistritöös, et puhtmajandusliku kahju definitsiooni ei ole võimalik leida, kuna sellele spetsiifilise kahju liigile ei ole lõpuni ühtset lähenemist.⁴⁴ Ta pakub välja järgmise definitsiooni: puhtmajanduslikuks kahjuks nimetatakse varalist kahju, mille tekkimine ei ole seotud isiku või asjakahjuga,⁴⁵ st kannatanu ei saa viidata enda isiku või asja kahjustumisele. Iko Nõmm jätkab, et puhtmajanduslikku kahju ei tohi samastada, segi ajada saamata jäänud tuluga.⁴⁶ Saamata jäänud tulu on kasu, mida isik oleks vastavalt asjaoludele, eelkõige tema poolt tehtud ettevalmistuste tõttu, tõenäoliselt saanud, kui kahju hüvitamise aluseks olevat asjaolu ei oleks esinenud. Saamata jäänud tulu võib seisneda ka kasu saamise võimaluse kaotamises (VÕS § 128 lg 4). Seega eristab puhtmajanduslikku kahju ja saamata jäänud tulu üksteisest eelkõige asjaolu, kas seotud isikul (näiteks kindlustusvõtjal) on tekkinud asjakahju. Kuna delikti korral ei pruugi puhtmajandusliku kahju nõue olla kahju põhjustajale ettenähtav, jääb kahju seetõttu hüvitamata. Lepingute puhul eelneb lepingule läbirääkimine, kus puhtmajandusliku kahju hüvitamine / mittehüvitamine arutatakse läbi.

Autor leidis eelnevalt, et osad ettevõtlusega seotud riskid on ettevõttevälised ning nende realiseerumisel tekkiva kahju saab liigitada puhtmajandusliku kahju alla, kuna kindlustusvõtjal asjakahju ei esine. Samuti võib kahjustatud isikul (ettevõtja) olla keeruline

⁴⁴ I. Nõmm (viide 2), lk 8.

⁴⁵ I. Nõmm (viide 2), lk 8.

⁴⁶ I. Nõmm (viide 2), lk 10.

puhtmajandusliku kahjunõude sissenõudmine. Ettevõtjal on huvi maandada puhtmajandusliku kahjuga seotud riske. Riskide maandamise üheks võimaluseks on kindlustamine.

Käesoleva alapeatüki kokkuvõttena toob autor välja, et äriatkemise kindlustuse korral on kindlustusvõtjaks tulu taotlev äriühing, kes soovib ennast kindlustada ootamatust sündmusest tingitud müügitulu kaotuse vastu. Äritegevuse poolt loodud sissetulek võib väheneda või hoopis täielikult katkeda kahjusündmuse toimumisel. Ettevõtte sissetulekut võib mõjutada nii ettevõttes, kui ka väljaspool ettevõtet toimuv kahjusündmus. Kahju, mille tekkimine ei ole seotud isiku või asjakahjuga, nimetatakse puhtmajanduslikuks kahjuks. Ettevõtjal on äritegevuse riskide, sh puhtmajandusliku kahju kindlustushuvi.

1.2.2 Kindlustatud ese

Kindlustatud ese on ese, millega seotud kindlustusrisiki kindlustatakse (VÕS § 424 lg 2). Esemeks on asjad, õigused ja muud hüved, mis võivad olla õiguse objektiks (TsÜS⁴⁷ § 48). Äriatkemise kindlustuse vaatenurgast huvitab meid ettevõttest saadav kasu ja kasu teenimiseks tehtavad kulutused. Esemetest saadav kasu on eseme viljad ja eseme kasutamisest saadavad eelised (kasutuseelised) (TsÜS § 62 lg 1). Konkreetsemalt ettevõtte poolt teenitud tulu, tulu teenimiseks tehtavad kulutused ja aruandeperioodi finantstulemus (tulu, kulud ja kasum või kahjum).

Rahvusvaheliselt tunnustatud põhimõttest lähtuva raamatupidamise põhimõisted on antud raamatupidamise seaduses:⁴⁸

- Vara – raamatupidamiskohustuslase valitseva mõju all olev ressurss, mis on tekkinud minevikusündmuste tagajärjel ning mis eeldatavalt toob tulevikus majanduslikku kasu (RPS § 3 p 1).
- Tulu – majandusliku kasu suurenemine aruandeperioodil vara lisandumise või suurenemisena või kohustiste vähenemisena, mille tulemusel omakapital suureneb, välja arvatud omanike sissemaksed omakapitali (RPS § 3 p 4).
- Kulu – majandusliku kasu vähenemine aruandeperioodil vara vähenemise, ammendumise või amortisatsioonina või kohustiste tekkimisena, mille tulemusena

⁴⁷ Tsiviilseadustiku üldosa seadus. - RT I 2002, 35, 216 ... RT I, 20.04.2017, 21.

⁴⁸ Raamatupidamise seadus. - RT I 2002, 102, 600 ... RT I, 09.05.2017, 30.

omakapital väheneb, välja arvatud omakapitali arvel omanikele tehtud väljamaksed (RPS § 3 p 5).

- Kasum (kahjum) – raamatupidamiskohustuslase aruandeperioodi tulude ja kulude vahe (RPS § 3 p 6).

VÕS § 488 lg 1 sätestab kindlustusvõtjale kahju ära hoidmise ja vähendamise kohustuse. Äritegevuse katkemise korral on kahju suurus otseselt seotud ajaga, mille jooksul tootmine on häiritud või seisab. Seega saab seaduse alusel eeldada ettevõtja mõistlikku panust ärikatkemise perioodi lühendamiseks. Kui ettevõtja eirab kahju vähendamise kohustust, siis vastavas ulatus vähendatakse tema kahjuhüvitist.

Arusaadavalt on tegemist kohustusega, mida tavaolukorras ettevõttel ei ole. Kohustus tekib vaid kahju korral ning igasugune (täiendav) kohustus on seotud täiendava kuluga. Näited sellistest kuludest on:

- Täiendava töötaja sisseseadmisega kaasnev kulu (*overtime costs*). Töö organiseerimine mitmes vahetuses on üks lihtsamaid viise saada üle lühiajalisest või osalisest tööseisakust. Samuti on võimalik paluda töötajatel osaleda kahjujuhtumi tagajärgede koristamisel, ettevõtte kolimisel uutesse ruumidesse.
- Ajutiste ruumide rendikulu, mis kaasneb kahjule järgneva sunnitud kolimisega uude asukohta, kus saab tegevust jätkata. Eeldades, et kahjustada saanud asukohas tuleb kulude kandmist jätkata, siis uue ajutise asukoha üürikulu on täiendav kulu.
- Samuti lisandub asukoha vahetusega kaasnev kolimiskulu.
- Uues asukohas võib olla vajalik teha teatud mahus ümberehitustöid, et uus asukoht vastaks ettevõtte spetsiifilistele vajadustele.
- Kolimisega kaasnevad täiendavad kulud klientide teavitamisele.
- Tegevuse osalise katkemisega võib kaasneda vajadus kasutada (või kasutada senisest suuremas mahus) teenuste sissostu või allhanget.

Täiendavate kulude hüvitisele seatakse kindlustuslepingu tavalisel mingisugune ülemine piir, milleks või olla 5%-10% kindlustussummast.⁴⁹ Täiendavate kulude hüvitis võib olla ka täiesti iseseisev kindlustuskaitse teenusepõhisele ettevõttele, kelle tegevus on büroopõhine ja

⁴⁹ If P&C Insurance AS. If ettevõtte vara- ja ärikatkestuse kindlustuse tingimused TPD-20161, p 231.

hajutatud riskiga nagu näiteks pangad, kindlustus, advokaadid ning raamatupidamisteenuse pakkujad.

Eelnevast tulenevalt on äriatkamise kindlustuse esemeteks: kasum, püsikulud ja kahju vähendamise kulutused. Neist kaks esimest saab leida ettevõtte kasumiaruandest ning kahju vähendamise kulude ülempiir tuleb kindlustuslepingu poolte vahel kokku leppida.

Eesti kindlustusturul tegutsevad kindlustusandjad sõnastavad kindlustatud eseme järgnevalt:

- PZU: „Kindlustatud ese on kindlustuslepingus märgitud äritegevuse (toodete müük või teenuste osutamine) ärikasum ja püsikulud ning äritegevuse katkemise tagajärjel tekkinud kahju piiramiseks tehtavad majanduslikult põhjendatud lisakulud.“⁵⁰
- IF: „Kindlustusobjektid võivad olla tegevuskate, rendi- või üüritulu, asenduspinna lisakulu ja kolimiskulu. Tegevuskate on kindlustuslepingus märgitud tegevuse müügitulu, millest lahutatakse selle tegevuse mahust ning muutumisest otseselt sõltuvad kulud ehk sõltuvuskulud.“⁵¹
- Compensa: „Kindlustatud ese on poliisile märgitud äritegevuse katkemise kahju ja hüvitatavad kulud. Äritegevuse katkemise kahju on äritegevuse ärikasum, mis jääb kindlustusjuhtumi tõttu saamata; püsikulud, s.o kulud, mis jäävad muutumatuks, sõltumata toodete müügi või teenuste osutamise mahu muutumisest kindlustusjuhtumi tagajärjel; muud tulud ja kulud, mille suhtes on kindlustuslepingus eraldi kokku lepitud. Hüvitatavad kulud on äritegevuse katkemise tagajärjel tekkinud kahju piiramiseks tehtavad mõistlikud ja majanduslikult põhjendatud kulud.“⁵²
- ERGO: „Kindlustusobjekt on kindlustuslepingus märgitud äritegevusega seotud ärikasum, mis jääb kindlustusjuhtumi tõttu saamata; püsikulud, s.o kulud, mis jäävad muutumatuks, sõltumata toodangu (kaupade, teenuste) mahu muutumisest kindlustusjuhtumi tagajärjel; muud tulud ja kulud, mille suhtes on kindlustuslepingus eraldi kokku lepitud.“⁵³

⁵⁰ AB „Lietuvos draudimas“ Eesti filiaal. Äritegevuse katkemise kindlustuse lisatingimused V200/2011, p1.1, p1.1.

⁵¹ If P&C Insurance AS. If ettevõtte vara- ja äriatkestuse kindlustuse tingimused TPD-20161, p 214, p 215.

⁵² Compensa Vienna Insurance Group, ADB Eesti Filiaal. Äritegevuse katkemise kindlustuse lisatingimused 01.04.2016, p 1.1, p 1.2, p 1.2.1 p 1.2.2.

⁵³ ERGO Insurance SE. Äriatkestuskindlustuse tingimused KT.0905.13, p 1.1, p 1.1.1 – 1.1.3.

Eelnevast nähtub, et kindlustatud eseme sõnastus on kindlustusandjate lõikes erinev. Kindlustatud eseme võivad kindlustuslepingu pooled vabalt määrata,⁵⁴ kuid see ei tohiks olla eksitav. Autor peab ebatäpseks kindlustatud eseme määratlemisel viidet kindlustusjuhtumile (nt äritegevuse ärikasum, mis jääb kindlustusjuhtumi tõttu saamata). J. Lahe selgitab näitlikult, et sõidukikindlustuse puhul on kindlustatud esemeks sõiduk, kuivõrd kindlustatud on sõidukiga seotud kindlustusrisk, nagu näiteks sõiduki kahjustumise oht avariasse sattumise korral.⁵⁵ Seega kindlustatud esemeks on kogu ese (sõiduk), mitte selle kahjustatud osa (kahjustada saanud sõiduki esiosa või saamata jäänud ärikasumi osa).

Äriatkamise kindlustuse eesmärgiks on kaitsta ettevõtte tulevase perioodi, nt järgmise majandusaasta finantstulemust ootamatu sündmuse kahjuliku mõju eest. Eelkõige kasumit. Järelikult peab kindlustatud ese sobima kasumi kaitseks. Kuna kasum on tulude ja kulude vahe, siis kindlustatud eseme valikul on oluline arvesse võtta, mis võib ootamatu sündmuse korral toimuda ettevõtte tulude ja kuludega. Klassikaline näide ootamatust sündmusest on tulekahju, mille võimalikkust ja selle olulist kahjulikkust tagajärge on lihtne ette kujutada. Tulekahju on tööstusettevõttes üheks tavalisemaks, kuid mitte ainsaks kahju põhjuseks. Tule kustutamiseks kasutatud vesi võib oluliselt suurendada kahju ulatust ja mõnikord ka äriatkamise kestvust.⁵⁶

D. Cloughton toob alljärgneva näite, kuidas äriatkamise kindlustus kaitseb ettevõtte kasumit (kahjumit):⁵⁷

Tulekahjule eelnenud perioodi (12 kuud) majandusnäitajad:

Tulu

Valmistoodangu müük	1 000 000 €
---------------------	-------------

Kulu

toomiseks vajalikud

kaubahanked	360 000 €
-------------	-----------

Tootmisega seotud tööjõukulu	400 000 €
------------------------------	-----------

Üldkulu (püsikulu)	160 000 €
--------------------	-----------

	<u>920 000 €</u>
--	------------------

⁵⁴ J. Lahe jt (viide 14), lk 92.

⁵⁵ J. Lahe jt (viide 14), lk 92.

⁵⁶ W. Meier jt (viide 20), lk 24.

⁵⁷ D. Cloughton (viide 23), lk 4.

Kasum 80 000 €

Tulekahjule järgneva perioodi (12 kuud) majandusnäitajad, mille jooksul on tulekahjust tingituna töö häiritud, tootmine vähenenud ning valmistoodangu müük 50% võrra väiksem:

Tulu

Valmistoodangu müük 500 000 €

Kulu

toomiseks vajalikud

kaubahanked 180 000 €

Tootmisega seotud tööjõukulu 200 000 €

Üldkulu (püsikulu) 160 000 €

540 000 €

Kasum -40 000 €

Kuna tootmine osaliselt seisis, tootmise maht vähenes 50%, siis olid ka tootmisega seotud kulud (kaubahanked ja tööjõukulu) eelmise perioodiga võrreldes poole väiksemad. Ettevõtte üldkulud, mis ei ole tootmisega seotud, ei muutu. Tulekahju tagajärjel on kulud suuremad kui tulu ning tulemuseks on 40.000 eurot kahjumit. Seega on tulekahju mõjuks ettevõttele 120.000 eurot: 80.000-(-40.000).

Toodud näites mõjutas tulekahju ettevõtte tootmist osaliselt, ettevõtte tootmine vähenes 50% võrra. Kõige mustema stsenaariumi korral seiskub ettevõtte tegevus täielikult ning sellisel juhul oleks tulemus alljärgnev:

Tulu

Valmistoodangu müük 0 €

Kulu

toomiseks vajalikud

kaubahanked 0 €

Tootmisega seotud tööjõukulu 0 €

Üldkulu (püsikulu) 160 000 €

160 000 €

Kasum

-160 000 €

Võrreldes eelmise majandusaastaga oleks tulemus halvem 240.000 euro võrra: 80.000-(-160.000). Kuna ettevõtte täielikku seiskumist välistada ei saa, siis kindlustushuvi suuruseks on 240.000 eurot. Kindlustushuvi jaguneb kahe bilansikirje ehk eseme vahel: kasum, mille suuruseks on 80.000 ja püsikulu, mille suuruseks on 160.000.

Autori hinnangul on eeltoodud näite põhjal lihtne mõista, miks kindlustushuvi väärtuseks on kasumi ja püsikulude summa. IF sõnastab kindlustushuvi läbi tegevuskatte. Tegevuskatte on kindlustuslepingus märgitud tegevuse müügitulu, millest lahutatakse selle tegevuse mahust ning muutusest otseselt sõltuvad kulud ehk sõltuvuskulud.⁵⁸ Kui leida tegevuskatte väärtus eelneva näite puhul, siis tulemuseks on ikkagi 240.000 € (müügitulu – sõltuvuskulud ehk 1.000.000-360.000-400.000=240.000). ERGO,⁵⁹ PZU⁶⁰ ja Compensa⁶¹ sõnastavad kindlustatud eseme ärikasumi ja püsikulude summamana, mis annab tulemuseks sama suure kindlustushuvi väärtuse ehk 240.000 € (80.000+160.000).

Käesoleva alapeatüki kokkuvõttena toob autor välja, et ärikatkemise kindlustuse esemeteks on kasum, püsikulud ja kahju vähendamise kulutused. Eestis tegutsevad kindlustusandjad kasutavad kindlustatud eseme määramiseks erinevaid mõisteid, kuid vaatamata sellele on kindlustatud ese ja sellest lähtuv kindlustushuvi suurus sisuliselt sama suur: kasumi ja püsikulude summa.

1.2.3 Kindlustusjuhtum ja kindlustusrisk

Võlaõigusseadus defineerib kindlustusjuhtumi ja kindlustusriski. Kindlustusjuhtum on eelnevalt kokkulepitud sündmus, mille toimumise korral peab kindlustusandja täitma oma lepingust tuleneva täitmise kohustuse (VÕS § 423 lg 1). Kindlustusjuhtumiks võib pidada kindlustusriski realiseerumist.⁶² Kindlustusjuhtum eeldab eelnevalt (kindlustuslepingus) kokkulepitud kahjuliku tagajärjega sündmust. Selliseks sündmuseks on kindlustatud eseme

⁵⁸ If P&C Insurance AS. If ettevõtte vara- ja ärikatkestuse kindlustuse tingimused TPD-20161, p 215.

⁵⁹ ERGO Insurance SE. Ärikatkestuskindlustuse tingimused KT.0905.13, p 1.1.

⁶⁰ AB „Lietuvos draudimas“ Eesti filiaal. Äritegevuse katkemise kindlustuse lisatingimused V200/2011, p1.1.

⁶¹ Compensa Vienna Insurance Group, ADB Eesti Filiaal. Äritegevuse katkemise kindlustuse lisatingimused 01.04.2016, p-d 1.2.1 ja 1.2.2.

⁶² J. Lahe jt (viide 14), lk 83.

kahjustumine kindlustusriski tagajärjel. Võlaõigusseaduse kommentaaride autorite hinnangul on kindlustusjuhtumi üksikasjalik määratlemine kindlustuslepingus suure tähtsusega, sest sellest sõltub kindlustusandja võimalik tulevikus saabuv täitmise kohustus.⁶³ Autor nõustub selle seisukohaga. Mida täpsemalt on kindlustuslepingus sõnastatud, mis (kindlustatud ese) ja mille vastu (kindlustusrisk) on kindlustatud, seda vähem tekib kindlustuslepingu pooltel vaidlusi kindlustusandja täitmiskohustuse üle. Kindlustusjuhtumit on võimalik kindlustuslepingus avada nii positiivse kirjelduse teel kui ka välistuste teel.⁶⁴ Klassikalised välistused on sõda, poliitilised riskid (sundvõõrandamine, konfiskeerimine, natsionaliseerimine), saastumine, tuumaenergiaga seotud riskid.⁶⁵

Kindlustusrisk on oht, mille vastu kindlustatakse (VÕS § 423 lg 2). Kindlustusjuhtumiks saab olla vaid selline sündmus, mis leidis aset kindlustusriski realiseerimise tõttu.⁶⁶ Seega peab olema tekkinud kahju ja realiseerunud riski vahel põhjuslik seos. Näiteks, kui tulekahju järgselt ettevõtte toodangu müügiimaht väheneb, siis tuleb kindlustusandjal hinnata, kas toodangu müügiimahu vähenemise ainukeseks põhjuseks on tulekahju (kindlustusriski realiseerumine) või on käibe vähenemisel ka teisi põhjuseid, näiteks turunõudluse muutus, muutunud konkurentsitingimused vms. Kui ettevõtte käive oleks vähenenud sõltumata tulekahjust, siis muudest asjaoludest tingitud käibe vähenemine ja sellest tingitud äritegevuse kahju ei ole kindlustusjuhtumiks.

Üldjuhul saab kindlustada üksnes kindlustusriski, mille suhtes kindlustusvõtjal on kindlustushuvi, mille toimumine on juhuslik, mille realiseerumise tõenäosus on hinnatav, millega sarnaseid on palju ja mis on üksteisest sõltumatud, mille realiseerumise tulemusel tekkiv kahju on rahaliselt väljendatav ja kui tegevus, millega risk kaasneb, ei ole seaduse või heade kommetega vastuolus.⁶⁷

Kindlustusandja saab vabalt otsustada, milliste riskide vastu ta kindlustuskaitset pakub. Tavaliselt on kindlustusandjal teenuse turule toomisel välja pakutud valik riske, mille hulgast saab kindlustusvõtja valida enda vajadustele sobiva paketi. Kindlustusriskide kirjeldamiseks kasutatakse kahte enamlevinud meetodit:

⁶³ P. Varul jt (viide 38), lk 448.

⁶⁴ J. Lahe jt (viide 14), lk 84.

⁶⁵ W. Meier jt (viide 20), lk 29.

⁶⁶ P. Varul jt (viide 38), lk 448.

⁶⁷ J. Lahe jt (viide 14), lk 85.

- a) nimetatud/määratud riskide meetod;
- b) koguriskikindlustuse meetod.⁶⁸

Nimetatud riskide meetodi puhul saab kindlustusvõtja valida erinevate kindlustusriskide vahel. Valikus on üks riskidest põhirisk, ilma milleta kindlustuslepingut ei sõlmita. Kindlustuslepingus valimata kindlustusriski suhtes kindlustuskaitset ei ole. Kahjukindlustuse vaieldamatuks põhiriskiks ja kõige tõsisemate tagajärgedega riskiks on tulekahju.⁶⁹ Äriatkemise kindlustustingimustes kasutatakse kindlustusriski kirjeldamiseks nii positiivset kirjeldamist kui ka välistusi, mis on kindlustustingimuste osa.⁷⁰ Ka Eestis tegutsevad kindlustusandjad kirjeldavad kindlustusriski kombineeritult, nii läbi positiivse kirjelduse kui ka läbi välistuste.⁷¹

Rahvusvahelises varakindlustuse praktikas on kindlustusriskide põhipakett tähistatud akronüümiga FLEXA (*Fire, Lightning, Explosion, Aircraft*). Põhipaketiga on kindlustatud tulekahju, plahvatus, pikselöök ning õhusõiduki (sh raketi) või selle osade alla kukkumine, sh õhusõiduki hädamaandumine. Tulekahju on kõige sagedasem äriatkemise tekkepõhjus.⁷² Iga täiendavalt lisatud kindlustusriski kirjeldatakse kui laiendatud kindlustuskaitset (*extended cover*) ning siia hulka kuuluvad suits, vesi, muude vedelike leke, tulekustutussüsteemide leke, sõidukite otsasõit, ehitise varisemine, lõhkumine, rahvarahutus, streik, sabotaaž, torm, üleujutus, maavärin, muud loodusnähtused nagu maalihe või laviin jmt.⁷³

Ühendkuningriigi kindlustusturul on kindlustusriskide valik ja sõnastus pakutud välja ABI (the Association of British Insurers) poolt ning kindlustusandjad tavaliselt juhinduvad nendest soovitustest. ABI poolt soovitatud nimetatud riskide standardisse kuuluvad tulekahju, pikselöök ja kindlustuskohas asuva surveanuma plahvatusest tingitud kahju.⁷⁴ Tegemist on põhiriskiga, mille on võimalik lisada täiendavaid riske (*special perils*). Täiendavalt on võimalik kindlustuskaitsele lisada plahvatuse risk, torustikest veelekke risk, õhusõiduki või

⁶⁸ J. Lahe jt (viide 14), lk 85.

⁶⁹ W.B. Honour jt (viide 21), lk 97.

⁷⁰ W.B. Honour jt (viide 21), lk 97.

⁷¹ ERGO Insurance SE. Ettevõtte varakindlustuse riskide tingimused KT.0904.13, p 1.1, 1.2. If P&C Insurance AS. If ettevõtte vara- ja äriatkestuse kindlustuse tingimused TPD-20161, p 70, 74, 75, 76, 77, 78.

⁷² D. Zajdenweber. Extreme Values in Business Interruption Insurance. - The Journal of Risk and Insurance, 1996, Vol. 63, No. 1, lk 95.

⁷³ W. Meier jt (viide 20), lk 29.

⁷⁴ D. Cloughton (viide 23), lk 280.

selle osade alla kukkumise risk, maavärin, streigi käigus põhjustatud kahju risk, vandalism, torm ja üleujutus, sõidukite otsasõidust põhjustatud kahju, sprinklerite leke.

Kuna ärikatkemise kindlustuskaitse vajadus on väga lai, siis omaette kindlustusriskide grupi moodustavad spetsiaalsed, ärikatkemise kindlustusele iseloomulikud riskid.⁷⁵

- Epideemia ja sellele sarnased riskid, mille alusel hüvitatakse kahju, mis on tingitud sündmusest kindlustuskohas või piirkonnas, kus kindlustusvõtja asub. Hüvitatakse kahju, mis on seotud haiguspuhangu tõttu broneeringute tühistamisega. Sellist kindlustuskaitse laiendust vajavad majutusasutused, koolid, haiglad ning kõik toidlustust pakkuvad ettevõtted. Samuti ka populaarsetes puhkusepiirkondades asuvad teenindusettevõtted. Tootmisettevõtetest on sellise kindlustuskaitse järele vajadus toiduainetetööstusel ning loomakasvatusettevõtetel.⁷⁶
- Mõrv ja enesetapp. Majutusasutusel on võimalik kindlustusriskide hulka lisada ka sündmus, mille toimumine majutusasutuses vähendab selle ettevõtte atraktiivsust ja mõjutab käivet.⁷⁷
- Varguse riski vastu vajavad kindlustuskaitset ehete ja juveelidega kauplejad, samuti tootmisettevõtted, kelle tootmisprotsess on sõltuv hinnalisest sisseseadest või toorainest.⁷⁸ Hüvitamisele kuulub nii varastatud esemetest tingitud kahju, kui ka varguse ajal lõhutud esemetest tingitud kahju.⁷⁹
- Elektri katkestuse risk, mille suhtes vajavad kindlustuskaitset piimakarja kasvatajad.⁸⁰
- Vihmasadu on kindlustusrisk, mille realiseerumine mõjutab vabaõhuürituste korraldajaid. Vahetult enne vabaõhuüritust ja ürituse ajal algav vihmasadu võib olulisel määral mõjutada vabaõhuüritusest osavõtjaid ja sellega on seotud üritusega teenitav piletitulu. Kindlustuskaitse saamiseks peab olema kindlustusleping sõlmitud ning kindlustusmakse tasutud vähemalt seitse päeva enne vabaõhuürituse toimumist. Reeglina on kindlustuslepingus kokku lepitud ka sademete hulk, millest alates kindlustuskaitse rakendub.⁸¹ Kindlustatud riskideks võivad olla ka teised

⁷⁵ W.B. Honour jt (viide 21), lk 99.

⁷⁶ W.B. Honour jt (viide 21), lk 112.

⁷⁷ D. Cloughton (viide 23), lk 347.

⁷⁸ W.B. Honour jt (viide 21), lk 114.

⁷⁹ D. Cloughton (viide 23), lk 350.

⁸⁰ W.B. Honour jt (viide 21), lk 114.

⁸¹ W.B. Honour jt (viide 21), lk 115.

ilmastikunähtused nagu lumesadu, pakane, udu ja üleujutus. Samuti ka päikesepaiste vähesus, mis mõjutab kuurortide tegevust.⁸²

- Toidumürgitusega seotud risk, millest on mõjutatud toiduainetetööstus ja tootlustusasutused. Siia alla kuuluvad ka salmonelloosipuhangud kanalal.^{83, 84}
- Kindlustusriskide valikusse on seoses ülemaailmse teadlikkuse kasvuga lisatud kahju, mis on tingitud saastumisest ja reostumisest.⁸⁵
- Külmutusseadmete rike ja ootamatu temperatuuri tõus on risk, mille vastu vajab kindlustuskaitset toiduainetetööstus, mille toodang võib temperatuuri tõusu tõttu rikneda.⁸⁶

Alternatiivseks võimaluseks kindlustusriskide kindlaksmääramisel on koguriskikindlustus. Koguriskikindlustuse meetodi korral hüvitatakse kahju, mille põhjuseks on mistahes ootamatu ja ettenägematu sündmus, mis ei ole kindlustus(lepingu)tingimustes välistatud. Koguriskikindlustuse puhul loetakse kindlustatuks kõik ohud, välja arvatud need, mille suhtes on üheselt fikseeritud nende välistatus kindlustuskaitse alt.⁸⁷ Koguriskikindlustust võiks J. Lahe hinnangul pidada kindlustusvõtja jaoks soodsamaks, kuna kindlustusvõtjal on lihtsamini võimalik aru saada, millised ohud ei ole kindlustusega hõlmatud. Samas on koguriskikindlustus kindlustusandja jaoks nimetatud kindlustusriski meetodiga võrreldes ebasoodsam, sest raske on kõiki võimalikke kindlustusvõtja jaoks negatiivseid tagajärgi ette näha ning osa kindlustuskaitse alt välistada.⁸⁸ Autor ei nõustu eeltsiteeritud J. Lahe hinnanguga, et koguriskikindlustus on kindlustusvõtjale soodsam ja kindlustusandjale ebasoodsam. Kindlustuskaitse ulatus on küll koguriskikindlustuse korral suurem, kuid seda kompenseeritakse teiselt poolt ka suurema kindlustusmaksega. Kui riski eest saadav kindlustusmakse on adekvaatne, siis ei saa rääkida kindlustusandjale ebasoodsamast olukorrast. Kindlustusandja huvi ei ole riske välistada, vaid neid õigesti hinnastada ja kindlustusteenust pakkuda. Samuti on koguriskikindlustust lihtsam turustada ja laiema kindlustuskattega vastab see meetod ka paremini kindlustusvõtja huvidele. Kindlustusandja teab alati iga kindlustatud eseme kohta kõige negatiivsemat olukorda, milleks on kindlustatud

⁸² D. Cloughton (viide 23), lk 346.

⁸³ D. Cloughton (viide 23), lk 346.

⁸⁴ 2018 leiti salmonelloosibakter nii restoranis Noa kui ka Eestis tegutsevas kanalal. <http://kasulik.delfi.ee/news/uudised/salmonelloosioht-liikvel-eesti-kauplustest-korjati-viie-tuntud-kaubamargimunad?id=83890595> (07.12.2018). Seda riski on võimalik äriatkemise kindlustuse abil maandada.

⁸⁵ D. Cloughton (viide 23), lk 349.

⁸⁶ D. Cloughton (viide 23), lk 352.

⁸⁷ K. Haavasalu, O-J. Luik. Kindlustusriski mõiste sisustamine ja kasutamine kindlustuslepingute üldtingimustes. – Juridica 2008, nr 3, lk 167.

⁸⁸ J. Lahe jt (viide 14), lk 86.

eseme täielik hävinemine kindlustusrisi realiseerumise tulemusel. Samuti on teada iga kindlustatud eseme kindlustussumma ehk maksimaalne kindlustusandja täitmise kohustus. Kindlustusandja saab tugineda ka varasemale kahjustatistiale, mille põhjal arvutatakse välja iga riski, sh koguriski, realiseerumise tõenäosus ja ulatus, mille põhjal on võimalik koguriski meetodil väljastatud kindlustuslepinguid hinnastada sama täpselt kui nimetatud riskide meetodil põhinevaid kindlustusriske.

Selleks, et lugeda mingisugune sündmus ärikatkemise kindlustusjuhtumiks, peavad üldjuhul olema täidetud järgmised eeldused:

1. realiseerub kindlustusrisk;
2. riski realiseerumine toimub kindlustusperioodi jooksul;
3. riski realiseerumise tagajärjel kahjustub asi;
4. kahjustunud asi on varakindlustuslepinguga kindlustatud ning asub kindlustuskohas;
5. asja kahjustumine toob kaasa äritegevuse katkemise;
6. äritegevuse katkestuse tagajärjeks on kahju.⁸⁹

Magistritöös analüüsib autor Eestis tegutsevate kindlustusandjate ärikatkemise kindlustustingimusi. Kuna Eestis tegutseb kaheksa Eesti kahjukindlustusandjat ning kuus välismaise kahjukindlustusandjate filiaali,⁹⁰ siis analüüsib autor kuut suurema juriidiliste isikute varakindlustuse turuosaga kindlustusandjat, kelle turuosa kokku moodustab 87,5%. Statistikaameti kodulehe andmetel on juriidiliste isikute varakindlustuse kindlustusmaksete alusel suurimad kindlustusandjad ja nende turuosad seisuga 07.12.2018 alljärgnevad:⁹¹

Kindlustusandja	Saadud	
	kindlustuspreemiad	Turuosa
IF	8 635 600 €	25,9%
PZU	5 672 300 €	17,0%
Seesam	4 682 000 €	14,0%
ERGO	4 610 600 €	13,8%
Salva Kindlustuse AS	3 048 100 €	9,1%

⁸⁹ P. E. Kanaris (viide 1), lk 1.

⁹⁰ <https://www.fi.ee/et/kindlustus-0/kindlustus/kindlustusandjad/kindlustusandjad> (07.12.2018)

⁹¹ <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=RRI07&ti=KAHJUKINDLUSTUS+LIIGI+JA+KINDLUSTUSANDJA+J%C4RGI+%28KUUD%29&path=../Database/Majandus/14Rahandus/03Kindlustus/&lang=2> (07.12.2018)

Compensa	2 507 000 €	7,5%
BTA	2 065 900 €	6,2%
Gjensidige	1 545 500 €	4,6%
Swedbank P&C Insurance AS	560 000 €	1,7%
Telia Försäkring AB Eesti filiaal	3 100 €	0,0%
	<hr/> <hr/>	
	33 330 100 €	

Autor analüüsib lähemalt, kuidas on Eestis tegutsevad kindlustusandjad käsitlenud oma tingimustes äriatkemise kindlustusjuhtumit ja kindlustusriski.

- IF: „Äriatkemise kindlustusjuhtum on kindlustuslepingus märgitud tegevuse katkemine või tõrge, mille põhjuseks on äriatkestuse kindlustuslepingus viidatud vara hävimine või kahjustumine kindlustuskohas äriatkestuse lepingus märgitud kindlustusjuhtumi tõttu.“⁹²
- PZU: „Kindlustusjuhtum on kindlustusvõtja ja kindlustatud isiku suhtes ootamatu ja ettenägematu sündmus, mille käigus katkeb kindlustuskohas kindlustuskaitse kehtivuse ajal varakindlustusjuhtumi tagajärjel kindlustuslepingus märgitud äritegevus (või väheneb käive). Kindlustusjuhtumi aset leidmisel tekib kindlustusandjal kahju hüvitamise kohustus.“⁹³
- Seesam on kindlustusjuhtumi sõnastanud üldtingimuste tasemel. „Kindlustusjuhtum on kindlustuslepingus määratletud sündmus, mille toimumise korral peab Seesam täitma oma kindlustuslepingust tuleneva täitmise kohustuse.“⁹⁴
- ERGO viitab kindlustusjuhtumi sõnastuses otseselt varakindlustuslepingule, ilma milleta ei loeta kahjujuhtumit kindlustusjuhtumiks. „Kindlustusjuhtum on kindlustatud äritegevuse katkestus, mille põhjuseks on kindlustusvõtja ja ERGO Insurance SE vahel sõlmitud ettevõttekindlustuslepingu varakindlustuse kindlustusjuhtum (nt tulekahju, torm), mis on määratletud äriatkestuse kindlustusriskina.“⁹⁵
- Salva sõnastuses eeldab kindlustusjuhtum kindlustuslepingus kirjeldatud äritegevuse katkemist või vähenemist. „Kindlustusjuhtum on kindlustatud riski realiseerumise tagajärjel kindlustuslepingus kirjeldatud äritegevuse katkemine või käibe vähenemine.“⁹⁶

⁹² If P&C Insurance AS. If ettevõtte vara- ja äriatkestuse kindlustuse tingimused TPD-20161, p 206.

⁹³ AB „Lietuvos draudimas“ Eesti filiaal. Ettevõtte kindlustuse tingimused V100/2011, lk 7, p 2.1.

⁹⁴ Seesam Insurance AS. Üldised lepingutingimused 1/2018. Kehtivad alates 01.01.2018, p 2.13.

⁹⁵ ERGO Insurance SE. Äriatkestuskindlustuse tingimused KT.0905.13, p 3.1.

⁹⁶ Salva Kindlustuse AS. Äri katkemise riskikindlustamise eritingimused (ÄRKET-98), p 2.

- Compensa: „Kindlustusjuhtum on kindlustuskaitse kehtivuse ajal toimuv kindlustusvõtja ja kindlustatud isiku suhtes kindlustuslepingus näidatud ootamatu ja ettenägematu sündmus, mille käigus katkeb kindlustuskohas varakindlustusjuhtumi (tulenevalt ettevõtte varakindlustuse tingimustest) tagajärjel kindlustuslepingus märgitud äritegevus (või väheneb käive).“⁹⁷

Kui analüüsida, kuidas kindlustusandjad kirjeldavad eelnevalt kokkulepitud sündmust, siis kindlustusjuhtumi kirjelduses tuuakse välja järgmised eeldused, mis peavad olema täidetud samaaegselt:⁹⁸

1. kindlustuslepingus märgitud tegevus (IF, PZU, ERGO, Salva, Compensa);
2. katkemine või tõrge (IF, PZU, ERGO, Salva, Compensa);
3. varakindlustusjuhtumi tagajärjel (IF, PZU, ERGO, Compensa);
4. kindlustuskohas (IF, PZU, Compensa);
5. kindlustusriski realiseerumise tagajärjel (Salva, Compensa);
6. ootamatu ja ettenägematu sündmus (PZU, Compensa);
7. kindlustuskaitse ajal / kindlustusperioodi jooksul (PZU, Compensa).

Võrreldes Eesti kindlustusandjate poolt sõnastatud ärikatkemise kindlustusjuhtumi eeldusi Peter E. Kanarise sõnastatud eeldustega (vt lk 27), siis kõik tema poolt sõnastatud eeldused on välja toodud ka Eesti kindlustusandjate kindlustustingimustes.

IFi tingimustes on autori hinnangul eksitav, et vara kahjustumine peab toimuma kindlustusjuhtumi tõttu. Korrektne oleks, kui vara hävinemine oleks põhjuslikus seoses realiseerunud kindlustusriskiga. Seesami kindlustustingimustes ei selgitata, milles kindlustusjuhtum seisneb. Eeldada võib, et kindlustusjuhtumi definitsioon on antud kindlustuspakkumuses ja selle põhjal sõlmitud kindlustuslepingus.

ERGO kindlustustingimustes peab kindlustusjuhtumi põhjuseks olema kindlustusvõtja ja ERGO Insurance SE vahel sõlmitud ettevõttekindlustuslepingu varakindlustuse kindlustusjuhtum. Selliselt sõnastatud kindlustusjuhtum on oma kaitset kitsam kui IFi

⁹⁷ Compensa Vienna Insurance Group, ADB Eesti Filiaal. Äritegevuse katkemise kindlustuse lisatingimused 01.04.2016, p 2.1 esimene lause.

⁹⁸ Sulgudes on kindlustusandjad, kes seda asjaolu kindlustusjuhtumi sõnastuses märgivad.

kindlustusjuhtum. Kahjustatud varaks peab olema kindlustusvõtja ja ERGO vahelises varakindlustuslepingus märgitud vara.

Autor nõustub K. Haavasalu ja O-J. Luige seisukohaga, et kindlustusjuhtumit tuleb kirjeldada kui sündmust ja kindlustusriski tuleb mõista kui ohtu, mille realiseerumine on kindlustusjuhtumi üheks eelduseks.⁹⁹ Seega on üldistatult äriatkemise kindlustusjuhtumiks äriatkemise tagajärjel tekkiv kahju, mis on põhjuslikus seoses realiseerunud kindlustusriskiga. Sõltuvalt kindlustuslepingust võib kindlustusjuhtumil olla veel täiendavaid eeldusi: sündmus peab toimuma kindlustusperioodi jooksul ja kindlustuskohas, äritegevuse sisu peab olema lepingus kokku lepitud, äriatkemine peab olema seotud asjakahjuga.

Kuna kindlustusjuhtum saab toimuda vaid kindlustusriski realiseerumise tulemusena, siis on kindlustusriskide täpne ja selge määratlemine kindlustuslepingus sama oluline, kui kindlustusjuhtumi kirjeldus. Eestis tegutsevad kindlustusandjad äriatkemise kindlustusriske äriatkemise kindlustuse (eri)tingimustes ei loetle. Kindlustusriskid ohuna või kindlustusjuhtumid (realiseerunud riskina) on kirjeldatud varakindlustuse tingimuste tasemel. Autori hinnangul saab seda põhjendada asjaoluga, et äriatkemise kindlustus sõlmitakse varakindlustuslepingu lisana¹⁰⁰ ning varakindlustuse kindlustusjuhtum on üheks äriatkemise kindlustusjuhtumi eelduseks. Seega saab mingi sündmuse lugeda äriatkemise kindlustusjuhtumiks juhul, kui on realiseerunud varakindlustuse kindlustusrisk.

Sõltuvalt esitamisviisist on Eesti kindlustusandjate poolt kindlustatavad kindlustusriskid (nt tulekahju risk) või sama risk realiseerunud kujul (nt tulekahju) alljärgnevad: tulekahju (põhirisk); torm; üleujutus; leke torustikust; vandalism; röövimine ja murdvargus; klaasikindlustus; seadme sisemine purunemine ning kogurisk, mille puhul on kindlustatud igasugune ootamatu ja ettenägematu sündmuse tagajärjel tekkinud kahju juhul, kui kahju põhjuseks olev sündmus ei ole välistatud.

Käesoleva alapeatüki kokkuvõttena toob autor välja, et äriatkemise kindlustustingimustes kasutatakse kindlustusriski kirjeldamiseks nii positiivset kirjeldamist kui ka välistusi, mis on kindlustustingimuste osa. Lisaks tavapärastele riskidele nagu tuli, torm, vesi jmt,

⁹⁹ K. Haavasalu jt (viide 87), lk 166.

¹⁰⁰ If P&C Insurance AS. If ettevõtte vara- ja äriatkestuse kindlustuse tingimused TPD-20161, p 208 kohaselt äriatkestuse kindlustus kehtib tingimusel, et kindlustusjuhtumi toimumise ajal kehtis hävinenud või kahjustunud vara osas Ifi ettevõtte vara kindlustuse leping.

moodustavad omaette kindlustusriskide grupi spetsiaalsed, ärikatkemise kindlustusele iseloomulikud riskid. Näiteks epideemiapuhangud, elektrikatkestus, vihmaadu, toidumürgitus või külmutusseadmete rike. Samuti on võimalik ärikatkemise kindlustusleping sõlmida koguriskikindlustuse põhimõttel. Ärikatkemise kindlustusjuhtumi eeldusteks on kindlustusriski realiseerumine kindlustusperioodi jooksul, põhjuslik seos asja kahjustumise ja kindlustusriski realiseerumise vahel, kahjustatud asi peab olema kindlustatud ning asuma kindlustuskohas, asja kahjustumine toob kaasa äritegevuse katkemise (kahju).

1.3 Ärikatkemise kindlustussumma ja kindlustusväärtus

Ärikatkemise kindlustusteenus on kahjukindlustuse osa. Kahjukindlustust on defineeritud kui kindlustust, mille puhul tuleb hüvitada konkreetne kahju, kusjuures hüvitise suurus sõltub otseselt kahju suurusest ja kindlustussummast.¹⁰¹ VÕS § 426 lg 1 kohaselt on kindlustusandja hüvitamiskohustus piiratud kindlustussummaga. Hüvitamiskohustust reguleerivad täiendavalt ka VÕS § 491 lg 2, mille kohaselt kindlustussummale lisaks tuleb hüvitada vastavalt kindlustusandja juhistele kantud kulud ka juhul, kui need ületavad koos muu hüvitisega kindlustussumma. Kindlustusandja ei ole kohustatud täitma kindlustusvõtjale rohkem, kui on kahju tegelik suurus, isegi kui kindlustussumma on kindlustusjuhtumi toimumise ajal kindlustusväärtusest suurem (VÕS § 477). Seega on kindlustusandja hüvitamiskohustus reguleeritud kas kindlustussummaga või tegeliku kahju suurusega, sõltuvalt sellest, kumb on väiksem.

VÕS § 426 lg 2 regulatsioon annab võimaluse kokku leppida, et kindlustussumma on määratud ühe kindlustusjuhtumi kohta, mitte kogu kindlustusperioodi kohta. Eeldades, et aastase kindlustusperioodi jooksul võib toimuda mitu kindlustusjuhtumit ja (kindlustushüvitise abil) kindlustatud ese taastatakse, siis olukorras, kus kindlustussumma on määratud kindlustusjuhtumi põhiselt, ei teki seoses kindlustussumma või selle osa hüvitamisega järgmise kindlustusjuhtumi korral alakindlustust.

VÕS § 479 lg 1 kohaselt on kindlustusväärtus kindlustushuvi väärtus kindlustusjuhtumi toimumise ajal. J. Lahe leiab, et VÕS § 479 lõikes 1 esitatud kindlustusväärtuse definitsioon

¹⁰¹ J. Lahe. Kindlustussumma ja kindlustusväärtuse tähendus kindlustuslepinguõiguses. Juridica II/2006, lk 96.

ei ole tingimata vajalik, sest nii asendatava vallasasja kui ka ehitise kindlustusväärtuse mõisted on sätestatud VÕS § 479 lõigetes 2 ja 3.¹⁰² Autor ei nõustu selle seisukohaga, sest finantskahjude kindlustuse kindlustushuvi ei saa defineerida läbi asendatava vallasasja või ehitise. Seega on kindlustusväärtuse definitsioon vajalik.

VÕS § 479 regulatsioon on dispositiivne ja see võimaldab ärikatkemise kindlustusväärtuse defineerida kindlustusandjal võlaõigusseadusest erinevalt. Eestis ärikatkemise kindlustust pakkuvad kindlustusandjad sõnastavad ärikatkemise kindlustusväärtuse alljärgnevalt:

- IF: „Kindlustusväärtus on vastavalt valitud kindlustusobjektile maksimaalne tegevuskate või maksimaalne rendi- või üüritulu, mida oleks olnud võimalik saavutada vastutusperioodil, kui kindlustusjuhtumit ei oleks toimunud.“¹⁰³
- PZU: „Kindlustatud eseme kindlustusväärtus on arvestusperioodi ärikasum ja püsikulud, lisaks võetakse arvesse ka oodatavat käibe muutumist.“¹⁰⁴
- Compensa: „Kindlustusväärtus on kindlustuslepingus märgitud kindlustatud esemete rahaliste väärtuste summa vastutusperioodil. Kindlustusväärtuse arvutamisel võetakse arvesse oodatavat käibemuutust.“¹⁰⁵
- ERGO: „Kindlustusväärtus on kindlustuslepingus märgitud vastutusperioodi kindlustusobjektide rahaliste väärtuste summa.“¹⁰⁶
- Seesam: „Brutokasumi kindlustusväärtuseks on brutokasum arvestusperioodil.“¹⁰⁷

Autor leiab, et ärikatkemise kindlustuse spetsiifikast tulenevalt ei ole kindlustushuvi ja seega ka kindlustusväärtuse suurus seotud mitte kindlustusjuhtumi toimumise ajaga (hetkega), vaid sellele järgneva või eelneva perioodiga. PZU ja Seesam võtavad kindlustusväärtuse leidmisel aluseks kindlustusjuhtumile eelneva perioodi (arvestusperioodi). If, ERGO ja Compensa aga vastutusperioodi. Autori hinnangul on selgem, kui kindlustusväärtuse leidmisel võetakse aluseks arvestusperiood, mille pikkus on võrdne kindlustuslepingus kokkulepitud vastutusperioodiga, kuid mis lõpeb kindlustusjuhtumi toimumisega. Kuna arvestusperiood on lõppenud, siis on võimalik raamatupidamise andmetele tuginedes täpselt välja selgitada arvestusperioodi kindlustusväärtus.

¹⁰² J. Lahe (viide 101), lk 98.

¹⁰³ If P&C Insurance AS. If ettevõtte vara- ja ärikatkestuse kindlustuse tingimused TPD-20161, p 240.

¹⁰⁴ AB „Lietuvos draudimas“ Eesti filiaal. Äritegevuse katkemise kindlustuse lisatingimused V200/2011, p 4.2.

¹⁰⁵ Compensa Vienna Insurance Group, ADB Eesti Filiaal. Äritegevuse katkemise kindlustuse lisatingimused 01.04.2016, p 4. 3.

¹⁰⁶ ERGO Insurance SE. Ärikatkestuskindlustuse tingimused KT.0905.13, p 5.3.

¹⁰⁷ Seesam Insurance AS. Töökatkestuskindlustus. Üldised kindlustustingimused. Kehtivad alates 01.07.2000, p 4.2.1.1.

Kui kindlustusväärtus tuleb hinnata vastutusperioodi põhjal, siis tekivad autori hinnangul sellega praktilised probleemid. Vastutusperiood algab pärast kindlustusjuhtumit, mis tähendab et ettevõttes on toimunud mingi kahjulik sündmus ja see mõjutab vastutusperioodi majandusnäitajaid. Sellest tulenevalt on loogiline eeldada, et vastutusperioodi äritegevuse tulem on halvem võrreldes arvestusperioodiga. On arusaadav, et kahjujuhtumi negatiivset mõju sisaldav faktiline majandustulemus ei vasta kindlustushuvi tegelikule suurusele. Seetõttu on vastutusperioodi kindlustushuvi võimatu täpselt tuvastada ja kindlustushuvi suuruse kindlaks tegemisel saab tugineda vaid ettevõtte enda äriplaanile ja kindlustuslepingu poolte hinnangule, kas äriplaan on realistlik või mitte. Seetõttu on ka suurem võimalus vaidlusteks, kas kindlustusleping on sõlmitud alakindlustusega või mitte. Kindlustusväärtuse ja kindlustussumma võrdlemisel saab otsustada, kas tegemist on üle- või alakindlustusega.¹⁰⁸

Autori hinnangul on Compensa ja ERGO kindlustusväärtuse sõnastused eksitavad, sest vastutusperiood algab kindlustusjuhtumi toimumisest. Järelikult on vastutusperioodi „kindlustusobjektide rahaliste väärtuste summa“ juba definitsiooni kohaselt koos kahju mõjuga (äärmuslikul juhtumil on rahaliste väärtuste summa null) ja seega oleks kindlustusväärtus null, mis aga ei vasta kuidagi lepingu eesmärgile ja kindlustusvõtja kindlustushuvile. Ka Ühendkuningriigis kasutusel olevad kindlustustingimused defineerivad kindlustusväärtuse (*Standard Turnover*) läbi kindlustusjuhtumi toimumisele vahetult eelneva perioodi.¹⁰⁹

VÕS § 480 käsitleb kokkuleppelist kindlustusväärtust. Regulatsiooni eesmärk on võimaldada kindlustuslepingu pooltel sõlmida kindlustusleping, kus ala- ja ülekindlustust ei arvestata. Näide, kus sellist kokkulepet kasutatakse, on ettevõtte inventari ja seadmete (sh masinate) kindlustamine. Kuna inventari ja seadmete koosseis ja kindlustusväärtus on pidevas muutumises, siis on kindlustuslepingu poolte huvides, et igakordse muutuse järel ei hakata kindlustuslepingus muudatusi tegema, vaid lepatakse kokku, et kui seadmed ja inventar kindlustatakse nimekirja alusel, siis peetakse kindlustatud esemeks ka nimekirja kantud eset, mis on soetatud kindlustusperioodil. Sellise eseme kindlustamisel kehtib summa piirang, nt

¹⁰⁸ P. Varul jt (viide 38), lk 520.

¹⁰⁹ London Business Interruption Association guide to business interruption insurance and claims, lk 66.

10.000 eurot ja tema väärtus ei tohi olla suurem, kui 10 % esialgsest kindlustatud esemete nimekirja kindlustusväärtusest.¹¹⁰

VÕS § 480 lg 2 kohaselt kokkuleppelist kindlustusväärtust ei või määrata kindlustusjuhtumi toimumise tõttu saamata jäänud tulu kindlustamisel. VÕS kommentaaride kohaselt on viidatud sätte olemusest tulenevalt tegemist imperatiivse sättega. Kommentaaride autorid leiavad, et kindlustusväärtust ei tohi eelnevalt kindla summana fikseerida saamata jäänud tulu kindlustamisel, sest üldjuhul ei ole saamata jäänud tulu eelnev määratlemine lihtsalt võimalik.¹¹¹ Autor ei nõustu sellise kommentaariga. Ettevõtjad üldjuhul siiski suudavad määratleda oma äritegevusest saadavat tulu ja selle teenimiseks tehtavaid kulusid. Mida suurem on ettevõtte, seda põhjalikumalt ja detailsemalt koostatakse järgmise perioodi äriplaani ning regulaarselt hinnatakse tegeliku tulemuse vastavust plaaniga. Kui plaani realiseerumise teeb võimatuks kindlustusjuhtum ja seetõttu jääb tulu saamata (kasu, mida isik oleks tõenäoliselt saanud), siis ei ole küll ette teada, kui suureks kahju kujuneb, kuid see ei tähenda, et kindlustushuvi suurus (ehk kindlustusväärtus) ei oleks teada. Kui ettevõtte on teinud vastavad ettevalmistused ja planeerib toota järgmisel aastal x tooteühikut ja müüa need hinnaga y eurot, siis tema planeeritav tulu on $x*y$. Alati on olemas risk, et toimub kindlustusjuhtum (jällegi on lihtne ette kujutada tulekahju) ning kahjukindlustuse korral on kindlustushuvi suuruseks $x*y$. Kokkuvõtvalt ei ole teada tekkida võiva kahju konkreetne suurus (eeldades, et väga harva on tegemist täishävinguga), kuid saamata jääva tulu kindlustushuvi väärtus on teada. Kui lähtuda VÕS § 480 lg 2 mõttest, siis tuleneb sellest kindlustuslepingu pooltele kohustus arvestada ala- ja ülekindlustust ning sellest tulenevaid tagajärgi kindlustushüvitisele. Autori hinnangul piirab saamata jäänud tulu kindlustamisel kokkuleppelist kindlustusväärtust keelav säte põhjendamatult kindlustuslepingu poolte lepinguvabadust. Saamata jäänud tulu kindlustusväärtus saab tugineda vaid kindlustusvõtja möödunud perioodide tulemusel ning tulevase perioodi reaalsel tegevusplaanil.¹¹² Kindlustusväärtus on oluline määrata olukorras, kus on toimunud kahjujuhtum, st ettevõtte kahjujuhtumi järgne tulu erineb eelduslikult äriplaanist ning puudub igasugune põhjendus, miks kindlustuslepingu pooled ei tohi kokku leppida, et alakindlustust ei rakendada. Autor teeb ettepaneku VÕS § 480 lg 2 sätte kehtetuks tunnistada.

¹¹⁰ AB „Lietuvos draudimas“ Eesti filiaal. Varakindlustuse üldised kindlustustingimused V100/2011, p 15.4.

¹¹¹ P. Varul jt (viide 38), lk 522.

¹¹² A. Rose, C. Huyck. Improving Catastrophe Modeling for Business Interruption Insurance Needs. Risk Analysis: An International Journal. October 1, 2016, lk 1904.

Kui kindlustussumma ületab oluliselt kindlustusväärtust, on tegemist ülekindlustusega (VÕS § 481). Kui kindlustussumma on väiksem kui kindlustusväärtus kindlustusjuhtumi toimumise ajal, on tegemist alakindlustusega (VÕS § 482).

Tavaliselt kindlustusväärtust lepingu sõlmimisel ei määrata, vaid lepitakse kokku kindlustussummas. Kindlustusandjad eeldavad, et kindlustussumma võrdub kindlustusväärtusega ja selle eelduse tõeväärtust lepingu sõlmimisel kontrollimise keerukuse ja kulukuse tõttu ei hinnata. Kindlustusväärtuse hindamisel kindlustuslepingu sõlmimisel ei ole ka mõtet, sest kindlustusväärtus muutub ajas (kas või näiteks kulumi tõttu). Kui kindlustusväärtus kindlustuslepingu sõlmimise ajal on võrdne kindlustussummaga, siis aja möödudes asja väärtus väheneb ja mida kaugemale ajas oleme jõudnud kindlustuslepingu sõlmimisest, seda väiksemaks on muutunud asja väärtus. Tavaliselt ei teki sellest probleeme, sest kui kindlustussumma ei ole oluliselt suurem kindlustusväärtusest, siis ülekindlustust ei esine. Saksa erialakindlustuses on avaldatud, et mitteoluline erinevus on kuni 10%.¹¹³

Kuna kindlustusandja täitmise ulatust mõjutab alakindlustus ja alakindlustuse olemasoluks ei ole nõutav kindlustussumma ja kindlustusväärtuse oluline erinevus, siis alakindlustuse vältimine on eelkõige kindlustusvõtja huvides. J. Lahe on avaldanud arvamust, et ta ei pea täielikult veenvaks väiksema kindlustushüvitise maksmiseks põhjendust, mille kohaselt alakindlustuse korral kannab kindlustusandja suuremat riski kui see kajastub kindlustusmakses.¹¹⁴ Autor ei nõustu selle seisukohaga ja väidab, et alakindlustuse korral on kindlustusmakse võrreldes riskiga väiksem. Kui korterelamus asetsevad esimesel korrusel kõrvuti kaks sama suurt korterit, siis saame eeldada, et nende korterite kindlustusrisk (kahjustumise oht) on võrdne. Samuti saame eeldada, et nende korterite kindlustusväärtus on võrdne. Kui ühe korteri kindlustussumma on võrdne kindlustusväärtusega ja teise korteri kindlustussumma on väiksem, siis teine korter on kindlustatud alakindlustusega. Kindlustusmakse on üldreeglina funktsionaalses sõltuvuses nii riski suurusest kui kindlustussummast. Toodud näites on korterite kindlustusrisk ühesuurune ja kindlustussumma erinev. Seega on esimese korteri kindlustusmakse suurem kui teise korteri kindlustusmakse. Järelikult on ka kindlustusandja saanud teisel juhul (alakindlustusega) lepingu korral sama suure riski kohta väiksema kindlustusmakse ehk kannab ühe kindlustusmakse ühiku kohta suuremat riski. Oluline on autori hinnangul mõista, et kindlustussumma suurus eurodes ei ole

¹¹³ J. Lahe jt (viide 14), lk 99.

¹¹⁴ J. Lahe jt (viide 14), lk 101.

riski suuruse mõõduks ja väiksema kindlustussummaga kindlustatud korter toodud näites ei ole väiksema riskiga kui kindlustusväärtuse ulatuses kindlustatud korter. Riski suurust väljendavad kindlustusandjad riski realiseerumise sageduse (*frequency*) ja kahju keskmise suuruse (*severity*) korrutisena ning need näitajad leitakse kindlustusstatistika abil.

Tulenevalt eelnevast on nii kindlustusvõtja kui ka kindlustusandja huvides alakindlustuse vältimine. Kindlustushüvitist ei vähendata alakindlustuse tõttu – see on kindlustusvõtja huvides. Kindlustusandja saab kindlustusriski suurusele (rohkem) vastava kindlustusmakse – see on kindlustusandja huvides.

Olukorras, kus kindlustusväärtus ei ole täpselt teada, võib kindlustuslepingu sõlmimisel soovitada valida suurem kindlustussumma ja püüda seeläbi vältida alakindlustusega lepingu sõlmimist.

Autor tõi eelneva analüüsi tulemusel välja, et äriatkemise kindlustatud esemeteks on kasum, püsikulud ja kahju vähendamiseks tehtavad kulutused. Äriatkemise kindlustuses liidetakse kasum ja püsikulud kokku ning saadud summat nimetatakse erialakirjanduses¹¹⁵ brutokasumiks (inglise keeles *gross profit*). Brutokasum saadakse, kui netokasumile liidetakse püsikulud. Kui ettevõttel kasumit ei ole, siis lahutatakse kindlustatud püsikuludest proportsionaalne osa neto ärikahjumist, mis on võrdeline kindlustatud püsikulude ja ettevõtte kõikide püsikulude suhtega.¹¹⁶ Brutokasumi saab avaldada ka kujul:¹¹⁷

- Olukorras, kus on kasum: netokasum + püsikulud = brutokasum
- Olukorras, kus kasumit ei ole: Brutokasum = kindlustatud püsikulud – (neto ärikahjum * kindlustatud püsikulud / ettevõtte kõik püsikulud).

D. Cloughton selgitab brutokasumi kui summaarse kindlustuseseme kasutamise eeliseid:¹¹⁸

- kasumi ja püsikulude summa kasutamine võimaldab mitte avaldada konfidentsiaalset infot püsikulude suuruse kohta kindlustuspoliisil;
- kasumi ja püsikulude summa kasutamine võimaldab kasutada brutokasumi suhet käibesse (*rate of gross profit*) ning kasutada seda kahjukäsitlemise lihtsustamiseks;

¹¹⁵ W.B. Honour jt (viide 21), lk 10.

¹¹⁶ D. Cloughton (viide 23), lk 113.

¹¹⁷ London Business Interruption Association guide to business interruption insurance and claims, lk 10.

¹¹⁸ D. Cloughton (viide 23), lk 82.

- brutokasumi suhe on oluliselt staatilisem näitaja ja muutub aastate lõikes vähem kui kasum ja püsikulud eraldi võetuna. See hõlbustab erinevate kindlustusperioodide võrdlemist ja selle põhjal trendide kohta järelduste tegemist.

Äriatkemise kindlustuslepingus määratakse kindlustussumma brutokasumile. Kahju vähendamiseks tehtavatele kulutustele võidakse määrata kas konkreetne kindlustussumma või piirata need teatud protsendina brutokasumi kindlustussummast. Näiteks kui äriatkemise kahju koos kahju vähendamise ja piiramise kuludega ületab äriatkemise kindlustussumma, hüvitab IF täiendavalt lisakulud kahju piiramiseks kuni 10% äriatkemise kindlustussummast.¹¹⁹

Kindlustussumma väljendab kindlustusandja täitmise kohustuse ülemist piiri.¹²⁰ VÕS § 426 lg 1 kohaselt peab kindlustusandja kahjukindlustuse puhul kindlustusjuhtumi toimumisel tekkinud kahju hüvitama üksnes kokkulepitud rahasumma ulatuses, mis on kindlustusandjapoolseks maksimaalseks väljamaksusummaks (kindlustussumma). Kindlustuslepingu pooled võivad kokku leppida, et kindlustussumma on määratud ühe kindlustusjuhtumi kohta. VÕS § 426 lg 2 kohaselt kindlustussumma võib olla määratletud muul kujul kui maksimaalse väljamaksusummana. Näiteks võivad kindlustuslepingu pooled kokku leppida, et kindlustushüvitise väljamaksmisel kindlustussumma ei vähene.¹²¹

Kindlustussumma määramise aluseks peab olema kindlustusvääratus, et vältida alakindlustustust ja sellest tulenevat mittetäielikku kahju hüvitamist. Autori hinnangul on kahjukindlustuse liikidest kõige keerukam just äriatkemise kindlustussumma määramine. Kindlustussumma määramist on võimalik selgitada järgmise lihtsustatud näite abil:

Oletame, et ettevõtte A tulu on aastas 100 ühikut, mille teenimiseks ettevõtte kulutab 80 ühikut ja tema kasumiks vaadeldaval perioodil on seega 20 ühikut (100-80).

$$\text{Tulu (100)} - \text{kulud (80)} = \text{kasum (20)}$$

Ettevõtte kulud saame jagada kaheks, püsikuludeks ja muutuvateks kuludeks. Oletame, et püsikulude suurus on 50 ühikut ja muutuvkulude suurus on 30 ühikut. Seega saame avaldada valemi kujul:

$$\text{Tulu} - (\text{püsikulud} + \text{muutuvkulud}) = \text{kasum}$$

$$100 - (50+30) = 20$$

¹¹⁹ If P&C Insurance AS. If ettevõtte vara- ja äriatkestuse kindlustuse tingimused TPD-20161, p 231.

¹²⁰ J. Lahe jt (viide 14), lk 142.

¹²¹ AB „Lietuvos draudimas“ Eesti filiaal. Varakindlustuse üldised kindlustustingimused V100/2011, p 7.1.

Brutokasum oleks sellisel juhul kasum + püsikulud ehk $20 + 50 = 70$

Brutokasumi suhe oleks leitav järgnevalt: brutokasum jagatud tulu ehk $70 / 100 = 0,7$

Autori hinnangul on praktikas keeruline kulude jaotamine püsi- ja muutuvkuludeks ning äri kasvutrendide arvesse võtmine õige kindlustussumma määramiseks. Kuna majandus on tsükliline ja pikaajalise trendina üldjuhul kasvav, siis ärikatkemise kindlustus võtab kindlustussumma leidmisel seda arvesse. Kindlustuslepingu sõlmimisel arutatakse kindlustusvõtjaga läbi, millises arengufaasis parajasti kindlustusvõtja majandustegevus on ja milline on kindlustusvõtja majandusnäitajate prognoos planeeritaval kindlustusperioodil või vastutusperioodil, kui vastutusperiood on kindlustusperioodist pikem.

Näide:

Oletame, et ettevõtte A müügitulu on käesoleval aastal 100 ühikut ning viimasel kahel aastal on ettevõtte käive stabiilselt 5 ühiku võrra kasvanud ning sellist kasvu jätkumist ka prognoositakse. Sellisel juhul võib käibe trendi illustreerivalt avaldada graafikuna või tabelina:

Üle-eelmine aasta	Eelmine aasta	Käesolev aasta	Järgmise aasta prognoos	Ülejärgmise aasta prognoos
90	95	100	105	110

Kuna kindlustuslepingu sõlmimise ajal on ettevõtte käive 100, siis kindlustuslepingu sõlmimisel tuleks arvestada ülejärgmise aasta käibega 110 ühikut, sest kui traditsiooniliselt on kindlustusperioodi pikkuseks 12 kuud ja hüvitisperioodi pikkuseks samuti 12 kuud, siis olukorras, kus täna sõlmitud kindlustuslepingu viimasel päeval toimub kindlustusjuhtum, mille tagajärjel järgmised 12 kuud ettevõttel sissetulekut ei ole, siis saamatajäänud sissetuleku suurus, millele ettevõtte kindlustuskaitset vajab on 110 ühikut.

Kui ettevõtte on majanduslanguse faasis ja vastavalt on ettevõtte käibed langeva trendiga,

Üle-eelmine aasta	Eelmine aasta	Käesolev aasta	Järgmise aasta prognoos	Ülejärgmise aasta prognoos
110	105	100	95	90

siis peaks kindlustussumma leidmise aluseks arvestama võimalusega, et kindlustusjuhtum toimub kindlustusperioodi esimesel päeval ning seetõttu jääb tegevuse täieliku seiskumise

tulemusena ettevõttel saamata järgmise aasta prognoositav käive, mille suuruseks on 95 ühikut ning kindlustussumma suuruse leidmisel tuleb sellega arvestada.

Kulude jaotus püsi- ja muutuvkuludeks on teoorias lihtne, kuid praktikas on asi keerulisem. Oletame, et tootmisettevõtte nende töötajate palgad, kes on otseselt hõivatud tootmistevõimega, liigituvad ettevõtte muutuvkulude alla, sest vahetu tootmisega hõivatud vajalik töötajate hulk ning vastavalt nende tööjõukulu on otseses sõltuvuses tootmise mahust ning on seetõttu muutuva iseloomuga. Samas, kui ettevõtte tootmisprotsess kindlustusjuhtumi tagajärjel peatub ning tegevus saab taastamistööde tulemusena mõne aja pärast jätkuda, siis olukorras, kus taastamisperiood ei ole väga pikk, jääb ettevõtjale töötajate palgakulu alles. Seetõttu ei saa kunagi kindlalt ette öelda, millised töökohad ja kui suur osa nendega seotud tööjõukuludest on ettevõtte tegevuse ajutise katkemise tulemusena mõjutatud. Äriatkamise kindlustuse kindlustussumma ei sisalda muutuvkulusid. Loogika seisneb selles, et eelduslikult olukorras, kus ettevõtte majandustegevust ei toimu, ei ole ettevõttel tegevuse mahust sõltuvaid kulusid. Kui ettevõtte ei tegutse, et ole tarvis osta toorainet, pakkematerjale, puudub võimalus hoida käigus tootmisliine ning puutub vahetu tootmisega seotud tööjõukulu. Samas jäävad ettevõttele alles püsiva iseloomuga kulud, mille suurus ei sõltu tootmise mahust, näiteks üldhalduskulud.

Reaalselt on kindlustussumma kujunemine läbirääkimiste küsimus, mille aluseks võetakse ettevõtte kasumiaruanne ja äriplaani. Kasumiaruannet aluseks võttes leitakse brutokasum, mis eeldab püsi- ja muutuvkulude eristamist. Kindlustussumma leidmiseks ei ole ühte kindlat viisi või valemit, mille abil saab kiiresti tulemuseni jõuda. Paljuski sõltub kindlustussumma leidmine konkreetse kindlustusvõtja tegevuse eripärast. Tavapäraselt on kindlustusjuhtumi tagajärjeks ettevõtte osaline seiskumine. Selleks, et tegevus saaks kiiresti jätkuda, on vaja kulude kokkuhoiu asemel teha tegevuse taastamiseks täiendavaid kulutusi, näiteks organiseerida alles jäänud tootmisliinil vahetustega töö. Seega tuleb kindlustussummast muutuvkulude välja jätmisel mõelda stsenaariumile, kus ettevõtte jätkab osaliselt tootmist ning koostöös teistele osakondadele langeva suurem koormusega ajutise iseloomuga kulud võivad hoopis suureneda. Väga konservatiivselt lähenedes jäetakse muutuvkuludest kindlustussummasse alles teatav proportsioon, mis suurendab kindlustussummat ja seeläbi ka kindlustusmakset.

Kindlustuskaitse kehtivusaeg tähendab ajavahemikku, mille kestel toimunud kindlustusjuhtumi tagajärjeks on kindlustusandja täitmise kohustus.¹²² Äriatkemise kindlustuses ei ole tagasiulatuv kindlustuskaitse levinud (VÕS § 438 lg 1). Kindlustuslepingule, millega pakutakse vabaõhuürituse korraldajale kindlustuskaitset ilmastikunähtuste vastu, nähakse ette ooteperiood, mille kohaselt peab kindlustusleping olema sõlmitud ja kindlustusmakse tasutud kindel periood enne ürituse toimumist. Võrreldes teiste kahjukindlustuse toodetega, on äriatkemise kindlustusele iseloomulik vastutusperiood ehk ajavahemik, mille jooksul toimunud kahju hüvitatakse. Nii kindlustuskaitse kehtivus kui ka vastutusperiood on kokku lepitud kindlustuslepingus. Kui kindlustusjuhtumi aluseks olev riski realiseerumine peab langema kindlustuskaitse kehtivusaja sisse, siis vastutusperiood mitte. Kindlustusjuhtumi toimumisel ei ole teada, kui pikaks kujuneb see periood, mille jooksul on ettevõtte tegevus häiritud ja selle käive on väiksem võrreldes planeerituga. Sarnaselt kindlustussummaga piiritleb vastutusperiood kindlustusandja täitmiskohustuse ulatuse. Kui äriatkemise tegelik kahjulik mõju kestab kauem kui kokkulepitud kindlustusperiood, siis kindlustusandjal on kohustus hüvitada üksnes vastutusperioodi jooksul tekkinud kahju.

VÕS § 453 kohaselt on kindlustusperiood ajavahemik, mille alusel arvutatakse kindlustusmakseid. Eeldatakse, et kindlustusperiood on üks aasta. Tavatähenduses on kindlustusperiood ajavahemik, mille jooksul kindlustuskaitse kehtib ehk kindlustuslepingu kehtivusaeg. Võlaõigusseaduse kindlustusperioodi määratlusest võib jääda mulje, et kindlustusmakse suuruse määrab ära kindlustusperiood, kuid tegelikult see nii ei ole. Kindlustusmakse koosneb kolmest osast: kindlustusriski osa, kindlustusandja kulude osa ja kasumiosa. Nendest kõige suurema osa moodustab kindlustusriski osa. Kindlustusriski osa suurust mõjutab lisaks kindlustusperioodi pikkusele ka oluliselt kindlustusriski suurus.

Äriatkemise kindlustusmakset mõjutavad tulekahju ja plahvatuse riski ning täiendavate riskide suurus, mille vastu kindlustatakse; ettevõtte vastuvõtlikkus äriatkemisele; kahju vähendamise meetmed ning omavastutus ja vastutusperioodi pikkus.¹²³ Kindlustuslepingu kehtivusaeg ning selle lõpetamise tingimused märgitakse kindlustuspoliisile (VÕS § 428 lg 1 p 5). Kahju toimumist saab lugeda kindlustusjuhtumiks vaid juhul, kui kahju toimub kindlustuslepingu kehtivuse ajal.

¹²² J. Lahe jt (viide 14), lk 86.

¹²³ W. Meier jt (viide 20), lk 28.

Äriatkemise kindlustuses omavad tähendust lisaks kindlustuskaitse kehtivusajale veel arvestusperiood ja vastutusperiood. Vastutusperiood on kindlustuslepingus kokkulepitud ajavahemik, millega seotud või mille jooksul tekkinud kahju kuulub hüvitamisele. Vastutusperiood algab kindlustusjuhtumi toimumisel ja kestab seni, kuni on hüvitatud ettevõtte varakindlustuse kindlustusjuhtumi tagajärjel tekkinud kahju ja kahjustunud vara on võimalik taas kasutada, või seni, kuni kindlustatud äritegevuse müügitulu on jõudnud kindlustusjuhtumieelse tasemeni.¹²⁴ Vastutusperiood peaks olema valitud sellise pikkusega, mille jooksul on võimalik ettevõtte tegevus taas käivitada, st taastada kahjustada saanud asi ning saavutada kahjueelne teenuste osutamise või tootmise maht ning sellele vastav müügitulu. Kuna vastutusperioodi pikkusest on sõltuv kindlustusandja hüvitamiskohustuse suurus, siis vastutusperioodi pikkus mõjutab ka kindlustusmakse suurust. Kindlustuslepingut on võimalik sõlmida vastutusperioodiga alates 3 kuust kuni 36 kuuni. Sageli valitakse vastutusperioodi pikkuseks 12 kuud.

Reeglipäraselt vajavad tootmisettevõtted pikemat vastutusperioodi tootmismahu kahjujuhtumi eelsele tasemele viimiseks kui teenuse pakkujad. Üüripinnal teenust pakkuva ettevõtte (nt notaribüroo) tegevuse jätkamiseks (uue sobiva üüripinna leidmisele ja sinna kolimisele kuluv aeg) vajaminev periood on ilmselgelt lühem kui tootmishoone ja tootmisseadmete taastamise aeg. Kindlustusandjad soovivad vastutusperioodi pikkuse määramisel võtta aluseks kõige mustema kahjustsenaariumi, mille puhul tegevuse taastamiseks kulub kõige rohkem aega.

Kui kahju toimumise korral selgub, et arvestusperiood on valitud liiga lühike ja vaatamata jõupingutustele ei ole äritegevuse kindlustusjuhtumi eelne võimekus taastunud, siis saab väita, et arvestusperiood on lühem kui kindlustushuvile vastav periood. Vaatamata teatud analoogiale alakindlustusega, kus kindlustussumma on väiksem kindlustushuvi väärtusest, sellises olukorras kindlustushüvitist ei vähendata, mis tähendab, et kindlustusandja hüvitab kogu vastutusperioodi jooksul tekkiva kahju eeldusel, et kindlustussumma on piisav. Samas jääb kindlustusvõtjal saamata hüvitis selle perioodi eest, mis algab peale vastutusperioodi lõppu ja kestab kuni kindlustusjuhtumi eelse olukorra taastumiseni.

Alternatiivselt on võimalik pakkuda ka paindlikumat lahendust, milleks on „*limit of loss*“ tüüpi lahendus, mille puhul kindlustusandja hüvitab kahju kuni kokkulepitud hüvitispiirini.

¹²⁴ ERGO Insurance SE. Äriatkestuskindlustuse tingimused KT.0905.13, p 4.

Sellist tüüpi kindlustuskaitse puhul ei ole hüvitusperioodi pikkusel tähtsust ning seda lepingus ei kasutata.

Arvestusperiood on aeg, mis võetakse aluseks kindlustusväärtuse kindlakstegemisel ja kindlustushüvitise arvestamisel. Arvestusperiood eelneb vahetult varakindlustusjuhtumi toimumise kuupäevale.¹²⁵ Arvestusperioodi pikkus on võrdne vastutusperioodi pikkusega. Kuna arvestusperiood lõppeb vahetult enne kindlustusjuhtumi toimumist, siis arvestusperiood ei sisalda kahjuliku sündmuse mõju ja saab eeldada, et arvestusperioodi brutokasum ja vastutusperioodi brutokasum oleksid võrdsed juhul, kui kahju ei oleks toimunud. Kui see eeldus kehtib, siis on siit lihtne tuvastada kahju suurust.

Kahju suurus = arvestusperioodi brutokasum – vastutusperioodi brutokasum + kahju piiramiseks tehtavad kulutused.

Käesoleva alapeatüki kokkuvõttena toob autor välja, et VÕS § 479 lg 1 toodud kindlustusväärtuse definitsioon on vajalik, sest finantskahjude kindlustuse kindlustushuvi ei saa defineerida läbi asendatava vallasasja või ehitise. Äriatkemise kindlustuse spetsiifikast tulenevalt ei ole kindlustushuvi ja seega ka kindlustusväärtuse suurus seotud mitte kindlustusjuhtumi toimumise ajaga (hetkega), vaid sellele järgneva või eelneva perioodiga. Kindlustusväärtuse hindamiseks tuleks autori hinnangul aluseks võtta kindlustusjuhtumi toimumisele eelnev periood, sest kindlustusjuhtumile järgnev vastutusperiood sisaldab kahju toimumise negatiivset mõju. Autor ei pea põhjendatuks VÕS § 480 lg 2 toodud keeldu, mille kohaselt ei ole lubatud kokkuleppeline kindlustusväärtus saamata jäänud tulu kindlustamisel. Autor teeb ettepaneku VÕS § 480 lg 2 sätte kehtetuks tunnistada. Autori hinnangul on alakindlustuse korral kindlustusmakse võrreldes riskiga väiksem. Järelikult on alakindlustuse vältimine nii kindlustusvõtja kui kindlustusandja ühistes huvides. Äriatkemise kindlustatud esemeteks on kasum, püsikulud ja kahju vähendamiseks tehtavad kulutused. Kasumi ja püsikulude summat nimetatakse erialakindlustuses brutokasumiks. Kindlustuslepingus määratakse kindlustussumma brutokasumile. Kahju vähendamiseks tehtavatele kulutustele võidakse määrata kas konkreetne kindlustussumma või piirata need teatud protsendina brutokasumi kindlustussummast. Kahjukindlustuse liikidest on kõige keerukam äriatkemise kindlustussumma määramine. Keerukus seisneb kulude jaotamises püsi- ja muutuvkuludeks ning äri kasvutrendide arvesse võtmises. Äriatkemise kahju suurust saab hinnata arvestusperioodi ja vastutusperioodi abil. Kahju suurust saab väljendada valemiga, mille

¹²⁵ AB „Lietuvos draudimas“ Eesti filiaal. Ettevõtte kindlustuse tingimused V100/2011, p 6.1, p 6.2.

kohaselt: kahju suurus = arvestusperioodi brutokasum – vastutusperioodi brutokasum + kahju piiramiseks tehtavad kulutused.

2. ÄRIKATKEMISE KINDLUSTUSHÜVITISE MÄÄRAMISE PÕHIMÕTTED

2.1 Kindlustusjuhtumi toimumine

Kindlustatud riskid on loetletud kindlustuslepingus. Kui kindlustuse tüüptingimustes on loetletud kõik riskid, mille vastu on võimalik kindlustada, siis praktikas teeb kindlustusvõtja lepingu sõlmimisel nende riskide hulgast valiku, milliste riskide vastu kaitseks konkreetne kindlustusleping sõlmitakse. Seega tuleb kindlustusandjal pärast kahjuteate saamist kontrollida, milliste riskide suhtes on konkreetne kindlustusleping sõlmitud. Kui ärikatkemise kindlustusleping on sõlmitud varakindlustuslepingu lisana ja varakindlustusjuhtum on ärikatkemise kindlustusjuhtumi eelduseks, siis on kindlustusriskid sätestatud varakindlustuse lepingus. Ärikatkemise standardtingimused näevad ette, et kindlustuskohas asuv kindlustusvõtjale kuuluv vara peab olema kindlustatud samade riskide vastu nagu on ärikatkemise kindlustusriskid.¹²⁶ Iga kindlustusriski kohta on kindlustustingimustes loetelu välistustest ehk loetelu sündmustest, mille puhul kindlustusandja kahju ei hüvita. Näiteks on IFi tulekahju välistused järgmised:

- „Elektrihäired ja elektrikatkestus: Kindlustusjuhtum ei ole elektrihäire või –katkestus isegi juhul kui selle põhjustas pikselööök, tuli, plahvatus, lennuavarii. Kui pikselööök tekitas elektrihäire, mis omakorda põhjustas tulekahju, on see kindlustusjuhtum.“¹²⁷
- „Töötlemine tule või soojusega: Kindlustusjuhtum ei ole kahjustuste tekkimine tule või soojusega töödeldavale või selle vahetus läheduses olevale objektile. Kui tule või soojusega töötlemise tagajärjel tekkis tulekahju, on tegemist kindlustusjuhtumiga.“¹²⁸
- „Sisemine plahvatus: Kindlustusjuhtum ei ole seadmesisene plahvatus, kui tuli ei levi või purustusi ei teki seadmest väljaspool.“¹²⁹
- „Seadme või küttekolde kahjustused: Kindlustusjuhtum ei ole tuli, mis ei välju küttekoldest või seadmest, milles tuld kasutatakse, sealhulgas kahju küttekolde või seadme osadele näiteks korsten, juhtplokk, voolikud, kaablid.“¹³⁰

Lisaks kindlustusriski välistustele kehtivad ka üldised välistused. Klassikalised üldised välistused on sõda, poliitilised riskid (sundvõõrandamine, konfiskeerimine, natsionaliseerimine), saastumine, tuumaenergiaga seotud riskid.¹³¹

¹²⁶ W.B. Honour jt (viide 21), lk 21.

¹²⁷ If P&C Insurance AS. If ettevõtte vara- ja ärikatkestuse kindlustuse tingimused TPD-20161, p 74.

¹²⁸ Sama, p 75.

¹²⁹ Sama, p 76.

¹³⁰ Sama, p 77.

¹³¹ W. Meier jt (viide 20), lk 29.

Põhjusel, et kindlustusriskid on loetletud kindlustuslepingus, ei teki üldjuhul kindlustuslepingu poolte vahel suuri vaidlusi, kas kahju põhjuseks oleva riski realiseerumine on kindlustatud või mitte. Pigem näeb autor, et erimeelsusi võib tekkida välistuste teemal.

Näited kahjujuhtumitest, kus kindlustusandjal puudus kahju hüvitamise kohustus:

- Kaasuses *National Children's Exposition Corp v. Anchor Insurance Co*¹³² vaidlesid kindlustuslepingu pooled, kas kindlustusrisk on realiseerunud. Kindlustusvõtja korraldas New York Grand Central Palace'is jõulunäituse. Näituse eksponaadid olid kindlustatud varakindlustusega, samuti oli kindlustatud näituse külastajatelt saadav piletimüügi tulu mh ka loodusjõudude vastu. Näitus oli avatud kogu planeeritud aja alates 20-s detsember kuni 28. detsember. 26-ndal detsembril sadas New Yorkis maha erakordselt paks lumekiht, mille tõttu oluliselt langes näituse külastajate arv. Kindlustusvõtja nõudis kindlustusandjalt saamata jäänud piletite müügitulu hüvitamist summas 33.069 dollarit. Kohus leidis, et hagi tuleb jätta rahuldamata. Kohus selgitas, et vaatamata lumetormile oli näitus avatud, näitust teenindavad töötajad said tulla tööle, samuti külastas näitust igal päeval külastajad. Samuti ei põhjustanud lumetorm mingisugust füüsilist kahjustust ei hoonele, milles näitus toimus, ega ka näituse eksponaatidele.

Autor nõustub kohtu seisukohaga, et kuna asjakahju ei ole toimunud, siis äriatkemise kindlustusjuhtumit ei ole samuti toimunud.

- Järgmises kaasuses oli kindlustusvõtjaks autotootja, kelle ühe müügiesinduse katus purunes osaliselt lumekoormuse tagajärjel. Kindlustusvõtja müügikäibe vähenes ja ta esitas kindlustushüvitise saamiseks kahjunõude. Kohus leidis, et katuse osalise purunemise ja müügikäibe vahel puudub otsene põhjuslik seos. Kohus põhjendas, et katuse osaline purunemine ei takistanud kindlustusvõtjal müügitegevuse jätkamist ja sõidukite pakkumist (ja esitlemist) potentsiaalsetele ostjatele põhjusel, et müügis olevad sõidukid asusid kõik hoone kõrval asuval müügiplatsil. Kohtu hinnangul tingis müügikäibe languse halb ilm, mistõttu ostjad kauplust ei külastanud.¹³³

Autori hinnangul on kohtu hinnang vaieldav, sest autode müügiplatsi ja selle juures asuvaid hooneid tuleks vaadelda ühtse tervikuna. On kaheldav, kas autode müük saaks toimuda vaid

¹³² *National Children's Exposition Corp v. Anchor Insurance Co*. United States Court of Appeals Second Circuit. 279 F.2d 428 (2d Cir. 1960).

¹³³ *Harry's Cadillac-Pontiac-GMC Truck Co. v. Motors Insurance Corp.*

avatud platsil ilma kontoris asuva tugiteenuseta. Autori hinnangul on kohus jätanud põhjendamata, miks katuse purunemine müügitegevust ei mõjuta.

- Kindlustusvõtja, kes peab hotelli, esitas kindlustusandjale kahjunõude. Nõue põhines asjaolul, et mitmed külastajad lahkusid hotellist Mount Saint Helens vulkaanipurske tagajärjel. Vaatamata asjaolule, et vulkaaniline tuhk langes ka hotelli territooriumile, jätkas hotell tööd nii vulkaanipurske ajal kui ka pärast seda. Kohus mõõnis, et territooriumile langenud tuhk tegi hotelli külastajatele küll vähem atraktiivseks, kuid see ei takistanud hotelli kasutamast. Hotellis oli saadaval sama arv tubasid nii enne kui pärast vulkaanipurset. Põhjendusega, et vulkaanipurse ei mõjutanud saadaval olevate tubade arvu, jättis kohus äriatkemise kahju hüvitamata. Hotellile ei ole tekkinud varakahju.¹³⁴

Autori leiab, et kindlustusvõtja nõue oleks tulnud rahuldada. Hotelli külastajad põhjendasid lahkumist vulkaanipurskega, seetõttu on vulkaanipurske ja vähenenud müügitulu vahel põhjuslik seos. Samuti on autori hinnangul vaieldav kohtu seisukoht, et vulkaanipurse ei mõjutanud saadaval olevate tubade arvu. Kuna hotellis viibinud külastajad lahkusid, siis saadaval olevate tubade arv suurenes, järelikult oli mõju olemas.

Äriatkemise kindlustusjuhtumi eelduseks on asja kahjustumine, st äriatkemine peab olema asja kahjustumisega põhjuslikus seoses.¹³⁵ Kui põhjuslikku seost ei ole, siis kindlustusandjal puudub kahju hüvitamise kohustus. Näiteks olukorras, kus tänaval toimunud plahvatuse tagajärjel praguneb võileibu müüva poe vitriinklaas ja poodi külastavate ostjate arv väheneb seetõttu, et lähiümbruskonna bürood on plahvatuse tagajärgede likvideerimiseni suletud, siis põhjuslik seos asjakahju (klaasikahju) ja äriatkemise kahju vahel puudub.¹³⁶

Põhjuslik seos asjakahju ja äriatkemise kahju vahel puudub ka olukorras, kus kahjustatud asja ei taastata või asja taastamiseks puuduvad rahalised vahendid. Selline olukord võib tekkida, kui kahjustatud asi ei kuulu kindlustusvõtjale või kui kahjustatud asi on kindlustatud alakindlustusega. Kui kahjustatud asja taastamine võtab eelnimetatud põhjustel kauem aega kui tavapäraselt, siis asja taastamiseks kulunud pikema aja eest kindlustusandja äriatkemise kahju hüvitama ei pea põhjusliku seose puudumise tõttu asjakahju ja äriatkemise kahju vahel.

¹³⁴ Keetch v. Mutual of Enumdaiv Insurance Co.

¹³⁵ W.B. Honour jt (viide 21), lk 21.

¹³⁶ D. Glynn. BI Cover issues. Business Interruption. London 2005, lk 37.

Kaasuse Brothers Inc. v. Liberty Mutal Fire Insurance Co asjaolude kohaselt oli kindlustatud restorani hoone, selles asuv ettevõtte vara ning samuti äriatkemise kindlustus. Kohalik omavalitsus kehtestas linnas, kus restoran asus, öise liikumise keelu. Keelu kehtestamise põhjuseks olid rahvarahutused. Kindlustusvõtja väitis, et liikumiskeeld on põhjustanud talle äriatkemise kahju summas 9.395 USD. Äriatkemise kindlustustingimuste kohaselt oli kindlustusjuhtumiks äriatkemisekahju, mille otseseks vahetuks põhjuseks on asja kahjustumine. Kuna kindlustusvõtja restoranis rahvarahutustega seoses lõhkumisi ei toimunud ja kindlustusvõtjale asjakahju ei tekkinud, siis ei olnud kohtu hinnangul asjakahju saamise eeldus täidetud ning kohus hageja kahju hüvitamise nõuet kindlustusandja vastu ei rahuldanud.¹³⁷ Autor nõustub kohtu hinnanguga. Samuti on kahju, mille algpõhjuseks on rahvarahutused, üldjuhul kindlustuslepingus välistatud.

Kaasuses Eighth Circuit in Hampton Foods, Inc. v. Aetna Casualty & Surety Co oli kindlustusvõtja toidupoe pidaja, kes sõlmis kindlustusandjaga äriatkemise koguriskikindlustuse, mille kohaselt oli kindlustusjuhtumiks kahju või kahjustumine otsese varakahju tagajärjel ning samuti oli kindlustatud varakahju tõttu saamata jäänud tulu. Hoone, milles kauplus asus, ei kuulunud kindlustusvõtjale ja oli kindlustamata. Lumetormi tagajärjel hoone katusele kogunenud lume tõttu muutus hoone varisemisohtlikuks ning kohalik omavalitsus andis korralduse hoonest evakueeruda. Evakueerumise tõttu pidi kindlustusvõtja realiseerima kaubad olulise allahindlusega ning ta kandis seetõttu kahju, mida kindlustusandja ei hüvitanud. Pooled vaidlesid kohtus, kas kindlustusandjal on kahju hüvitamise kohustus või mitte. Kohus leidis, et kindlustusandja hüvitamiskohustus puudub asjaolu tõttu, et kindlustatud vara, kaupluse inventar ja kaubad ei ole saanud kahjustada.¹³⁸ Autori hinnangul on kohtu otsus üllatuslik, sest kaupluse tegevuse katkemise põhjuseks oli otsene ja reaalne kahju tekkimise risk, hoone varisemine, mida evakueerumiskorraldust täites ennetati. Vaidlust ei oleks olnud, kui hoone oleks lumekoormuse tagajärjel varisenud ja kindlustatud vara oleks seejärel hävinenud või kahjustunud. Autori hinnangul oli tegemist realiseerunud kindlustusriskiga, st kauplus varinguohu tõttu edasi tegutseda ei saanud ja evakuatsiooniga alustati kahju vähendamise tegevusega – kaupade päästmisega (realiseerimisega). Tegemist ei olnud kindlustusvõtja vabatahtliku tegutsemisega, vaid kindlustusvõtja sattus sellisesse olukorda ootamatu ja ettenägematu sündmuse tagajärjel. Samuti pidi kindlustusandja teadma, et kaupluse hoone ei kuulu kindlustusvõtjale ja hoone ei ole sama poliisiga kindlustatud.

¹³⁷ Brothers Inc. v. Liberty Mutal Fire Insurance Co.

¹³⁸ Eighth Circuit in Hampton Foods, Inc. v. Aetna Casualty & Surety Co.

Üldreeglina on kahju ennetamiseks ja vähendamiseks tehtavad kulutused kindlustuslepinguga kaetud ning kindlustusvõtja peab kindlustushüvitise saamiseks võtma tarvitusele meetmeid kahju ennetamiseks ning vähendamiseks.

Järgmises näites oli kindlustusvõtja kinnisvaraarendaja, kelle ehitusobjektist nelja kvartali kaugusel toimus plahvatus. Kuigi pooleli oleval ehitisel puudusid silmaga nähtavad kahjustused, palus kindlustusvõtja eksperdil tuvastada, kas hoone konstruktsioonid võisid plahvatus tagajärjel saada kahjustada, ning peatas kuni ekspertarvamuse saamiseni ehitustegevuse. Ekspertiis kinnitas, et pooleliolev ehitis ei ole kahjustada saanud. Kindlustusvõtja esitas kindlustusandjale kahjunõude, mis oli tingitud ehitise ajutisest sulgemisest ning selle tõttu ehitise valmimistähtaja hilinemisest. Kohus kindlustusvõtja nõuet ei rahuldanud, sest puudus varaline kahju. Kohtu hinnangul peab kindlustusvõtja äriatkemise kahjunõude esitamisel näitama, et kindlustatud vara (ehitis) on saanud kahjustada.¹³⁹ Autori hinnangul oleks kindlustusandjal võimalik sellises olukorras konsulteerida kindlustusandjaga ning arutada läbi võimaliku kahju tuvastamise protsess. Kui eksisteerib võimalus, et hoone konstruktsioonid on kahjustada saanud, siis on mõistlik võimalik puudus avastada ja likvideerida enne, kui ehitustegevusega jätkatakse. Samuti on kindlustusandjal kohustus teha kindlaks kahju suurus või tuvastada kahju puudumine.

Olukorras, kus kindlustatud vara ei ole saanud füüsiliselt kahjustada, jääb kindlustusvõtja nõue rahuldamata. Kindlustusvõtja jättis ära teatrietenduse ja esitas saamata jäänud tulu nõude kindlustusandjale seetõttu, et tänaval toimunud kahjujuhtumi tõttu tänav suleti ning teatrile puudus juurdepääs. Kindlustusvõtja põhjendas nõuet asjaoluga, et asjakahju või -kahjustumine peaks sisaldama ka kindlustuskoha kasutamisevõimaluse puudumist. Kohus jättis kindlustusvõtja nõude rahuldamata põhjendusega, et kindlustatud vara ei ole saanud füüsiliselt kahjustada.¹⁴⁰ Autor nõustub kohtu hinnanguga, sest kahjujuhtum ei toimunud teatris ehk kindlustuskohas ning sellest tulenevalt puudub kindlustusandjal kahju hüvitamise kohustus.

Äriatkemine peab olema asja kahjustumisega põhjuslikus seoses. United Air Lines piletimüügi kiosk hävines Maailma Kaubanduskeskuse kaksiktornide varingus. Nõude aluseks oli ka Washingtoni rahvusvahelise lennujaama sulgemine koguneva tuha tõttu, mis

¹³⁹ P. E. Kanaris (viide 1), lk 2.

¹⁴⁰ Roundabout Theatre Co. v. Continental Casualty.

pärines lennuki alla kukkumise tagajärjel puhkenud tulekahjust Pentagonis. Mõlemad sündmused olid otseselt seotud 9/11 terrorirünnakutega USA-s. Kindlustusvõtja põhjendas oma nõuet asjaoluga, et Pentagoni terrorirünnakust õhku paiskunud tuhk mõjutas füüsiliselt lennujaama. Kohus kindlustusvõtja kahjunõuet ei rahuldanud ning selgitas, et lennujaama sulgemine ei ole asja kahjustumise vahetu tagajärg, kuid see on nõutav äriatkemise kahjuhüvitise saamiseks.¹⁴¹ Autor nõustub kohtu hinnanguga. Lennujaama sulgemise põhjuseks oli õhku paiskunud tuhk, mis ei pärinenud lennujama territooriumil paikneva või United Air Lines'ile kuuluva hoone kahjustumisest. Äriatkemise kahju peab olema seotud kindlustatud asja kahjustumisest. Autori hinnangul Washingtoni asuva lennujaama sulgemise ja New York'is asuva piletimüügi kioski hävinemise vahel seost ei ole.

Kahjustada saanud asi ei pea kuuluma kindlustusvõtjale. Kui kindlustusvõtja tegutseb üüripinnal, kus veekahju tagajärjel saavad kahjustada nii üürileandjale kuuluv aluspõrand kui ka üürnikule kuuluv vaipkate, siis võtab äriatkemise kindlustus arvesse asja kahjustamist kogu ulatuses. Kuigi vaipkatte vahetamiseks ei kulu rohkem kui mõni päev, siis hüvitatakse kindlustusvõtjale kahju kogu veekahju likvideerimise aja eest, mille hulka kuulub ka üürileandjale kuuluva aluspõranda vahetamiseks kuluv aeg. Kindlustuslepingus ei ole nõuet, et kahjustada saanud asi peab kuuluma kindlustusvõtjale. Küll aga peab kindlustusvõtjal olema kahjustatud asja suhtes kindlustushuvi.¹⁴²

Siiski on üüripinnal asuva ettevõtte kindlustamine seotud kindlustusandjale tavapärasest suurema riskiga. Kahjujuhtumi korral ei ole üürnikul võimalik mõjutada kahjustada saanud ruumide taastamise kiirust sama efektiivselt kui hoone omanikul. D. Glynn kirjeldab üüripinnal asuva kindlustusvõtja kahjukäsitluse eripära. Paljud üüripindade omanikud ja nende varakindlustusandjad on avatud üürniku ja tema äriatkemise kindlustuse sõlminud seltsi koostööettepanekule kahju kiireks lahendamiseks. Koostöö sujub üldjuhul paremini olukorras, kus kahjustatud ruumide üüritulu moodustab suure osa üürileandja sissetulekust või tegemist on ihaldusväärse üürnikuga. Samas ei ole ka välistatud vastupidine olukord, kus üürileandja võib kasutada olukorda ära enda kasuks ja püüab läbi kahjujuhtumi üürnikust vabaneda. Üürileandja ei pruugi üüripindade taastamisega kiirustada, kui ta on suhteliselt jõukas, üüritulu moodustab vaid väikese osa tema sissetulekust ja ta näeb võimalus sõlmida endale soodsamatel tingimustel uus üürileping. Kahjujuhtum annab talle võimaluse üle

¹⁴¹ United Air Lines, Inc. v. Insurance Co. of the State of Pennsylvania.

¹⁴² D. Glynn (viide 136), lk 37.

vaadata oma äristrateegia ja otsustada, kas kahjustatud / hävinenud hoone taastamine vastab tema huvidele. Eksisteerib reaalne võimalus, et üüripinnal asuva ettevõtte äriatkemise periood venib kindlustusvõtjast sõltumatutel põhjustel pikemaks kui tavaliselt. Samuti võib osutuda, et kindlustusvõtjale mittekuuluvad äriruumid on kindlustatud alakindlustusega ning kahjustatud hoone taastamiseks on vaja lisaks kindlustushüvitisele kaasata täiendavaid rahalisi vahendeid. Üürniku äriatkemise riski kindlustanud kindlustusandjal ei ole praktiliselt võimalik üüripinna taastamise kiirust mõjutada muul moel, kui kaaluda osalemist kahjustatud hoone taastamisel. Autori hinnangul on tegemist kindlustusandja enda kaalutlusotsusega ja üürnikust kindlustusvõtjal puudub sellise kahju hüvitamise nõue. Äriatkemise kahju suuruse vähendamiseks ei pruugi olla lahenduseks ka uude asukohta kolimine. Eriti kriitilised kolimise suhtes on peamiste ostutänavate ääres paiknevate äripindade omanikud, kelle puhul kolimisega uude aukohta ei pruugi ettevõtte käive enam tõusta kahjujuhtumi eelsele tasemele.¹⁴³

Kindlustusandjad soovivad üürnikust kindlustusvõtjale sõlmida üürileandjaga eelnev kokkulepe, kuidas kahjujuhtumi korral käitutakse. Üheks võimaluseks pakutakse, et üürnikul on õigus taastada kahjustada saanud üüritud ruumid oma vahenditest. Kindlustusvõtjal omakorda oleks kindlustuslepingu alusel võimalik taotleda selle kulu hüvitamist kahju suuruse vähendamiseks ettenähtud kindlustussumma alusel.¹⁴⁴

Kindlustuslepingus kokkulepitud kindlustusjuhtumi määratlus võib sisaldada nõuet, et vara kahjustumine peab toimuma eelnevalt määratletud kindlustuskohas. Kindlustuskoha mõiste ja selle ulatus on oluline üheselt kokku leppida. Kindlustuslepingust peaks selguma, kas mõiste kindlustuskoht hõlmab ettevõtte kasutuses olevaid ruume, hoonet või hooneid või kogu territooriumi, millel ettevõtte asub. Kui ettevõtte asukohani on juurdepääs raskendatud (nt sinna viib pikk ja kitsas juurdepääsutee), siis on oluline täpsustada, kas kindlustuskoha all mõistetakse ka juurdepääsuteed. D. Glynn toob näite kahjujuhtumist, kus nõlvakul asuval teel toimus liiklusõnnetus, mille tagajärjel paiskus sõiduk nõlvakust alla ja kahjustas nõlvaku all asuva kohviku hoonet. Kuna hoone muutus varisemisohtlikuks, siis keelas kohalik omavalitsus kohviku ruumide kasutamise kuni hoone kahjustuste likvideerimiseni. Kohvikuomanik esitas kindlustusandjale äriatkemise kahjunõude ja kindlustuslepingu

¹⁴³ D. Glynn (viide 136), lk 32.

¹⁴⁴ D. Glynn (viide 136), lk 32.

pooled pidid leidma vastuse küsimusele, kas tegemist on kindlustuskohas toimunud kahjujuhtumiga.¹⁴⁵

Kui osa ettevõtte käibest teenitakse läbi sõidukile ehitatud müügikioskite ja selline sõiduk satub tänaval liiklusõnnetusse, siis on küsitav, kas selline juhtum kvalifitseerub kindlustusjuhtumiks või mitte. Kuna kindlustusandja teadis, et osa käibest teenitakse läbi liikuvate müügipunktide, siis otsustas kindlustusandja kahjujuhtumi hüvitada.¹⁴⁶

Autori hinnangul võib olukorras, kus kindlustusandja teab, et ettevõtte spetsiifikast tulenevalt teenib kindlustusandja osa oma müügikäibest väljaspool kindlustuskohta, siis võib kahju sidumine vaid konkreetse kindlustuskohaga olla kindlustusvõtjat liigselt kahjustav. Näiteks inseneri teenust pakkuval ettevõttel asub kindlustuskohas vaid tugiteenuseid pakkuv büroo, kuid insenerid liiguvad ühelt ehitusobjektilt teisele ja nende liikumisest tulenev kindlustusrisk asub mujal kui kindlustuskohas. Kui põhiline kindlustusrisk asub mujal kui kindlustuskohas, peaks kindlustusvõtja kaaluma klientidele või tarnijatele laieneva kaitsega kindlustuslepingu sõlmimist.

Kindlustusvõtja kindlustushuvi võib asuda ka kindlustuskohast väljaspool. Tarnijatest ja klientidest lähtuvat kindlustuskaitse laiendust on varasemalt peetud kindlustusandjale väikeseks või mõõdukaks riskiks. Seoses majanduse globaliseerumisega on see risk oluliselt suurenenud ning kindlustusandjad on hakanud kindlustuskaitse ulatust piirama läbi võimaliku hüvitise suuruse piiramise. Kindlustuslepingus konkreetset nimetatamata tarnijast või kliendist lähtuval äriatkemisele seatakse kindlustuslepingusse kokkuleppeline limiit (nt 10% kindlustussummast), millest rohkem kindlustusandja ei hüvita. Teiseks võtteks, millega kindlustusriski suurust piiratakse, on kindlustusvõtja omavastutuse suurendamine. Näiteks avalike kommunikatsioonide (*public utilities*) kahjustumisest tingitud äriatkemise kindlustusele on kindlustuslepingus ettenähtud 24 h või pikem ajaline omavastutus, mille kohaselt tekib kindlustusandjale kahju hüvitamise kohustus siis, kui kommunikatsioonide katkestus kestab kauem kui ajaline omavastutus.¹⁴⁷

¹⁴⁵ D. Glynn (viide 136), lk 30.

¹⁴⁶ D. Glynn (viide 136), lk 31.

¹⁴⁷ W. Meier jt (viide 20), lk 38.

Äriatkemise kindlustuse riski suurust mõjutab kindlustusvõtja tegevusala. Tegevusala kohta küsib kindlustusandja ettevõtjalt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis teavet. Äriatkemise kindlustusleping sõlmimisel märgitakse kindlustusvõtja tegevusala kindlustuslepingusse ning kindlustuskaitse on seotud vaid lepingus nimetatud tegevusalaga. Kindlustusjuhtumiks on vaid kindlustuslepingus märgitud tegevuse katkemine või tõrge.¹⁴⁸ Kui kindlustusvõtja soovib tegevusala muuta või lisada uusi tegevusalasid, on need kindlustatud vaid eelneval kokkuleppel kindlustusandjaga.

Järgmises näites kuulus kindlustusvõtjale kinnistu Floridas, millel paiknes viis hoonet. Neljas hoones tegutses hotell, viies hoone oli välja üüritud teisele ettevõttele, ning selles hoones tegutses restoran. Restoranis toimus tulekahju, mille tagajärjel viies hoone hävis. Hotelli kasutuses olevad hooned ja nendes asuvad ruumid tulekahju tagajärjel kahjustada ei saanud. Tulekahju järgsel perioodil hotelli külastajate arv langes ning kindlustusvõtja esitas käibe langusest tuleneva kahjunõude. Kindlustusvõtja põhjendas nõuet asjaoluga, et hoolimata sellest, et restoranis tegutses teine ettevõtja, on restorani äritegevus ja hotelli tegevus omavahel seotud, ning restorani hävimine on otseselt seotud hotelli käibe vähenemisega. Kohus kindlustusvõtja nõuet ei rahuldanud, kuna hotelli kasutuses olevad hooned ei saanud tulekahju tagajärjel kahjustada. Kohtu hinnangul näitas hotelli ja restorani vastastikuse ärilise sõltuvuse puudumist ka asjaolu, et hotelli omanik ei püüdnudki peale tulekahju restorani hoonet taastada.¹⁴⁹

Käesoleva alapeatüki kokkuvõttena toob autor välja, et kindlustuskohas asuv kindlustusvõtjale kuuluv vara ja äriatkemine peavad tüüptingimuste kohaselt olema kindlustatud samade riskide vastu. Olukorras, kus kindlustatud vara ei ole saanud füüsiliselt kahjustada, jääb kindlustusvõtja nõue rahuldamata. Kahjustada saanud asi ei pea kuuluma kindlustusvõtjale. Äriatkemise kindlustusjuhtumiks lugemise eelduseks on asja kahjustumine, st äriatkemine peab olema asja kahjustumisega põhjuslikus seoses. Põhjuslik seos asjakahju ja äriatkemise kahju vahel puudub olukorras, kus kahjustatud asja ei taastata või asja taastamiseks puuduvad rahalised vahendid. Kindlustusvõtja peab kindlustushüvitise saamiseks võtma tarvitusele meetmeid kahju ennetamiseks ning vähendamiseks. Üldreeglina on kahju ennetamiseks ja vähendamiseks tehtavad kulutused kindlustuslepinguga kaetud. Kindlustuslepingus kokkulepitud kindlustusjuhtumi määratlus võib sisaldada nõuet, et vara

¹⁴⁸ If P&C Insurance AS. If ettevõtte vara- ja äriatkestuse kindlustuse tingimused TPD-20161, p 206.

¹⁴⁹ Ramada Inn Ramogreen, Inc. v. Travelers Indemnity Co.

kahjustumine peab toimuma eelnevalt määratletud kindlustuskohas. Kindlustusvõtja kindlustushuvi võib asuda ka kindlustuskohast väljaspool, peamiste tarnijate või klientide juures. Kindlustusjuhtumiks on vaid kindlustuslepingus märgitud tegevuse katkemine või tõrge.

2.2 Kindlustuslepingu poolte kohustused kindlustusjuhtumi toimumisel

2.2.1 Kindlustusvõtja kohustused

Kindlustusjuhtumi toimumisel saabub hetk, kus kindlustusandja peab täitma oma kindlustuslepingust tuleneva põhikohustuse, hüvitama kindlustusjuhtumi tõttu tekkinud kahju (VÕS § 422 lg 1). Kindlustusjuhtumi, kui VÕS § 423 lg 1 nimetatud sündmuse, mis on aluseks kindlustusandja täitmiskohustusele, tõendamise kohustus lasub kindlustusvõtjal. Just kindlustusvõtja peab kindlustusjuhtumist teatades esitama asjaolud, mis näitavad, et kahjujuhtumi puhul on tegemist kindlustusandja täitmiskohustuse viiva sündmusega.¹⁵⁰ Kindlustusandja eeldab, et kindlustusvõtja teatab talle kindlustusjuhtumi toimumisest viivitamata (VÕS § 448 lg 1). Autor nõustub, et esialgu ei saa kindlustusvõtja olla kindel, kas vastava õnnetusjuhtumi näol on tegemist kindlustusjuhtumiga. Sellisel juhul peaks kindlustusvõtja teatama kindlustusandjale viivitamatult sündmusest, mida mõistlik kindlustusvõtja peaks kindlustusjuhtumiks.¹⁵¹ Varane teatamine võimaldab kindlustusandjal asuda kiiresti läbi viima olulisi toiminguid: kahju vähendamine, kahju suuruse tuvastamine, kahju hüvitamine ja vajadusel kahju põhjustaja tuvastamine.¹⁵² Kindlustustingimustega saab kindlustusandja kindlustusjuhtumist teatamist täpsustada. Näiteks soovib PZU, et kindlustusvõtja teataks kindlustusandjale viivitamatult varakindlustusjuhtumist, mille tagajärjel võib äritegevus katkeda.¹⁵³

Autori hinnangul on veel olulisem VÕS § 448 lg 2 sätestatud kindlustusvõtja kohustus osutada kindlustusandjale abi kindlustuslepingu täitmise kohustuse ulatuse kindlakstegemiseks. Ka VÕS § 23 lg 2 kohaselt peab lepingupool tegema teise lepingupoolega koostööd, mis on teisele poolele vajalik oma kohustuste täitmiseks.

¹⁵⁰ O-J. Luik, K. Saar. Kindlustusvõtja kindlustusjuhtumi järgsed kohustused varakindlustuses. - Juridica 2017, nr 9, lk 612.

¹⁵¹ P. Varul jt (viide 38), lk 488.

¹⁵² O-J. Luik jt (viide 150), lk 612.

¹⁵³ AB „Lietuvos draudimas“ Eesti filiaal. Äritegevuse katkemise kindlustuse lisatingimused V200/2011, p 7.1.2.

Täitmiskohustuse kindlakstegemiseks vajaliku informatsiooni kogumise initsiatiiv peab tulema kindlustusandjalt. Mida suurem on kindlustusvõtja poolt nõutav kindlustushüvitis, seda väiksem on kindlustusandjate usaldus ja seda rohkem nõutakse kindlustusvõtjalt tõendite esitamist.¹⁵⁴ Kindlustusandja võib pärast kindlustusjuhtumi toimumist nõuda kindlustusvõtjalt lepingu täitmise kohustuse kindlakstegemiseks vajalikku teavet. Tõendite esitamist võib kindlustusandja nõuda niivõrd, kuivõrd kindlustusvõtjalt võib mõistlikult oodata nende esitamist. Autor nõustub seisukohaga, et ilma kindlustusvõtja poolse informatsioonita oleks kindlustusandjal võimatu kindlustusjuhtumit käsitleda.¹⁵⁵ Äriatkemise kahju suuruse kindlaks tegemiseks on vaja baasandmetena kasutada kindlustusvõtja kahjujuhtumi eelseid majandusnäitajaid. Selle kohustuse olulisust rõhutavad kindlustusandjad eraldi ka kindlustustingimustes ning toovad välja ka kohustuse rikkumisega kaasneva sanktsiooni. Mõned näited:

- IF: „Kindlustusvõtja on kohustatud oma raamatupidamist korraldama vastavalt Eesti Vabariigi õigusaktidele, raamatupidamisseadusele ja heale raamatupidamistavale ning tagama raamatupidamise dokumentide säilimise. IF lähtub hüvitise arvutamisel nõuetekohaselt vormistatud raamatupidamisdokumentidest. IF ei hüvita kahju, kui kindlustusvõtja ei esita nõuetekohaseid raamatupidamisdokumente.“¹⁵⁶
- PZU: „Kindlustusvõtja on kohustatud säilitama kolme viimase majandusaasta aruanded ja raamatupidamise algdokumendid, tehes nendest varukoopiad, hoidma originaale varukoopiatest eraldi ja turvaliselt (tulekindlalt), et vältida nende üheaegset hävimist. Käesolevas punktis nimetatud kohustuste rikkumisel vabaneb PZU kindlustuslepingu täitmise kohustusest.“¹⁵⁷

Koostöökohustusest tuleneb samuti, et kindlustusvõtja peab sündmuse kohta andma tõest infot ega tohi kindlustusjuhtumi asjaolude kohta valetada, sealhulgas viia kindlustusandjat tahtlikult eksitusse kahju asjaolude suhtes.¹⁵⁸ Näiteks peab kahjujuhtumi korral kindlustusvõtja andma kindlustusandjale õiget ja täielikku teavet kahjujuhtumi asjaolude, kahju suuruse ja võimalike vastutavate isikute suhtes.¹⁵⁹

¹⁵⁴ O-J. Luik jt (viide 150), lk 614.

¹⁵⁵ P. Varul jt (viide 38), lk 448.

¹⁵⁶ If P&C Insurance AS. If ettevõtte vara- ja äriatkestuse kindlustuse tingimused TPD-20161, p 237, p 238.

¹⁵⁷ AB „Lietuvos draudimas“ Eesti filiaal. Äritegevuse katkemise kindlustuse lisatingimused V200/2011, p 7.1.4, p 7.4.

¹⁵⁸ O-J. Luik jt (viide 150), lk 616.

¹⁵⁹ If P&C Insurance AS. If ettevõtte vara- ja äriatkestuse kindlustuse tingimused TPD-20161, p 33.

D. Glynn kirjeldab kindlustusjuhtumit, kus kindlustusvõtja esitas kahjuavalduse, mille kohaselt kahju suurus on 3,5 miljonit GBP. Kahju suuruse kindlaks tegemisel palus kindlustusandja esitada kliendil ka käibemaksu tagastamiseks esitatud maksudeklaratsioonid. Selgus, et kindlustusvõtja on esitanud maksuametile valed andmed, deklareerides kaubaks täiskasvanute rõivaste asemel laste rõivad, mille käibemaksu määrad on erinevad ning sellest tulenevalt on kindlustusvõtja tasunud vähem käibemaksu.¹⁶⁰ Autori hinnangul on sellises olukorras tegemist ülekindlustusega kindlustuslepinguga, kus kindlustussumma on suurem, kui kindlustusväärtus. Kindlustussumma kujunemise aluseks on olnud ebaseaduslikult suur kasum seetõttu, et kindlustusvõtja on jätnud osa käibemaksust tasumata. Hüvitise maksmisel tuleb kindlustusandjal arvestada ülekindlustusega ning lähtuda seaduste kohaselt arvutatud kasumist ning sellele vastavast hüvitisest.

VÕS § 452 lg 2 p 3 ja p 4 piiravad kindlustusandja õigust tugineda kindlustusvõtja poolsele rikkumisele. Nimelt kindlustusvõtja ei või tugineda kokkuleppele, mille kohaselt ta vabaneb kindlustusjuhtumi toimumise puhul täitmise kohustusest kindlustusvõtja kohustuse rikkumise tõttu, kui kohustus tuli kindlustusandja suhtes täita pärast kindlustusjuhtumi toimumist ja kindlustusvõtja ei rikkunud kohustust tahtlikult (VÕS § 452 lg 2 p 3) või kohustus tuli kindlustusandja suhtes täita pärast kindlustusjuhtumi toimumist ja kindlustusvõtja rikkus kohustust raske hooletuse tõttu, kuid rikkumisel ei olnud mõju ei kindlustusjuhtumi kindlakstegemisele ega kindlustusandja täitmise kohustusele (VÕS § 452 lg 2 p 4).

Lisaks eelnevale peab kindlustusvõtja lähtuma kahju vähendamise / minimeerimise printsiibist: ta peab käituma kindlustuslepingu olemasolu korral täpselt sama moodi, nagu ta käituks, kui tal ei oleks kindlustuslepingut, s.o kindlustusvõtja ei tohi käituda kindlustatud eseme suhtes hooletult hoolimata sellest, et see on kindlustatud.¹⁶¹ Kahju ärahoidmise ja kahju vähendamise kohustus on kindlustusvõtja esimene kindlustusjuhtumi järgne kohustus. Kindlustusvõtjal on kahju ärahoidmise ja vähendamise kohustused hetkest, millal ta märkab või pidi märkama ohu tekke võimalust või juhtunud sündmust. Sellest hetkest on tal kohustus käituda mõtestatult - ta peab oma tegevusega vältima kindlustusriski realiseerumist. Kahju ärahoidmise ja vähendamise kohustust tuleb hinnata objektiivselt: mida mõistlik isik samas situatsioonis teeks või peaks tegema (kuidas käituks tavapärane mõistlik isik ilma kindlustuslepinguta). Seetõttu läheb arvesse ka kahju ärahoidmise ja vähendamise katse, isegi

¹⁶⁰ D. Glynn (viide 136), lk 26.

¹⁶¹ O-J. Luik jt (viide 79), lk 447.

kui tulemust ei saabunud, eeldusel, et tegevus oli õigustatud ning korrektselt sooritatud.¹⁶² Kuigi kahju vähendamise kohustus on kindlustusvõtja omaalgatuslik kohustus,¹⁶³ on autori hinnangul oluline, et kindlustusvõtja püüaks kahju vähendamiseks tehtavad kulutused kindlustusandjaga eelnevalt kokku leppida. Kui varakindlustuse puhul hüvitab kindlustusandja kindlustuslepingu alusel ka kahju ärahoidmise või vähendamise mõistlikud kulud isegi siis, kui need ei andnud soovitud tulemust,¹⁶⁴ siis äriatkemise kindlustuse korral hüvitatakse kahju piiramiseks tehtavad mõistlikud ja majanduslikult põhjendatud kulud.¹⁶⁵ Kahju vähendamiseks tehtavad kulud peavad olema vajalikud ja põhjendatud, teiste sõnadega kooskõlastatud kindlustusandjaga. Kahju vähendamiseks ei ole põhjust kulutada suuremat summat, kui on sellest saadav majanduslik kasu.¹⁶⁶ Näide:¹⁶⁷

1. kui kahju vähendamiseks on tehtud kulutusi summas 50.000 eurot ja selle tulemusel on kahju suurus vähenenud 200.000 eurot, siis kindlustusandja hüvitab kahju vähendamise kulud täielikult, summas 50.000 eurot;
2. kui kahju vähendamiseks on tehtud kulutusi summas 100.000 eurot ja selle tulemusel on kahju suurus vähenenud 30.000 eurot, siis kindlustusandja hüvitab kahju vähendamise kulud vaid summas 30.000 eurot.

Käesoleva alapeatüki kokkuvõttena toob autor välja, et äriatkemise kindlustusjuhtumi korral on oluline VÕS § 448 lg 2 sätestatud kindlustusvõtja kohustus osutada kindlustusandjale abi kindlustuslepingu täitmise kohustuse ulatuse kindlakstegemiseks, sest ilma kindlustusvõtja poolse informatsioonita oleks kindlustusandjal võimatu kindlustusjuhtumit käsitleda. Äriatkemise kahju suuruse kindlaks tegemiseks on vaja baasandmetena kasutada kindlustusvõtja kahjujuhtumi eelseid majandusnäitajaid. Kahjujuhtumi korral on kindlustusvõtjal kohustus vältida kahju ulatust. Kindlustusvõtja peaks püüdma kahju vähendamiseks tehtavad kulutused kindlustusandjaga eelnevalt kokku leppida. Kindlustusvõtjal on õigus oodata kindlustusandjalt juhiseid. Erinevalt varakindlustusest, hüvitatakse äriatkemise kindlustuses vaid kahju piiramiseks tehtavad mõistlikud ja majanduslikult põhjendatud kulud.

¹⁶² O-J. Luik jt (viide 150), lk 610.

¹⁶³ O-J. Luik jt (viide 150), lk 610.

¹⁶⁴ Compensa Vienna Insurance Group, ADB Eesti Filiaal. Ettevõtte varakindlustuse tingimused 01.04.2016, p 3.1.1.

¹⁶⁵ Compensa Vienna Insurance Group, ADB Eesti Filiaal. Äritegevuse katkemise kindlustuse lisatingimused 01.04.2016, p 1.2.3.

¹⁶⁶ London Business Interruption Association guide to business interruption insurance and claims, lk 10.

¹⁶⁷ London Business Interruption Association guide to business interruption insurance and claims, lk 28.

2.2.2 Kindlustusandja kohustused

VÕS § 422 lg 1 sätestab kindlustusandjale kindlustuslepingust tuleneva põhikohustuse: hüvitada kindlustusvõtjale kindlustusjuhtumi tõttu tekkinud kahju. Kindlustusandjal tuleb hinnata, kas toimunud sündmuse puhul on tegemist kindlustusjuhtumiga, kas ja mis ulatuses toimus kahju ning kas toimunud kahju ning kindlustusjuhtumi vahel on põhjuslik seos. Kui kindlustusvõtja on kindlustusandjale kahjulikust sündmusest teatanud (VÕS § 448 lg 1), siis sellest hetkest hakkab peale kindlustusandja täitmise ulatuse kindlakstegemine, mida võib nimetada ka kahjukäsitlusprotsessiks. Esmalt peab kindlustusandja jõudma selgusele, kas kindlustusvõtjale kahju põhjustanud asjaolud vastavad kindlustuslepingus kokku lepitud kindlustusjuhtumile. Vastasel korral puudub kindlustusandjal kahju hüvitamise kohustus. Kindlustusandja kohustus hüvitada kahju muutub sissenõutavaks pärast seda, kui kindlustusandja on kindlustusjuhtumi toimumise ja täitmise ulatuse kindlaks määramiseks vajalikud toimingud lõpetanud (VÕS § 450 lg 1).

Eelnevalt nägime, et mingi sündmuse lugemiseks äriatkemise kindlustusjuhtumiks peavad üldjuhul olema täidetud järgmised eeldused:

1. realiseerub kindlustusrisk;
2. riski realiseerumine toimub kindlustusperioodi jooksul;
3. riski realiseerumise tagajärjel kahjustub asi;
4. kahjustunud asi on varakindlustuslepinguga kindlustatud ning asub kindlustuskohas;
5. asja kahjustumine toob kaasa äritegevuse katkestuse;
6. äritegevuse katkestuse tagajärjeks on kahju.

Kõikide eelduste esinemise tõendamise koormus on kindlustusvõtjal, eriti äriatkemise kahju olemasolu ning põhjusliku seose olemasolu asjakahju ja äriatkemise kahju vahel.¹⁶⁸ Autor ei nõustu seisukohaga, et põhjusliku seose olemasolu on võimalik tõendada. Pigem on põhjusliku seose puhul tegemist hinnangu andmisega, kas põhjuslik seos on olemas, või mitte.

Käesoleva alapeatüki kokkuvõttena toob autor välja, et kindlustusandja põhikohustus on hüvitada kindlustusvõtjale kindlustusjuhtumi tõttu tekkinud kahju. Kahjukäsitluse käigus

¹⁶⁸ P. E. Kanaris (viide 1), lk 1.

hindab kindlustusandja, kas ja mis ulatuses toimus kahju ning kas toimunud kahju ja kindlustusjuhtumi vahel on põhjuslik seos.

2.3 Kahju suuruse määramine

Äriatkemise kindlustus ei ole võlaõigusseaduses eraldi reguleeritud, seega tuleb kahjuhüvitise määramisel lähtuda võlaõigusseaduse peatükis 24 toodud kahjukindlustuse üldregulatsioonist ja võlaõigusseaduse peatükist 7, kus käsitletakse kahjunõude ulatust ja sisu. Kahjukindlustuse puhul peab kindlustusandja kindlustusjuhtumi toimumisel vastavalt lepingule hüvitama kindlustatud isikule kindlustusjuhtumi tõttu tekkinud kahju (VÕS § 476 lg 1, esimene lause). Kuna viidatud säte viitab otseselt kindlustuslepingule, siis hüvitatav kahju tehakse kindlaks kindlustuslepingu alusel.

Äriatkemise kindlustusesemeks on äriühingust saadav kasu ehk eseme vili (TsÜS § 62 lg 1), konkreetsemalt ärikasum, püsikulud ning kahju piiramiseks tehtavad kulutused. VÕS § 128 lg 1 kohaselt jaguneb kahju varaliseks ning mittevaraliseks. Varaline kahju omakorda jaguneb otseseks varaliseks kahjuks ja saamata jäänud tuluks (VÕS § 128 lg 2). Kahju piiramiseks tehtavad kulutused on otsene varaline kahju VÕS § 128 lg 3 mõistes (kahju tekkimisega seoses kantud või tulevikus kantavad mõistlikud kulud).

Saamata jäänud tulu on kasu, mida isik oleks vastavalt asjaoludele, eelkõige tema poolt tehtud ettevalmistuste tõttu, tõenäoliselt saanud, kui kahju hüvitamise aluseks olevat asjaolu ei oleks esinenud (VÕS § 128 lg 4). Riigikohus on selgitanud, et saamata jäänud tulu suuruse kindlakstegemiseks tuleb võimalikust sissetulekust arvata maha vajalikud kulutused sellise sissetuleku saamiseks.¹⁶⁹ Võttes arvesse Riikohtu selgitust, et sissetulekust tuleb maha võtta kulutused, siis majanduslikult on tegemist tulude ja kulude vahega ehk kasumiga RPS § 3 p 6 tähenduses. Sellest tuleneval peab autor õigeaks liigitada saamata jäänud ärikasum VÕS § 128 lg 4 defineeritud saamata jäänud tulu alla, vaatamata sellele, et majanduses on tulu ja kasum erinevad mõisted.

Varalise kahju suuruse arvutamisel kasutatakse diferentsihüpoteesi, mille kohaselt võrreldakse isiku varalist olukorda pärast kahju hüvitamise kohustuse aluseks olnud asjaolu selle hüpoteetilise olukorraga, mis oleks eksisteerinud juhul, kui kahju hüvitamise aluseks olnud

¹⁶⁹ RKTK 3-2-1-100-13 p 13.

asjaolu poleks toimunud.¹⁷⁰ Tulenevalt diferentsihüpoteesist saab püsikulude kindlustushüvitise paigutada varalise kahju alla. Enne kindlustusjuhtumit oli kindlustusvõtjal sissetulek, mille arvel kattis ta püsikulusid. Peale kahjulikku sündmust, kindlustusjuhtumit, jäävad püsikulud alles, kuid sissetulekut ei ole. Seega on kindlustusvõtja varaline olukord halvem ning autori hinnangul saab püsikulude hüvitise paigutada otsese varalise kahju alla.

Äriatkemise kindlustushüvitise võib teatud olukorras liigitada ka võlaõigusseaduses defineerimata puhtmajanduslikuks kahjuks, mille eelduseks on I. Nõmm'e kohaselt kahju, mille tekkimine ei ole seotud isiku või asjakahjuga. On võimalik, et äriatkemise kindlustuslepinguga on kindlustatud peamisest tarnijast või kliendist lähtuv risk, mille realiseerumine mõjutab negatiivselt kindlustusvõtjat vaatamata asjaolule, et kindlustusvõtjal endal puudub asjakahju.

VÕS § 476 lg 3 kohaselt peab kindlustusandja hüvitama kahju rahas, kui lepinguga ei ole ette nähtud kahju hüvitamine muul viisil. Analüüsides Eesti kuue suurema ettevõtte varakindlustusandja kindlustustingimusi, siis keegi kindlustusandjatest ei ole näinud äriatkemise kahju hüvitamiseks ette muud viisi. Antud kindlustusteenuse puhul ei oleks teistsugune hüvitamise viis autori hinnangul ka võimalik. Kui kindlustusandja otsustaks kindlustusjuhtumi eelduseks oleva asja taastada või asendada, siis oleks tegemist varakindlustuslepingut puudutava kahju hüvitamisviisi kokkuleppega.

Kahjukindlustuse korral mõjutab kindlustusandja hüvitamiskohustust see, kas kindlustuslepingu pooled on kokku leppinud ka kindlustusvõtja omavastutuses.¹⁷¹ Omavastutusel on mitu eesmärki. Esiteks suurendab omavastutus kindlustusvõtja huvi ennetada kahjujuhtumeid, sest iga kahjujuhtumi korral jääb omavastutus kindlustusvõtja kanda. Teine väga oluline aspekt seisneb selles, et kindlustusandja ei käsitlema väikeseid kahjusid ning see hoiab kindlustusandja jaoks kokku märkimisväärse hulga tööd.¹⁷² Äriatkemise kindlustuses on omavastutus võimalik kokku leppida kas rahalise suurusena, ajalise perioodina või kombineeritult. Rahalise omavastutuse korral vähendatakse hüvitist omavastutuse võrra.¹⁷³ Ajalise perioodiga omavastutuse korral hüvitab kindlustusandja kahju

¹⁷⁰ P. Varul, I. Kull, V. Kõve, M. Käerdi, K. Sein. Võlaõigusseadus I. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2016, lk 659.

¹⁷¹ P. Varul jt (viide 38), lk 517.

¹⁷² J. Strauss. Deductibles in industrial fire insurance. The Journal of the IAA, vol 8, issue 3, 1975, lk 378.

¹⁷³ If P&C Insurance AS. If ettevõtte vara- ja äriatkestuse kindlustuse tingimused TPD-20161, p 234.

alates asja kahjustumisest kindla perioodi möödumisel, milleks võib olla näiteks 30 päeva.¹⁷⁴ Ajalist omavastutust hakatakse arvestama vastutusperioodi algusest.¹⁷⁵ Kui kindlustuslepingus on kirjas nii rahaline kui ka ajaline omavastutus, rakendatakse suurimat omavastutust.¹⁷⁶ Compensa täpsustab, et kui kindlustuslepingus ei ole kokku lepitud teisiti, rakendatakse äriatkemise omavastutust lisaks varakindlustuse omavastutusele.¹⁷⁷ Seesam'il võib omavastutus lisaks rahalisele summale või ajalisele omavastutusele olla kokkulepitud ka protsendina kahjusummast.¹⁷⁸

Autori hinnangul on kindlustusandjale soodsam, kui kindlustuslepingus on kokkulepitud ajaline omavastutus, sest sellisel juhul jäävad lühiajalised katkestused omavastutuse sisse ja kindlustusandja ei pea neid juhtumeid käsitlema ja hüvitama. Samuti on võimalik, et kahju vähendamiseks tehtavad kulutused on suuremad just vahetult peale kahju toimumist ning aja möödudes kahju vähendamise kulutused vähenevad. Ajalise omavastutuse korral jääksid esimestel päevadel ehk ajalise omavastutuse jooksul tehtavad kulud kindlustusvõtja kanda. Seevastu rahaline omavastutus võiks olla mõlemaid kindlustuslepingu pooli rahuldav omavastutuse variant, mille eeliseks on ka konkreetselt kokkulepitud rahaline suurus, millega kindlustusvõtja saab kahju toimumisel arvestada.

VÕS § 479 lg 1 sätestab, et kindlustusväärtus on kindlustushuvi väärtus kindlustusjuhtumi toimumise ajal. Kuna äriatkemise kindlustatud esemeks on brutokasum ehk perioodsuurus, siis kindlustusjuhtumi toimumise hetke seisuga fikseeritakse ära ajahetk, millest alates hakkab kulgema kindlustushuvi väärtuse aluseks olev periood. Kuna kindlustusandja hüvitab vaid vastutusperioodi jooksul toimuva kahju,¹⁷⁹ siis kindlustusväärtuse hindamise aluseks on periood alates kindlustusjuhtumist kuni vastutusperioodi lõpuni. Äriatkemise kindlustusväärtuse hindamine on ligikaudne, mille konkreetset väärtust on täpselt võimatu hinnata. VÕS § 480 lg 2 kohaselt ei kasutata saamata jäänud tulu kindlustamisel ka kokkuleppelist kindlustusväärtust, sest objektiivselt ei ole üldjuhul saamata jäänud tulu eelnev määratlemine võimalik. Kindlustusväärtuse hindamisel tuginetakse kindlustusvõtja eelnevale

¹⁷⁴ N. Kornegay, K. Killian, S. Pickens. The ins and outs of business interruption insurance. Claims Magazine, August 2018, vol. 66, issue 8, lk 29.

¹⁷⁵ If P&C Insurance AS. If ettevõtte vara- ja äriatkestuse kindlustuse tingimused TPD-20161, p 244.

¹⁷⁶ If P&C Insurance AS. If ettevõtte vara- ja äriatkestuse kindlustuse tingimused TPD-20161, p 245.

¹⁷⁷ Compensa Vienna Insurance Group, ADB Eesti Filiaal. Äritegevuse katkemise kindlustuse lisatingimused 01.04.2016, p 7.4

¹⁷⁸ Seesam Insurance AS. Töökatkestuskindlustus. Üldised kindlustustingimused. Kehtivad alates 01.07.2000, p 1.9.

¹⁷⁹ AB „Lietuvos draudimas“ Eesti filiaal. Äritegevuse katkemise kindlustuse lisatingimused V200/2011, p 5.1.

ajaloole, eelkõige arvestusperioodi (st ilma kahju mõjuta perioodi) majandusnäitajatele, mille põhjal ekstrapoleeritakse edasi ootav kasvu- või kahanemise trend ning selle põhjal hinnatakse tõenäosust, milliseks oleks võinud kujuneda kindlustusväärtus. Sellisel teel leitud äriatkemise kindlustushuvi väärtus jääb hinnanguliseks ning saadud hinnangu abil kontrollitakse kindlustussumma vastavust kindlustusväärtusele, ehk võimalikku ala- või ülekindlustuse olemasolu. Kuna kindlustusandja hüvitab kahju vaid vastutusperioodi eest, siis on arusaadav, et kindlustusväärtus sõltub otseselt vastutusperioodi pikkusest. Ideaaljuhul peaks vastutusperiood olema valitud piisava pikkusega, et ka kõige mustema stsenaariumi korral oleks võimalik kasvatada ettevõtte müügikäive prognoositud tasemele.

Olukorras, kui kindlustusvõtjal ei ole mõistlikult võttes võimalik hinnata, millised tegevused ning millises järjekorras aitavad kahju suurust vähendada, on kindlustusvõtjal õigus oodata kindlustusandjalt juhiseid. Tsiviilasjas nr 2-15-8155¹⁸⁰ olid vaidluse osapoolteks hüdroelektrijaama omanik ja kindlustusandja. Hagi asjaolude kohaselt sai hüdroelektrijaamas kahjustada turbiini. Turbiin saadeti valmistajatehasesse remonti. Pärast turbiini remonti ning selle taaskäivitamist selgus, et seadmed ei tööta nõuetekohaselt. Kahjustada olid saanud ka turbiiniga ühendatud generaatori laager, mistõttu kulus generaatorist ebatavaline heli. Generaatori laagrite remondiks kulus täiendavalt aega. Kindlustusvõtja nõudis kindlustusandjalt äriatkestuse tõttu saamata jäänud tulu hüvitamist ka aja eest, mis kulus generaatori laagrite remondiks. Eelkõige vaidlesid pooled selle üle, kas kindlustusvõtja oleks saanud ja oleks pidanud generaatori korrasolekut kontrollima ja võimaliku puuduse kõrvaldama (kahjustada saanud laagrid vahetama) samal ajal, kui remonditi kahjustatud turbiini. Samaaegne remont oleks lühendanud äritegevuse katkemise perioodi. Kohus leidis, et kuna kindlustusandja ei andnud elektrijaama omanikule korraldust generaatori kontrolliks, siis kestis äritegevuse katkemise periood kuni turbiini ja generaatori lõpliku paigaldamiseni (pärast generaatori laagrite vahetamist) ning mõistis kindlustusandjalt välja kahju ka generaatori remondiks kuluva aja eest. Kindlustusjuhtumi järgselt ei olnud ühelgi osapoolel (sh kindlustusvõtjal) täpset infot ega ülevaadet, mis on purunenud ja millises järjekorras ja kuidas oleks kõige efektiivsem seadmeid remontida.¹⁸¹ Samuti ei andnud kindlustusandja kindlustusvõtjale täpseid (kirjalikke) juhiseid seadmete remondi kohta. Autor nõustub kohtu seisukohaga, sest kahju suuruse kindlakstegemine on kindlustusandja ülesanne (VÕS § 489 lg 1) ja kuna kahjujuhtumi tagajärjel said kahjustada nii turbiin kui ka generaator, siis

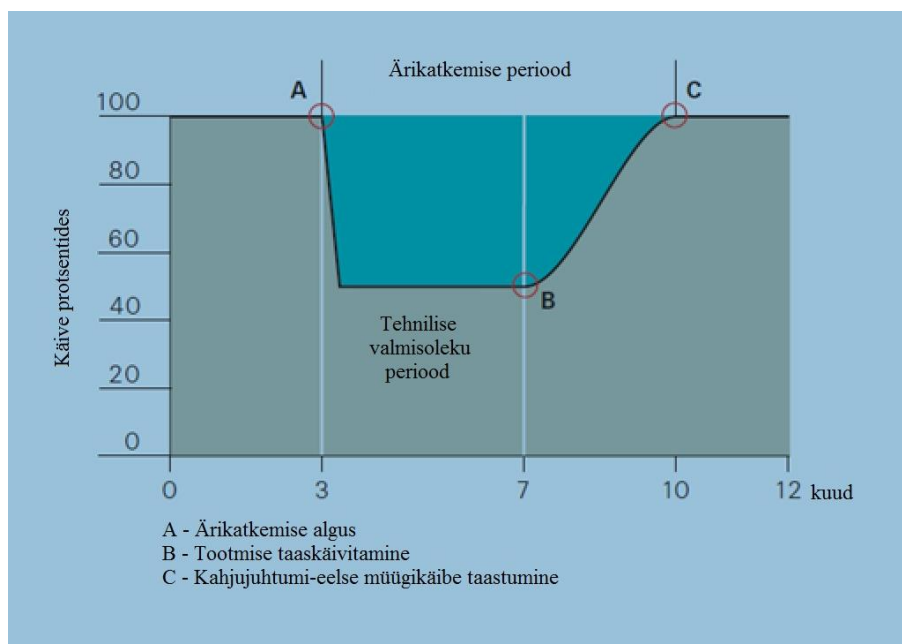
¹⁸⁰ TlnRnKo 07.12.2016, 2-15-8155.

¹⁸¹ TlnRnKo 07.12.2016, 2-15-8155, p 53.

kindlustusandjal on kohustus hüvitada mõlema seadme remondimaksumus. Samuti on kindlustusandjal olukorras, kus ta ei anna kindlustusvõtjale juhiseid kahju vähendamiseks, raske väita, et elektrijaama taaskäivitamisega on põhjendamatult viivitatud.

Äriatkemise kindlustuse eesmärgiks on hüvitada äriatkemise tagajärjel tekkinud kahju ehk asetada kindlustusvõtja finantsiliselt samasse positsiooni, milles ta oleks olnud, kui varakahju ei oleks toimunud. Äriatkemise kahjunõue ei saa olla spekulatiivne. Olukorras, kus kahju seisneb kasumi kaotuses, on kohtud kahju suuruse üle otsustades väga ettevaatlikud.¹⁸² Kasumi kaotusest tuleneva kahjunõude eeldusena peab kindlustusvõtja esitama tõendid, mis annavad mõistliku kindlusega piisava aluse kaotatud kasumi prognoosimiseks. Autori hinnangul on just kahju suuruse väljaselgitamine äriatkemise kindlustuse kõige keerukamaid kohti.

VÕS § 489 lg 1 kohaselt peab kindlustusandja viivitamata tegema kindlaks hüvitamisele kuuluva kahju suuruse. Äriatkemise kindlustushüvitis koosneb kolmest komponendist: saamata jäänud ärikasumist, püsikuludest ja kahju vähendamiseks tehtavatest kuludest. Neist esimesed kaks komponenti on seotud perioodiga, mistõttu tuleb ka kindlaks teha periood, millal äriatkemise kahju avaldub. Äriatkemise kahju avaldumist on võimalik kujutada graafikuna:

Skeem 1: tehniline ja majanduslik valmisolek¹⁸³

¹⁸² P. E. Kanaris (viide 1), lk 4.

¹⁸³ W. Meier jt (viide 20), lk 21.

Periood, mille jooksul ettevõtte tegevus on häiritud, kestab nii kaua, kui ettevõtte müügikäive taastub tasemeni, kus see oleks olnud, kui kahju põhjuseks olnud sündmust ei oleks toimunud. Teisisõnu peab ettevõtte käive saavutama tavapärase planeeritud taseme.

Skeemil 1 on kujutatud ettevõtte äriatkemisest tingitud müügikäibe muutus. Skeemil kujutatud punktis A toimub kahjujuhtum, näiteks ühe tootmisliini kahjustumine, sellest tingitud tootmismahu vähenemine, mis viib kokkuvõttes ka müüginahu languseni 50%. Pärast kahjujuhtumit algab asjakahju likvideerimine, mille käigus taastatakse kahjustatud ehitised, sisseseade ning hangitakse tulekahjus hävinenud tooraine. Skeemil kujutatud punktis B on ettevõtte saavutanud tehnilise valmisoleku tootmine kahjujuhtumi eelsel võimsusel taaskäivitada. Kahju toimumisest on möödunud neli kuud. Müüginahu jõudmine kahjujuhtumi eelsele tasemele võtab veel aega. Skeemil on kujutatud vastav lõik BC. On võimalik, et pärast kahjujuhtumit on osad kliendid läinud konkurentide juurde ning nende tagasivõtmine võtab aega. Majanduslik valmisolek on saavutatud punktis C, kus ettevõtte on taas valmis saavutama planeeritud majandusnäitajaid.¹⁸⁴

Järgnevas kaasuses oli kindlustusvõtjaks nafta rafineerimise ettevõtte, kelle tehases toimunud tulekahju tagajärjel seisis ettevõtte tootmistegevus 2 päeva ning tehase tootmine oli kokku häiritud 15 päeva. Äriatkemise kindlustuslepinguga oli kindlustatud saamata jäänud kasum ning püsikulud. Kindlustussummaks oli kokkulepitud 850.000 dollarit ja kindlustusleping sisaldas klauslit, et kindlustushüvitis ühe äriatkemise päeva kohta ei ületa 2.328 dollarit (850.000/365). Samuti sisaldas kindlustusleping tingimust, et osalise tegevuse katkemise korral vähendatakse ühe päeva hüvitislimiiti proportsionaalselt. Kuna tulekahju tagajärjel oli tehase töö häiritud osaliselt, siis nõudis kindlustusvõtja saamata jäänud kasumi hüvitamist summas 22.546 dollarit. Kindlustuslepingu pooled ei suutnud kokku leppida kindlustushüvitise suurusel. Kohtu hinnangul ei ole saamata jäänud kasumi hindamiseks kindlat valemit, välja arvatud varasema kogemuse ja tuleviku tõenäosuse test. Selle testi kasutamisel tuleb võtta arvesse ettevõtte olemust ning tema tootmisprotsessi eripära. Kindlustusvõtja suutis kohtule tõendada, et tulekahjule eelnenud 5 kuu jooksul suutis ta teenida ärikasumit 1.600 dollarit päevas ja ettevõtte püsikulud olid 733 dollarit päevas. Seega oli tegelik tulekahjueelne ärikasum ja püsikulud päevas kokku 2.333 dollarit mis vastas ka kindlustuslepingus kokkulepitud ühe päeva hüvitislimiidile. Kohus leidis, et tegeliku kahju suuruse saab leida kahe perioodi võrdlemise teel, kus kahjujuhtumile eelnenud perioodi

¹⁸⁴ W. Meier jt (viide 20), lk 21.

tulemusest lahutatakse maha äriatkemise perioodil teenitud ärikasum ja saadud vahe on vaja kindlustusvõtjal hüvitada.¹⁸⁵

Kahju suuruse tõendamiseks ei piisa pelgalt planeeritud tulemuse mittesaavutamisest. Kindlustusvõtja kaupluses toimus veekahju, kuid kindlustusandja keeldus kahjunõude hüvitamisest põhjusel, et pärast veekahju likvideerimist kaupluse käive hoopis suurenes ja seetõttu ei ole äriatkemise kahju tekkinud. Kindlustusvõtja põhjendas kahju asjaoluga, et kaupluse käive küll suurenes, kuid käibe kasv oli väiksem, kui ülejäänud sama ettevõtte neljas kaupluses, samuti oli käibe kasv väiksem ettevõtte poolt koostatud plaanist. Kohtu hinnangul ei piisa kahju suuruse tõendamiseks asjaolust, et kogu planeeritud käibe kasvu ei saavutatud. Kohus selgitas, et käesoleval juhul puuduvad tõendid, mis kinnitaks, et käibeplani täitmata jäämine on põhjuslikus seos toimunud veekahjuga.¹⁸⁶ Autor nõustub kohtu hinnanguga, et kahju suurust ei saa tõendada pelgalt tegeliku tulemuse erinevusega prognoosist. Saamata jäänud tulu nõuet on võimalik hinnata vaid ligilähedaselt. Hinnata tuleb tõenäosust, millega ja millises ulatuses tulu oleks saadud. Hinnata saab enne kahju toimumist teenitud kasu, alternatiivseid kasu saamise võimalusi muude isikute tehtud sarnaste tehingute alusel, kindlustusvõtja investeeringuid kasu saamiseks jms. VÕS § 128 lg 4 esimese lause kohaselt peabki kahjustatud isik tõendama üksnes neid asjaolusid, millest nähtub tulu saamise tõenäosus, st et tal oli kavatsus ja võimalus tulu saada.¹⁸⁷

Äriatkemise kindlustushüvitise suuruse kindlaks tegemine koosneb etappidest. Esmalt on vaja kindlaks teha, kui pikka aega kestab äriatkestus, ehk kui pikk on aeg kahjuliku sündmuse toimumisest kuni majandusliku valmisoleku saavutamiseni. Oletame, et ettevõttes X toimus 2018 aprillis tulekahju, mille tagajärjel toodangu müük võrreldes 2018 aasta plaaniga väheneb. Kindlustusandja palub kindlustusvõtjal esitada kahjujuhtumile eelneva aasta müügikäibed ja 2018 aasta müügikäibe tegelikud ning planeeritud andmed. Ettevõtte plaanidest selgub, et 2018 käive on planeeritud 10% suurem kui eelmisel aastal. Tulekahju tagajärjel on 2018 tegelik müügikäive vähenenud. Kindlustusvõtja X poolt esitatud andmed on esitatud tabelina:

¹⁸⁵ National Union Fire Insurance Co. v. Anderson-Prichard Oil Corp.

¹⁸⁶ Howard Stores Corp. v. Foremost Insurance Co.

¹⁸⁷ P. Varul jt (viide 170), lk 680.

	tegelik 2017	tegelik 2018	plaan 2018	erinevus (C-B)
	A	B	C	D
aprill	120 000 €	15 000 €	132 000 €	117 000 €
mai	115 000 €	60 000 €	126 500 €	66 500 €
juuni	110 000 €	85 000 €	121 000 €	36 000 €
juuli	114 000 €	120 000 €	125 400 €	5 400 €
august	118 000 €	130 000 €	129 800 €	-200 €
	577 000 €	410 000 €	634 700 €	224 700 €

Tabel 1: Kindlustusvõtja poolt esitatud müügikäibed.

Kui võrrelda 2018 augusti müügikäibe plaani ja tegelikku müügikäivet, siis nähtub, et tegelik müügikäive on saavutanud planeeritud taseme. Järelikult on 2018 augustis ettevõtte saavutanud majandusliku valmisoleku ja äriatkemise periood kestis aprill kuni august 2018, kokku neli kuud.

Edasi tuleb võrrelda kindlustuslepingus kokkulepitud vastutusperioodi. Kui vastutusperiood on pikem kui äriatkemise periood, siis hüvitab kindlustusandja kahju kogu äriatkemise perioodi eest.

Kindlustusjuhtumi korral hüvitab kindlustusandja saamata jäänud ärikasumi ja püsikulud ehk brutokasumi. Kindlustushüvitise leidmiseks korrutatakse käibe vähenemine läbi brutokasumi suhtega.¹⁸⁸ Kindlustusvõtja poolt esitatud tabelist näeme, et 2018 käive on plaaniga võrreldes väiksem 224 700 euro võrra. Brutokasumi suhe on brutokasumi ja müügikäibe suhe. Brutokasum leitakse kindlustusvõtja majandusaasta aruannete andmete alusel ning tavaliselt kasutatakse kindlustusjuhtumile eelneva kolme aasta majandusnäitajaid. Autori hinnangul on võimalik, et seoses hiljutiste muudatustega majanduses või kindlustusvõtja tegevuses ei ole kolme aastane periood brutokasumi suhte määramiseks sobilik. Sellisel juhul on kindlustuslepingu pooltel võimalik põhjendada, milline oleks sobilik periood.

¹⁸⁸ D. Cloughton (viide 23), lk 36.

Võtame, et toodud näites on kindlustusvõtja brutokasumi suhteks 0,6. Kindlustusvõtja brutokasumi suhet on võimalik võrrelda ka kindlustusvõtjaga samal turul ja samal tegevusalal tegutsevate ettevõtjatega. Saab eeldada, et tulenevalt konkurentsist on samal tegevusalal tegutsevate ettevõtete brutokasumi suhe sarnane.

Kindlustushüvitise leidmise järgmise sammuna korrutatakse müügikäibe vähenemine brutokasumi suhtega: $224\,700 \text{ eurot} \cdot 0,6 = 134\,800 \text{ eurot}$.

Lisaks brutokasumile hüvitab kindlustusandja kahju vähendamiseks tehtud majanduslikult põhjendatud kulutused. Näiteks saab kasutada seadmete tarneks kiirveost, uute seadmete hankimise ajaks saab ajutiselt kasutusele võtta kohe saada olevad asendusseadmed, töö saab organiseerida mitmes vahetuses, kasutusele saab võtta ajutised tootmisruumid, võimalik on pooltoodangut osta või müüa jms. Kui eeldada, et kahju vähendamiseks tehtud tegevustele kulutati 30 000 eurot ning kulutused olid põhjendatud, siis kahju suuruseks oleks $134\,800 + 30\,000 = 164\,800 \text{ eurot}$. Kontrollida tuleb, kas kahju vähendamise kuludele on kindlustuslepingus ettenähtud summaline või proportsionaalne suuruse piirang ning vajadusel sellega arvestada.

Järgmise sammuna tuleb kontrollida kindlustusväärtust ja võrrelda seda kindlustussummaga. Olukorras, kus kindlustussumma on väiksem kui kindlustusväärtus, on tegemist alakindlustusega ning kindlustusandja vastutab kahju eest võrdeliselt kindlustussumma suhtega kindlustusväärtusesse kindlustusjuhtumi toimumise ajal (VÕS § 482). Kindlustussumma ja kindlustusväärtuse suhet saab nimetada alakindlustuse koefitsiendiks. Olukorras, kus kindlustussumma on võrdne kindlustusväärtusega, on alakindlustuse koefitsiendiks 1,0. On võimalik, et alakindlustuse vältimiseks on kindlustussumma määratud suuremana kui kindlustusväärtus. Sellisel juhul on tegemist ülekindlustusega (VÕS § 481) ning kindlustusandja ei hüvita rohkem kui on tegelik kahju suurus (VÕS § 477). Tulenevalt sellest ei saa kindlustushüvitise suuruse arvutamisel kasutatav alakindlustuse koefitsient olla suurem kui 1,0.

Viimase sammuna lahutatakse kahju suurusest omavastutus. Kui omavastutuse osa on kokkulepitud ajaline omavastutus, siis leitakse omavastutuse ajale vastav kahju suurus ning leitud suurus jääb kindlustusvõtja kanda. Kui oletada, et toodud näites on kahju suurus 10 000 eurot, siis saab arvutada kindlustushüvitise suuruse:

Kahju suurus * alakindlustuse koefitsient – omavastutus
ehk toodud näite puhul oleks kindlustushüvitise suuruseks
 $164\,800 * 1,0 - 10\,000 = 154\,800$ eurot.

Äriatkemise hüvitatava kahju määramine koosneb autori hinnangul järgmistest etappidest:

- 1) kindlustuslepingu põhjal selgitatakse, mida hüvitatakse;
- 2) leitakse periood, mille jooksul toimunud kahju hüvitatakse;
- 3) leitakse saamata jäänud tulu;
- 4) määratakse kindlaks kahju vähendamiseks tehtud majanduslikult põhjendatud kulud;
- 5) kontrollitakse alakindlustuse olemasolu;
- 6) rakendatakse omavastutust.

Autor analüüsib, kuidas Eestis tegutsevate kindlustusandjate äriatkemise kindlustuse tüüptingimustes määratakse hüvitatava kahju suurust.

IF kindlustustingimuste¹⁸⁹ kohaselt hüvitab kindlustusandja tegevuskatte, rendi või üüritulu, asenduspinna lisakulu ja kolimiskulu (p 214) ning kahju vähendamise ja piiramise kulud (p 230). Äriatkemise kahju hüvitatakse maksimaalselt vastutusperioodi eest, mitte rohkem (p 210). Tegevuskatte vähenemine määratakse kindlaks hiljemalt vastutusperioodi lõpus (p 220). Täpsustatud ei ole, millal äriatkemine loetakse lõppenuks. Eksisteerib risk, et kindlustusvõtja peab ootama hüvitise saamiseks vastutusperioodi lõpuni. Hüvitise arvutamise aluseks on kindlustusjuhtumist tingitud tegevuskatte vähenemine, lähtudes kindlustatu tegevuse ja valdkonna asjakohastest trendidest, prognoosidest jms (p 218). IF selgitab, mis võetakse hüvitise arvestamise aluseks, kuid kindlustustingimustest ei selgu, kuidas arvutatakse või leitakse hüvitatava kahju suurus. IF hüvitab pärast kindlustusjuhtumit tehtud mõistlikud kulud kahju vähendamiseks ja piiramiseks (p 230). Alakindlustust võetakse üldjuhul arvesse (p 240, p 241), v.a asenduspinna lisakulude ja kolimiskulude kindlustamisel (p 242). Hüvitist vähendatakse omavastutuse võrra (p 243).

Autor leiab kokkuvõtvalt, et kindlustustingimustest ei selgu, kuidas leitakse äriatkemise pikkus ning kuidas arvutatakse või leitakse hüvitatava kahju suurus.

PZU kindlustustingimuste¹⁹⁰ kohaselt kindlustatud ese on ärikasum ja püsikulud ning äritegevuse katkemise tagajärjel tekkinud kahju piiramiseks tehtavad majanduslikult

¹⁸⁹ If P&C Insurance AS. If ettevõtte vara- ja äriatkestuse kindlustuse tingimused TPD-20161.

¹⁹⁰ AB „Lietuvos draudimas“ Eesti filiaal. Äritegevuse katkemise kindlustuse lisatingimused V200/2011.

põhjendatud lisakulud (p 1.1). Äriatkemise kahju on kindlustusjuhtumi tagajärjel saamata jäänud ärikasum ja püsikulud, mis kindlustusvõtjal oleksid vastutusperioodi jooksul olnud, kui kindlustusjuhtumit poleks toimunud (p 3.2). Hüvitatakse vastutusperioodi jooksul tekkinud kahju (p 5.1). Täpsustatud ei ole, millal äriatkemine loetakse lõppenuks. Eksisteerib risk, et kindlustusvõtja peab ootama hüvitise saamiseks vastutusperioodi lõpuni. Kindlustushüvitise arvestamisel võetakse aluseks arvestusperiood (p 6.1), mille pikkus on ebaselge. Kahju suuruse arvestamisel võetakse arvesse kõiki asjaolusid, mis oleksid võinud ettevõtte käekäiku ja tulemust nii positiivselt kui ka negatiivselt mõjutada, kui kindlustusjuhtumit poleks toimunud (p 10.5). Kindlustustingimustest ei selgu, kuidas leitakse hüvitatava kahju suurus. Kahju piiramiseks tehtavad põhjendatud lisakulud hüvitatakse vaid juhul, kui need on PZU-ga kooskõlastatud (p 3.4). Autori hinnangul on PZU-ga kulude kooskõlastamise nõue põhjendamatu. Alakindlustus võetakse arvesse, v.a juhul, kui kindlustusväärtus ei ületa kindlustussummat üle 10% (p 10.2). Hüvitist vähendatakse omavastutuse võrra (p 9.1).

Autor leiab kokkuvõtvalt, et kindlustustingimustest ei selgu, kuidas leitakse äriatkemise pikkus ning sellest tulenevalt eksisteerib risk, et kindlustusvõtja peab ootama hüvitise saamiseks vastutusperioodi lõpuni. Samuti ei selgu, kui pika perioodi andmed võetakse hüvitise määramise aluseks ja kuidas leitakse kindlustushüvitise suurus.

Seesami kindlustustingimuste¹⁹¹ kohaselt hüvitatakse käive, millest on lahutatud muutuvad kulud. Samuti hüvitab Seesam muutuvate palkade summa (p 4.1). Samuti kõik vajalikud lisakulud kahju vältimiseks ja vähendamiseks (p 6.1.3). Hüvitatakse kahju, mis on tekkinud hüvitusperioodi jooksul (p 1.7). Arvestusperiood algab samal ajal kindlustusperioodiga ning selle pikkuseks on tavaliselt üks aasta (p 1.8). Tingimustes on mainitud perioodi, mille jooksul on ettevõtte tegevus häiritud (p 1.8), kuid ei täpsustata, kuidas seda perioodi leitakse. Seesam hüvitab varalisest kahjust põhjustatud äriatkemise kahju vastavalt eeskirjadele ja kindlustustingimustele (p 3.1). Kahju võrdub brutokasumiga, mis oleks olnud saavutatud hüvitusperioodi jooksul, kui kahju ei oleks toimunud, millest lahutatakse tegelikult saavutatud brutokasum (p 6.1.1). Kahjust lahutatakse kokkuhoitud töötasud ja muud kulud (p 6.1.1 – 2). Autorile jääb arusaamatuks, miks kahjusummat vähendatakse kokkuhoitud töötasude ja muude kulude võrra. Kindlustusvõtja peab rakendama meetmeid kahju vähendamiseks ja Seesam hüvitab kõik tekkinud lisakulud (p 5.1). Järgima peab Seesami ettekirjutusi kahju ennetamisel ja piiramisel (p 5.2). Kahju hulka kuuluvad eelnevalt kooskõlastatud

¹⁹¹ Seesam Insurance AS. Töökatkestuskindlustus. Üldised kindlustustingimused. Kehtivad alates 01.07.2000.

lisakulutused kahju vältimiseks ja vähendamiseks (p 6.1.3). Kindlustusväärtuseks on brutokasum arvestusperioodil (p 4.2.1.1). Kuna arvestusperiood algab samal ajal kindlustusperioodiga, siis arvestusperiood sisaldab ärikatkemise kahju mõju. Selline kindlustusväärtuse arvestus ei vasta ilmselt kindlustusvõtja kindlustushuvile, mis on sätestatud VÕS § 479 lg 1. Alakindlustust võetakse arvesse (6.4). Hüvitist vähendatakse omavastutuse võrra (p 6.4).

Kokkuvõtvalt jääb autorile ebaselgeks, kuidas leitakse ärikatkemise perioodi pikkus. Autorile jääb arusaamatuks, miks kahjusummat vähendatakse kokkuhoitud töötasude ja muude kulude võrra. Kindlustusväärtuseks on brutokasum arvestusperioodil, mis sisaldab ärikatkemise kahju mõju. Selline kindlustusväärtuse arvestus ei vasta autori hinnangul kindlustusvõtja kindlustushuvile.

ERGO kindlustustingimuste¹⁹² kohaselt kindlustatud ese on kindlustusjuhtumi tõttu saamata jäänud ärikasum ja püsikulud (p 1.1). Kahju vähendamiseks tehtud kulude hüvitamist kindlustustingimustes ei mainita. Autori hinnangul on problemaatiline, et kindlustatud esemeks on ärikasumi „saamata jäänud osa“, mitte ärikasum tervikuna. Hüvitatakse vastutusperioodi jooksul toimunud kahju. Vastutusperiood algab kindlustusjuhtumi toimumisel ning lõppeb kas kahjustatud vara taastamisega või siis, kui müügitulu on jõudnud kindlustusjuhtumieelse tasemeni (p 4). Autori hinnangul saab eeldada, et ajaliselt taastatakse enne kahjustatud vara ning alles pärast seda taastub müügitulu oodatud tasemele, siis jääb ebaselgeks, kui pika perioodi eest kahju hüvitatakse. Hüvitamisele kuulub vastutusperioodi jooksul arvestatud kahju (p 4). Kindlustushüvitis arvestatakse arvestusperioodi majanduslike näitajate alusel (p 5.1). Kui äritegevuse katkestus on vastutusperioodist lühem, siis kindlustustingimustest ei selgu, millal arvestusperiood algab. Kui ärikatkemise pikkus on vastutusperioodist pikem, on arvestusperioodiks vastutusperiood (p 5.3). Seega langevad arvestusperiood ja vastutusperiood kokku ning kindlustustingimustes ei selgitata, kuidas sellisel juhul kahju suurust arvestatakse. Kui äritegevust ei jätkata, siis hüvitatakse ainult ärikasum (p 9.2). Autori hinnangul on viidatud tingimuste säte ebaselge ja ei võimalda üheselt kindlaks teha kindlustusandja hüvitamiskohustuse suurust. Kahju vähendamiseks tehtud kulude hüvitamist kindlustustingimustes ei mainita. Alakindlustust võetakse arvesse (p 9.3). Kindlustusväärtus defineeritakse läbi vastutusperioodi, mis sisaldab ärikatkemise kahju mõju. Selline kindlustusväärtuse arvestus ei vasta ilmselt kindlustusvõtja kindlustushuvile, mis on sätestatud VÕS § 479 lg 1. Hüvitist vähendatakse omavastutuse võrra (p 7.1).

¹⁹² ERGO Insurance SE. Ärikatkestuskindlustuse tingimused KT.0905.13.

Autor leiab kokkuvõtvalt, et kindlustatud eseme defineerimine läbi saamata jäänud ärikasumi on problemaatiline. Kindlustustingimustes jääb ebaselgeks, kui pika perioodi eest kahju hüvitatakse. Kui ärikatkemise pikkus on vastutusperioodist lühem, siis kindlustustingimustest ei selgu, millal arvestusperiood algab. Arvestusperiood ja vastutusperiood langevad kokku ning kindlustustingimustes ei selgitata, kuidas sellisel juhul kahju suurust arvestatakse. Autori hinnangul ei võimalda kindlustustingimused üheselt kindlaks teha kindlustusandja hüvitamiskohustuse suurust.

Salva kindlustustingimuste¹⁹³ kohaselt on kindlustatud ärikasum, püsikulud ning kokkulepitud lisakulud (p 1.1). Salva hüvitab kahju ärikatkemise perioodi eest (p 7.1), mis algab kindlustusjuhtumi toimumisega (p 7.2) ning lõpeb kindlustusjuhtumi eelse majandusliku olukorra saavutamisega (p 7.3.1). „Kindlustusandja hüvitab kindlustusjuhtumist tingitud kindlustusobjektiks olevad püsikulud, planeeritud ärikasumi ja võimalikud kokkulepitud lisakulud äri katkemise perioodi eest“ (p 7.1). Autorile jääb ebaselgeks, kuidas saab kindlustusjuhtum tingida ärikasumi ja mida ikkagi täpselt hüvitatakse. Salva hüvitab kokkulepitud lisakulud (p 1.1). Alakindlustust võetakse arvesse (p 13.3). Hüvitist vähendatakse omavastutuse võrra (p 11.1).

Autorile jääb arusaamatuks kuidas määratakse hüvitatava kahju suurus. Sisuliselt võib Salva kindlustustingimusi tõlgendada selliselt, et Salva hüvitab kindlustusjuhtumi korral kogu kindlustussumma.

Compensa kindlustustingimuste¹⁹⁴ kohaselt hüvitatakse kindlustusjuhtumi tõttu saamata jäänud ärikasum, püsikulud ja kokkulepitud muud kulud (p 1.2). Hüvitatakse vaid vastutusperioodil tekkinud kahju (p 5.1). Vastutusperiood algab kindlustusjuhtumi toimumisel ning lõpeb, kui müügitulu on saavutanud kindlustusjuhtumieelse taseme (p 5.2). Kahju arvestatakse arvestusperioodi majandusnäitajate alusel (p 6.1) Kindlustustingimustes on sätestatud arvestusperioodi lõpp (p 6.2, p 6.3), kuid ei ole sätestatud arvestusperioodi algust. Seega jääb selgusetuks, kui pikk on arvestusperiood. Kahju piiramiseks tehtavad kulud hüvitatakse vaid juhul, kui need on majanduslikult põhjendatud ning Compensaga eelnevalt kokku lepitud (p 3.4). Alakindlustust võetakse arvesse (p 10.2). Hüvitist vähendatakse omavastutuse võrra (p 7.1).

¹⁹³ Salva Kindlustuse AS. Äri katkemise riskikindlustamise eritingimused (ÄRKET-98).

¹⁹⁴ Compensa Vienna Insurance Group, ADB Eesti Filiaal. Äritegevuse katkemise kindlustuse lisatingimused 01.04.2016.

Autor leiab kokkuvõtvalt, et perioodi pikkus, mille majanduslike näitajate alusel arvestatakse kindlustushüvitis, on ebaselge. Kindlustustingimustest ei selgu, kuidas arvutatakse või leitakse hüvitatava kahju suurus.

Ülevaatlikkuse huvides esitab autor kahju suuruse määramise etapid kindlustusandjate lõikes tabelina, milles on autori hinnang, kas vastav etapp on kindlustustingimustes oma väljendusviisilt ja esituslaadilt selge (+) või arusaamatu (-).

Etapp	IF	PZU	Seesam	ERGO	Salva	Compensa
1. Kindlustusandja hüvitamiskohustus	+	+	+	? ¹⁹⁵	-	+
2. Periood, mille jooksul toimunud kahju hüvitatakse	-	-	-	+	+	+
3. Saamata jäänud tulu leidmine	-	-	-	-	-	-
4. Kahju vähendamiseks tehtud kulude hüvitise leidmine	+	+	+		+	+
5. Alakindlustuse rakendamine	+	+	-	-	+	+
6. Omavastutuse rakendamine	+	+	+	+	+	+

Tabel 2: Kahju suuruse määramise etapid kindlustusandjate lõikes.

Kindlustusjuhtumi edukaks lahendamiseks ning ettevõtte tegevuse kiireks taaskäivitamiseks peavad kindlustuslepingu pooled tegema koostööd. Neljast tuulikust koosnevas tuulikupargis toimus ühes tuulikus tulekahju, mille tõttu sai kahjustada tuulikus asuv trafo. Tsiviilasjas nr 2-15-3685 vaidlesid pooled kahju suuruse üle.¹⁹⁶ Tulekahju tekkepõhjuseks oli lühis trafo kõrgepingekaabli otsamuhvis ning tegemist oli ettenägematu rikkega. Pärast kahjuteate saamist on kindlustusandjal vaja välja selgitada, kas tegemist on kindlustatud sündmusega, st

¹⁹⁵ Kahju vähendamiseks tehtud kulude hüvitamist kindlustustingimustes ei mainita.

¹⁹⁶ TlnRnKo 06.03.2017, 2-15-3685.

kas kahjustatud asi on kindlustatud, kas kahju põhjuseks oli kindlustuslepingus kokkulepitud risk (kindlustusjuhtum) ning kas tegemist võib olla mõne välistusega, mille puhul on kindlustusandjal õigus kahju hüvitamisest keelduda või kahjuhüvitist vähendada. Edasi on vaja anda kindlustusvõtjale juhiseid kahju tagajärgede ulatuse vähendamiseks ning planeerida koos kindlustusvõtjaga tegevused tootmise kiireks taaskäivitamiseks. Kaaluda tuleb mitme erineva alternatiivi vahel ning iga alternatiivse lahenduse korral on vaja leida soodsamad teenuse pakkujad. Äritegevuse katkemise kahju korral on väga oluline ka ajafaktor, sest kõige soodsam lahendus asjakahju hüvitamiseks võib võtta kauem aega kui mõni kulukam alternatiiv ning seetõttu võib kogukahju (asjakahju + ärikatkemise kahju) kindlustusvõtjale olla suurem. Kuna tulekahju tagajärjel sai kahjustada trafo, siis tootmise jätkamiseks on vaja trafo kas remontida või asendada. Kui remont on võimalik, siis kas remonti saab teostada kohapeal või tuleb trafo tuulikust maha monteerida. Kas remont on võimalik teostada Eestis või tootjatehases? Kui tootjatehases, siis kas on soodsam saata trafo remonti tehasesse või kutsuda tehase esindajad teostama remonti Eestisse? Kui otsustatakse remondi kasuks, siis kui kaua võtab remont aega? Kui otsustatakse kahjustatud trafo asendada, siis millised alternatiivsed tooted (trafod) on saadaval? Millised on tarneajad? Kui nendele küsimustele on vastused olemas, siis saab otsustada asjakahju taastamise viisi.

Kindlustusvõtja võttis trafo asendamiseks kolm hinnapakkumist. Kindlustusvõtja tegi kindlustusandjale ettepaneku liikuda edasi alternatiiviga, mille kohaselt ostetakse asemele samaväärne trafo, mis on kohe saadaval ja seetõttu on tuuliku taaskäivitamiseks kuluv aeg lühem. Kindlustusandja ei nõustunud kahju hüvitama, väites, et tulekahju tekkepõhjuseks on pikaajaline vibratsioon, mis on tingitud ebapiisavast hooldusest ja seetõttu ei ole tegemist varakindlustuse kindlustusjuhtumiga. Seega oli eeldus, et kahjujuhtumi põhjuseks peab olema kindlustud sündmus, täitmata. Kohtus ei suutnud kindlustusandja oma väiteid tõendada. Kohus nõustus ka hagejaga selles, et hageja valis kõige soodsama ning mõistlikuma variandi, arvestades trafo ostu ja vahetamise kulusid ning tarneaega. Tuuliku töö võimalikult kiire taastamine on nii kindlustusvõtja kui kindlustusandja huvides.

Samas tsiviilasjas on käsitletud ka äritegevuse katkemise tulemusena tekkiva kahju suurust. Kindlustuslepingu kohaselt loeti ettevõtte brutokasumiks ettevõtte käive, mis on otseselt seotud energia müügiga kindlustuskohas ja mis oleks saavutatud juhul, kui kindlustusjuhtumit ei oleks toimunud. Tuulepargi osalise töökatkestuse korral võetakse aluseks teiste tuulepargi koosseisu kuuluvate tuulegeneraatorite tootlikkuse arvandmed. Tuulepargi kolm töötavat

tuulikut tootsid kahjustatud tuuliku taastamise ajal elektrienergiat, mille müügihinnaks oli kokku 217 134,75 eurot. Kahju suuruse leidmiseks jagati elektrienergia müügihind kolmeks, nii saadi ühe tuuliku poolt toodetud keskmine elektrienergia müügihind ning tulemusest lahutati arvestuslik bilansihaldustasu ühe tuuliku kohta ja 10 päeva eest omavastutuse osa. Kohtulahendist ei selgu, millest koosnes tuulikute haldustasu.

Käesoleva alapeatüki kokkuvõttena toob autor välja, et äriatkamise kindlustatud esemeteks on ärikasum, püsikulud ning kahju vähendamiseks tehtavad kulutused. Saamata jäänud ärikasum paigutub VÕS § 128 lg 4 defineeritud saamata jäänud tulu alla. Püsikulude kindlustushüvitise ning kahju piiramiseks tehtavad kulutused paigutuvad otsese varalise kahju alla. Äriatkamise kindlustushüvitise võib teatud olukorras liigitada ka võlaõigusseaduses defineerimata puhtmajanduslikuks kahjuks. Kindlustushüvitise suurust mõjutab omavastutus, mida on võimalik kokku leppida kas rahalise suurusena, ajalise perioodina või kombineeritult. Kindlustuslepingus võiks eelistada rahalist omavastutust. Kahju hüvitatakse äriatkamise perioodi eest, mis ei saa olla pikem kui vastutusperiood. Kasumi kaotusest tuleneva kahjunõude eeldusena peab kindlustusvõtja esitama tõendid, mis annavad mõistliku kindlusega piisava aluse kaotatud kasumi prognoosimiseks. Saamata jäänud kasumi hindamiseks ei ole kindlat valemit, välja arvatud varasema kogemuse ja tuleviku tõenäosuse test. Osalise äriatkamise korral saab tegeliku kahju suuruse leida kahe perioodi võrdlemise teel, kus kahjujuhtumile eelnenud perioodi tulemusest lahutatakse maha äriatkamise perioodil teenitud ärikasum. Saamata jäänud tulu nõuet on võimalik hinnata vaid ligilähedaselt. Hinnata tuleb tõenäosust, millega ja millises ulatuses tulu oleks saadud. Äriatkamise kindlustushüvitise suuruse kindlaks tegemine koosneb etappidest. Kindlaks tuleb määrata äriatkestus kestvus ning võrrelda seda vastutusperioodi pikkusega. Kindlustushüvitise leidmiseks korrutatakse käibe vähenemine läbi brutokasumi suhtega. Samuti määratakse kindlaks kahju vähendamiseks tehtud majanduslikult põhjendatud kulutused. Edasi kontrollitakse alakindlustuse olemasolu. Lõpuks lahutatakse kahju suurus omavastutus. Autori hinnangul ei ole Eestis tegutsevate kindlustusandjate äriatkamise kindlustustingimustes piisavalt selgelt ja arvusaadavalt kirjeldatud, kuidas määratakse kindlaks hüvitatava kahju suurus. Autori hinnangul on ebapiisavalt kirjeldatud äriatkamise perioodi kestvus ning perioodi pikkus, mille alusel määratakse hüvitis (arvestusperiood).

KOKKUVÕTE

Ettevõtlus on seotud riskidega, mille realiseerumine mõjutab ettevõtet majanduslikult negatiivselt. Ettevõtte seiskumisest tingitud sissetuleku kaotus võib olla oluliselt suurem kui mingi tootmisvahendi remontimise või asendamise kulu. Kindlustusandjad pakuvad koos ettevõtte varakindlustusega äriatkemise kindlustust, mille eesmärk on hüvitada kindlustusvõtjale kahju, mille põhjustab tootmisvahendite füüsilise hävinemise või muu põhjuse tulemusena katkenud ettevõtte majandustegevus. Ettevõtte sissetulek võib olla mõjutatud ka ettevõtte välistest asjaoludest, näiteks tarnija võimetusest tarnida vajaminevaid kaupu, energiaga varustamise häirest või näiteks peamise kliendi juures toimunud kahjusündmusest, mis kahandab võimalust toodangu müügiks.

Kindlustuslepingu kohaselt on kindlustusandjal eelnevalt kokkulepitud sündmuse korral kahju hüvitamise kohustus. Võlaõigusseadus ei täpsusta, millist sündmust tuleb lugeda äriatkemise kindlustusjuhtumiks. Äriatkemise kindlustusjuhtumi korral lubab kindlustusandja hüvitada ettevõtjale äriatkemise tagajärjel saamata jäänud ärikasumi. Kuna ärikasum ei ole võrdne saamata jäänud tuluga (VÕS § 128 lg 4), siis puudub võlaõigusseaduses juhis, kuidas leitakse äriatkemise tõttu saamata jäänud ärikasum. Kindlustusvaldkonna eksperdid väidavad, et äriatkemise kindlustus on üks keerukamaid kindlusteenuseid, eelkõige seetõttu, et äriatkemise kindlustus hüvitab kahju saamata jäänud kasumi eest, mida ettevõttel ei õnnestunud teenida ning äriatkemise kindlustustingimused on pigem ebaselged, mis toob kaasa hulgaliselt kohtuvaidlusi.

Magistritöö eesmärgiks oli analüüsida äriatkemise kindlustuse põhimõisteid, kindlustushuvi suuruse ja sellele vastava kindlustussumma määramist, Eestis tegutsevate kindlustusandjate äriatkemise kindlustustingimusi ning äriatkemise kahju suuruse ja kindlustushüvitise määramise põhimõtteid. Eesmärgi saavutamiseks uuris autor, kuidas on õiguskirjanduses ja kohtupraktikas nimetatud probleeme käsitletud ning neid lahendatud. Milliseid praktilisi probleeme on äriatkemise kindlustushüvitise määramisel esile kerkinud ning kuidas on neid lahendatud. Seejuures analüüsis autor kuue suurema Eestis tegutseva kindlustusandja tüüptingimusi, et selgitada välja, kuidas kindlustusandjad määravad kindlaks hüvitatava kahju suuruse. Autor on esitatud eesmärkide põhjal jõudnud järgmiste tulemusteni.

Äriatkemise kindlustusteenusel ei ole Eestis väljakujunenud ühtset nimetust. Äriatkemise kindlustus ei ole kindlustustegevuse seaduses kindlustusliigina ega alaliigina eraldi nimetatud. Äriatkemise kindlustus paigutub kindlustusteenuse hulka, mida müüakse koos ettevõtte varakindlustusega samaks kindlustusperioodiks. Iseseisev äriatkemise kindlustusleping ilma varakindlustuseta on erandlik. Eestis on äriatkemise kindlustusteenuse pakkumiseks vaja finantskahjude kindlustuse tegevusluba. Äriatkemise kindlustuse teeb teistest kindlustusliikidest erinevaks asjaolu, et kindlustusjuhtumi toimumisel ei ole täpne kahju suurus teada. Tänapäevane äriatkemise kindlustusteenus kujunes välja 18. sajandi lõpus, kui mõisteti, et ootamatuste eest on vaja kaitsta ka ettevõtte sissetulekut. Äriatkemise kindlustuse algusaastatel on olnud kasutusel erinevat tüüpi kindlustuskaitse lahendused. Tänapäeval domineerivad maailmas Ühendkuningriigi süsteemil põhinev äriatkemise kindlustus ning Ameerika Ühendriikide süsteemil põhinev ärilise sissetuleku kindlustus, mis erinevad üksteisest fundamentaalselt. Ühendkuningriigis võrreldakse kindlustushüvitise leidmiseks ettevõtte standardkäivet kindlustusjuhtumi järgse tegeliku käibega ning käibe vähenemine korrutatakse läbi brutokasumi koefitsiendiga. Ameerika Ühendriikides kasutusel olevates, käibel põhinevates äriatkemise kindlustustingimustes lubab kindlustusandja hüvitada äritegevuse sissetuleku kaotusest tingitud tegeliku kahju, kuid kindlustustingimustes ei ole täpsustatud, kuidas tegelik kahju kindlaks tehakse. Eesti kindlustusandjad kasutavad Ühendkuningriigi süsteemil põhinevat kindlustusteenust, kus kindlustatud ese on defineeritud läbi brutokasumi.

Äriatkemise kindlustuse korral on kindlustusvõtjaks tulu taotlev äriühing, kes soovib ennast kindlustada ootamatust sündmusest tingitud müügitulu kaotuse vastu. Äritegevuse poolt loodud sissetulek võib väheneda või hoopis täielikult katkeda kahjusündmuse toimumisel. Ettevõtte sissetulekut võib mõjutada nii ettevõttes kui ka väljaspool ettevõtet toimuv kahjusündmus. Kahju, mille tekkimine ei ole seotud isiku või asjakahjuga, nimetatakse puhtmajanduslikuks kahjuks. Ettevõtjal on äritegevuse riskide, sh puhtmajandusliku kahju kindlustushuvi.

Äriatkemise kindlustuse esemeteks on kasum, püsikulud ja kahju vähendamise kulutused. Eestis tegutsevad kindlustusandjad kasutavad kindlustatud eseme määramiseks erinevaid mõisteid, kuid vaatamata sellele on kindlustatud ese ja sellest lähtuv kindlustushuvi suurus sisuliselt sama suur: kasumi ja püsikulude summa.

Äriatkemise kindlustustingimustes kasutatakse kindlustusriski kirjeldamiseks nii positiivset kirjeldamist kui ka välistusi, mis on kindlustustingimuste osa. Lisaks tavapärastele riskidele nagu tuli, torm, vesi jmt, moodustavad omaette kindlustusriskide grupi spetsiaalsed, äriatkemise kindlustusele iseloomulikud riskid. Näiteks epideemiapuhangud, elektrikatkestus, vihmasadu, toidumürgitus või külmutusseadmete rike. Samuti on võimalik äriatkemise kindlustusleping sõlmida koguriskikindlustuse põhimõttel. Äriatkemise kindlustusjuhtumi eeldusteks on kindlustusriski realiseerumine kindlustusperioodi jooksul, põhjuslik seos asja kahjustumise ja kindlustusriski realiseerumise vahel, kahjustatud asi peab olema kindlustatud ning asuma kindlustuskohas, asja kahjustumine toob kaasa äritegevuse katkemise (kahju).

Äriatkemise kindlustuse spetsiifikast tulenevalt ei ole kindlustushuvi ja seega ka kindlustusväärtuse suurus seotud mitte kindlustusjuhtumi toimumise ajaga (hetkega), vaid sellele järgneva või eelneva perioodiga. Kindlustusväärtuse hindamiseks tuleks autori hinnangul aluseks võtta kindlustusjuhtumi toimumisele eelnev periood. Autori hinnangul on selgem, kui kindlustusväärtuse leidmisel võetakse aluseks arvestusperiood, mille pikkus on võrdne kindlustuslepingus kokkulepitud vastutusperioodiga. Kuna arvestusperiood on lõppenud, siis on võimalik raamatupidamise andmetele tuginedes täpselt välja selgitada arvestusperioodi kindlustusväärtus. Samas kindlustusjuhtumile järgnev vastutusperiood sisaldab kahju toimumise negatiivset mõju. Autor ei pea põhjendatuks VÕS § 480 lg 2 toodud keeldu, mille kohaselt ei ole lubatud kokkuleppeline kindlustusväärtus saamata jäänud tulu kindlustamisel. Kui lähtuda VÕS § 480 lg 2 mõttest, siis tuleneb sellest kindlustuslepingu pooltele kohustus absoluutselt igal juhul arvestada ala- ja ülekindlustust ning selles tulenevaid tagajärgi kindlustushüvitisele. Autori hinnangul piirab saamata jäänud tulu kindlustamisel kokkuleppelist kindlustusväärtust keelav säte põhjendamatult kindlustuslepingu poolte lepinguvabadust. Saamata jäänud tulu kindlustusväärtus saab tugineda vaid kindlustusvõtja möödunud perioodide tulemusel ning tulevase perioodi reaalsel tegevusplaanil. Autori hinnangul puudub igasugune põhjendus, miks kindlustuslepingu pooled ei tohi kokku leppida, et alakindlustust ei rakendata. Autor leiab, et VÕS § 480 lg 2 säte tuleks kehtetuks tunnistada. Autori hinnangul on alakindlustuse korral kindlustusmakse võrreldes riskiga väiksem. Järelikult on alakindlustuse vältimine nii kindlustusvõtja kui kindlustusandja ühistes huvides. Äriatkemise kindlustatud esemeteks on kasum, püsikulud ja kahju vähendamiseks tehtavad kulutused. Kasumi ja püsikulude summat nimetatakse erialakindlustuses brutokasumiks. Kindlustuslepingus määratakse kindlustussumma brutokasumile. Kahju vähendamiseks

tehtavatele kulutustele võidakse määrata kas konkreetne kindlustussumma või piirata need teatud protsendina brutokasumi kindlustussummast. Kahjukindlustuse liikidest on kõige keerukam äriatkemise kindlustussumma määramine. Keerukus seisneb kulude jaotamises püsi- ja muutuvkuludeks ning äri kasvutrendide arvesse võtmises. Äriatkemise kahju suurust saab hinnata arvestusperioodi ja vastutusperioodi abil. Kahju suurust saab väljendada valemiga, mille kohaselt: kahju suurus = arvestusperioodi brutokasum – vastutusperioodi brutokasum + kahju piiramiseks tehtavad kulutused.

Kindlustuskohas asuv kindlustusvõtjale kuuluv vara ja äriatkemine peavad tüüptingimuste kohaselt olema kindlustatud samade riskide vastu. Olukorras, kus kindlustatud vara ei ole saanud füüsiliselt kahjustada, jääb kindlustusvõtja nõue rahuldamata. Kahjustada saanud asi ei pea kuuluma kindlustusvõtjale. Äriatkemise kindlustusjuhtumiks lugemise eelduseks on asja kahjustumine, st äriatkemine peab olema asja kahjustumisega põhjuslikus seoses. Põhjuslik seos asjakahju ja äriatkemise kahju vahel puudub olukorras, kus kahjustatud asja ei taastata või asja taastamiseks puuduvad rahalised vahendid. Kindlustusvõtja peab kindlustushüvitise saamiseks võtma tarvitusele meetmeid kahju ennetamiseks ning vähendamiseks. Üldreeglina on kahju ennetamiseks ja vähendamiseks tehtavad kulutused kindlustuslepinguga kaetud. Kindlustuslepingus kokkulepitud kindlustusjuhtumi määratlus võib sisaldada nõuet, et vara kahjustumine peab toimuma eelnevalt nimetatud kindlustuskohas. Kindlustusvõtja kindlustushuvi võib asuda ka kindlustuskohast väljaspool, peamiste tarnijate või klientide juures. Kindlustusjuhtumiks on vaid kindlustuslepingus märgitud tegevuse katkemine või tõrge.

Äriatkemise kindlustusjuhtumi korral on oluline VÕS § 448 lg 2 sätestatud kindlustusvõtja kohustus osutada kindlustusandjale abi kindlustuslepingu täitmise kohustuse ulatuse kindlakstegemiseks, sest ilma kindlustusvõtja poolse informatsioonita oleks kindlustusandjal võimatu kindlustusjuhtumit käsitleda. Äriatkemise kahju suuruse kindlaks tegemiseks on vaja baasandmetena kasutada kindlustusvõtja kahjujuhtumi eelseid majandusnäitajaid. Kahjujuhtumi korral on kindlustusvõtjal kohustus piirata kahju ulatust. Kindlustusvõtja peab lähtuma kahju vähendamise / minimeerimise printsiibist: ta peab käituma kindlustuslepingu olemasolu korral täpselt sama moodi, nagu ta käituks, kui tal ei oleks kindlustuslepingut, s.o kindlustusvõtja ei tohi käituda kindlustatud eseme suhtes hooletult hoolimata sellest, et see on kindlustatud. Kindlustusvõtja peaks püüdma kahju vähendamiseks tehtavad kulutused kindlustusandjaga eelnevalt kokku leppida. Kindlustusvõtjal on õigus oodata

kindlustusandjalt juhiseid. Erinevalt varakindlustusest, hüvitatakse äriatkemise kindlustuses vaid kahju piiramiseks tehtavad mõistlikud ja majanduslikult põhjendatud kulud. Kindlustusandja põhikohustus on hüvitada kindlustusvõtjale kindlustusjuhtumi tõttu tekkinud kahju. Kahjukäsitlemise käigus hindab kindlustusandja, kas ja mis ulatuses toimus kahju ning kas toimunud kahju ning kindlustusjuhtumi vahel on põhjuslik seos.

Äriatkemise kindlustatud esemetest saamata jäänud ärikasum paigutub VÕS § 128 lg 4 defineeritud saamata jäänud tulu alla. Püsikulude kindlustushüvitise ning kahju piiramiseks tehtavad kulutused paigutuvad otsese varalise kahju alla. Äriatkemise kindlustushüvitise võib teatud olukorras liigitada ka võlaõigusseaduses defineerimata puhtmajanduslikuks kahjuks. Kindlustushüvitise suurst mõjutab omavastutus, mida on võimalik kokku leppida kas rahalise suurusena, ajalise perioodina või kombineeritult. Rahalise omavastutuse korral vähendatakse hüvitist kokkulepitud omavastutuse võrra. Ajalise perioodiga omavastutuse korral hüvitab kindlustusandja kahju alates asja kahjustumisest kindla perioodi möödumisel. Ajalise omavastutuse korral jääksid esimestel päevadel ehk ajalise omavastutuse jooksul tehtavad kulud kindlustusvõtja kanda. Kindlustuslepingus võiks eelistada rahalist omavastutust. Kahju hüvitatakse äriatkemise perioodi eest, mis ei saa olla pikem kui vastutusperiood. Kasumi kaotusest tuleneva kahjunõude eeldusena peab kindlustusvõtja esitama tõendid, mis annavad mõistliku kindlusega piisava aluse kaotatud kasumi prognoosimiseks. Saamata jäänud kasumi hindamiseks ei ole kindlat valemit, välja arvatud varasema kogemuse ja tuleviku tõenäosuse test. Osalise äriatkemise korral saab tegeliku kahju suuruse leida kahe perioodi võrdlemise teel, kus kahjujuhtumile eelnenud perioodi tulemusest lahutatakse maha äriatkemise perioodil teenitud ärikasum. Saamata jäänud tulu nõuet on võimalik hinnata vaid ligilähedaselt. Hinnata tuleb tõenäosust, millega ja millises ulatuses tulu oleks saadud. Äriatkemise kindlustushüvitise suuruse kindlaks tegemine koosneb etappidest. Kindlaks tuleb määrata äriatkestuse kestvus ning võrrelda seda vastutusperioodi pikkusega. Kindlustushüvitise leidmiseks korrutatakse käibe vähenemine läbi brutokasumi suhtega. Samuti määratakse kindlaks kahju vähendamiseks tehtud majanduslikult põhjendatud kulutused. Edasi kontrollitakse alakindlustuse olemasolu. Lõpuks lahutatakse kahju suurusest omavastutus.

Autor analüüsis, kuidas Eestis tegutsevate kindlustusandjate äriatkemise kindlustuse tüüptingimustes määratakse hüvitatava kahju suurst. Kindlustustingimustest ei selgu, kuidas leitakse äriatkemise perioodi pikkus ning kuidas arvutatakse või leitakse hüvitatava kahju

suurus. Ebaselgeks jääb, kui pika perioodi andmed võetakse aluseks hüvitise määramisel. Autorile jääb arusaamatuks, miks kahjusummat vähendatakse kokkuhoitud töötasude ja muude kulude võrra. Olukorras, kus arvestusperiood ja vastutusperiood langevad kokku, ei selgitata, kuidas sellisel juhul leitakse kahju suurus. Autori hinnangul on problemaatiline kindlustatud eseme defineerimine läbi saamata jäänud ärikasumi.

Käesolevas töös jõudis autori järeldusele, et Eestis tegutsevate kindlustusandjate äriatkemise kindlustustingimustes ei ole piisavalt selgelt ja arvusaadavalt kirjeldatud, kuidas määratakse kindlaks hüvitatava kahju suurus.

BUSINESS INTERRUPTION INSURANCE AS FINANCIAL RISKS INSURANCE

Summary

Entrepreneurship is associated with risks which have a negative economic impact on the company in case of risk occurrence. One of options for risk hedging is insurance against it, i.e., the transfer of the negative impact of risk occurrence to the insurer. Risks associated with the company's objects can be mitigated by means of property insurance. Damage to the company's property is often also accompanied by the temporary interruption of its operation, which results in a decrease in the quantity of the services it provides or its products. In its turn, the above causes a decrease in turnover. The loss of income following the physical damage to property might be considerably more significant than the cost of restoring the damaged property. The risks associated with the loss of income can also be insured in addition to property insurance.

The insurers operating in Estonia offer business interruption insurance combined with company property insurance. Business interruption insurance comprises subgroups of financial loss insurance, which are the insurance of inadequacy of income, insurance of fixed expenses, insurance of unforeseen business expenses, and insurance of the loss of rental or sales income. The purpose of business interruption insurance is to compensate the insured for the loss caused the interruption of the company's commercial activity resulting from the insured event. Insurance allows the entrepreneur to maintain income during the period when the company's operation has stopped due to the physical destruction of the means of production or for another reason. Income can also be affected by circumstances beyond the company's control, for instance, the supplier's inability to deliver the necessary goods, an outage of energy supply or, for example, a loss event having affected the primary client, which reduces the opportunities of selling the products. In such cases, the events in question are not associated with the loss of the property belonging to the company. In his master's thesis, Iko Nõmm defines purely financial loss as material loss which is not associated with loss of property. According to the author, a company also has interest in insuring against purely financial loss.

Under the insurance contract, the insurer has an obligation to compensate for the losses incurred in case of an event previously agreed on. In accordance with the principle of freedom of contract, the insured event is, as a rule, worded in the policy conditions; as exceptions, they are provided in legal acts (for example, the insured event for motor third party liability insurance). The Law of Obligations Act does not specify which event is to be considered an insured event of business interruption. In case of an insured event of business interruption, the insurer promises to compensate the company for the loss of earnings resulting from business interruption. As earnings are not equivalent to loss of profit (Law of Obligations Act, section 128, subsection 4), the Law of Obligations Act lacks guidelines on how to determine the loss of earnings resulting from business interruption. Insurance experts are of the opinion that business interruption insurance is one of the most complicated insurance products, for which there are two reasons. First, unlike all other insurance products, business interruption insurance is designed to compensate for the loss of earnings which the company has not managed to make. Second, policy conditions for business interruption insurance are vague more often than not, which has resulted in “thousands and thousands” of court disputes between the parties of business interruption insurance contracts. As policy conditions are vague, and the law does not specify how the situations is to be dealt with, there is a legal issue. The author examines how the amount of compensation payable by the insurer is determined when the exact amount of loss is unknown.

This master’s thesis is of practical value to parties to insurance contracts. The parties to an insurance contract frequently have a different understanding of the extent of loss incurred as the result of the insured even and the amount of compensation payable by the insurer, which can lead to disputes. As the resolution of disputes is an important part of business interruption insurance contracts, it is in the interests of both parties that the insurance contract clearly specifies the event in which the obligation to compensate for losses falls on the insurer and the extent to which the loss is to be compensated. Therefore, it is necessary to analyse how the relevant issues have been resolved in policy conditions.

As far as the author is aware, principles of business interruption insurance and determination of insurance indemnity have not been studied in Estonia at the master’s thesis level. At the same time, only a few relevant disputes have been brought to Estonia courts, and there are no Supreme Court rulings concerning business interruption.

The objective of this master's thesis lies in analysing the following:

- key concepts of business interruption insurance as well as the determination of insurable interest and the corresponding sum insured;
- policy conditions for business interruption insurance provided by the insurers operating in Estonia;
- principles of determination of the amount of business interruption loss and insurance indemnity.

To accomplish the above, the study of how the relevant issues have been handled and how the key concepts of business interruption insurance have been worded in legal literature and case law is required. What practical implementation problems have emerged in the determination of business interruption insurance indemnity and how they have been solved also needs to be researched.

On the basis of the above, the author suggests the following hypothesis: the general policy conditions for business interruption insurance provided by insurers operating in Estonia are not clear: their wording and presentation are often unusual and incomprehensible, which does not allow the amount of losses subject to compensation to be determined in a consistent manner.

On the basis of the objective of the master's thesis, the author asks the following research questions:

- What are the key concepts of business interruption insurance?
- What requirements must be met for an event to be regarded as an insured event for business interruption insurance?
- Which business interruption insurance systems are predominant?
- What is the form of insurable interest for business interruption insurance?
- How to determine the insurable value for business interruption insurance?
- Is the prohibition of the determination of agreed insurable value in insuring loss of income established in Law of Obligations Act, section 480, subsection 2, justified?
- Whether both parties to the insurance contract should avoid under-insurance and why?
- What are the differences in the principles of loss reduction in business interruption insurance and property insurance?

- What does business interruption loss and into which categories does it fall?
- How is the deductible implemented in business interruption insurance?
- How is the amount of loss of earnings and the respective business interruption insurance indemnity determined?

In accordance with its objectives, this master's thesis analyses legal literature and the general policy conditions of the insurers operating in Estonia as well as the national regulation of insurance law. The part about disputes concerning business interruption insurance contains examples from the case law of the United Kingdom and the United States. The analysis of the general policy conditions of the insurers operating in Estonia plays an important part in the master's thesis. Eight Estonian non-life insurers and branches of six international non-life insurers are operating in Estonia. this research paper analyses business interruption policy conditions of six major insurers operating in Estonia. the selection of the insurance companies was based on the company's share on the property insurance market. According to the information available on the web page of Statistics Estonia, the largest insurers rated on the basis of property insurance premiums paid by legal entities are the following: IF P&C Insurance AS, the Estonian branch of AB "Lietuvos draudimas", Seesam Insurance AS, ERGO Insurance SE, Salva Kindlustuse AS and the Estonian branch of Compensa Vienna Insurance Group, ABD. The combined shares on the property insurance market held by the above companies amount to 87.5%.

In the master's thesis the author uses the empirical method of handling policy conditions and case law. Analytical, systematic, comparative and qualitative methods are used to determine the principles of business interruption insurance and how the provisions concerning the determination of business interruption have been worded in policy conditions.

The conclusions which the author makes on the basis of the established objectives are provided below. There is no single established name for the business interruption insurance product in Estonia. Business interruption insurance is not stated as a separate insurance category or subcategory in the Estonian Insurance Activities Act. Business interruption insurance is an insurance product which is sold in combination with company property insurance for the same insurance period. Stand-alone business interruption insurance contracts without property insurance are rather an exception. A licence for financial loss insurance services is required for the provision of the business interruption insurance product in Estonia.

What makes business interruption insurance stand out among other insurance categories is that the exact amount of loss is unknown in case the insured event occurs. The business interruption insurance product in the form it is provided today took shape at the end of the 18th century, when companies realised that their income, too, had to be protected from the unexpected. In the early years of business interruption insurance, various types of insurance cover solutions were in use. The types currently predominant in the world are the business interruption insurance based on the United Kingdom's system and the insurance of business income based on the USA system, which are fundamentally different. In the United Kingdom, the insurance premium is determined by means of comparing the company's standard turnover to the actual turnover following the insured event, and the decrease in turnover is multiplied by the gross profit margin. In the business interruption insurance policy conditions based on turnover, which are used in the US, the insurer promises to compensate for the actual loss resulting from the loss of income from business operation, but policy conditions do not specify how exactly the actual loss is determined. Estonian insurers use the insurance product based on the UK's system, in which the insured object is defined through gross profit.

In case of business interruption insurance, the policy-holder is the company seeking revenue, which wants to insure itself against the loss of sales revenue resulting from an unexpected event. The income generated by business operations can decrease or cease entirely upon the occurrence of the loss event. The company's income may be affected by a loss event within the company or outside the company alike. The loss which occurs without relation to damage to a person or loss of property is regarded as purely financial loss. The company has an insurable interest in business risks, including purely financial loss.

The objects of business interruption insurance comprise earnings, fixed expenses and loss reduction expenses. The insurers operating in Estonia use a variety of terms for defining the insured object; nevertheless, the size of the insured object and, consequently, insurable interest is essentially the same: the sum of earnings and fixed expenses.

In policy conditions for business interruption insurance, positive description and exceptions which form a part of policy conditions are used for the description of insured risk. In addition to such standard risks as fire, storm, flood, etc., special risks inherent to business interruption insurance form a separate group of insured risks. These are, for example, epidemic outbreaks, electricity blackouts, rainfall, food poisoning or failure of refrigerating equipment. A business

interruption insurance contract may also be concluded on the basis of All Risks Insurance. The requirements to be met by a business interruption insured event are the occurrence of the insured risk during the insurance period, causal link between damage to property and the occurrence of the insured risk; the property that has suffered the damage must be insured and situated in the location of insurance, and the damage to the property is to result in the interruption of business operation (loss).

Due to the specific nature of business interruption insurance, the size of insurable interest and, consequently, insurable value is related not to the time (moment) when the insured event occurs, but to the period preceding or following it. The author is of the opinion that the period preceding the insured event is to be used as the basis for the determination of the insurable value. The author is of the opinion that it would be clearer if the insurable value was determined on the basis of the reporting period of the duration equal to the liability period established in the insurance contract. Because the reporting period will have ended, the insurable value of the reporting period can be determined precisely on the basis of accounting data. At the same time, the liability period following the insured event will include the negative impact of the loss. The author does not think that the prohibition established in Law of Obligations Act, section 480, subsection 2, under which agreed value cannot be determined in the insurance of loss of income, is justified. If the idea of Law of Obligations Act, section 480, subsection 2 is to be followed, the parties to an insurance contract have the obligation to take into account over-insurance, under-insurance and the relevant consequences affecting the insurance indemnity each and every time. The author is of the opinion that the provision prohibiting the determination of agreed insurable value in insuring loss of income unjustifiably limits the parties' freedom of contract. The insurable value of the loss of income may only be based on the policy-holder's results in the past periods and the actual plan of actions for the upcoming period. The author is of the opinion that there is no justification as to why the parties to an insurance contract should not agree that under-insurance shall not be applied. The author suggests that the provision established in Law of Obligations Act, section 480, subsection 2 be repealed. The author is of the opinion that the insurance premium is lower compared to the risk in case of under-insurance. Consequently, prevention of under-insurance is in the best interest of the policy-holder and the insurer alike. The objects of business interruption insurance comprise earnings, fixed expenses and loss reduction expenses. In the professional insurance sector, the sum of earnings and fixed expenses is referred to as gross profit. The insurance contract specifies the sum insured on the basis of

gross profit. As far as loss reduction expenses are concerned, a specific sum insured may be determined to cover these, or they may be limited to a certain percentage of the sum insured on the basis of gross profit. The determination of the sum insured for business interruption insurance is the most complicated of the types of non-life insurance. The complexity lies in the allocation of costs to fixed and variable costs as well as taking business growth trends into account. The amount of business interruption losses can be determined on the basis of the reporting period and liability period. The amount of loss can be expressed through the following formula: amount of loss = gross profit in the reporting period – gross profit in the liability period + loss containment expenses.

Under standard policy conditions, the property belonging to the policy-holder and situated in the location of insurance and business interruption must be insured against the same risks. In a situation where the insured property has not been physically damaged, the policy-holder's claim will be rejected. The damaged property does not have to belong to the policy-holder. A requirement for the insured event to be regarded as business interruption is damage to property, i.e., there must be a causal link between business interruption and damage to the property. There is no causal link between business interruption and damage to the property in a situation where the damaged property is not restored or there are no funds for the restoration of the damaged property. To receive insurance indemnity, the policy-holder is to implement measures for the prevention and reduction of losses. As a rule, the insurance policy covers the expenses on the prevention and reduction of losses. The definition of an insured event established in the insurance policy can contain a requirement that damage to the property must occur in the preliminarily defined location of insurance. The policy-holder's insurable interest can also be situated outside of the location of insurance, in the location of the primary supplier or client. Only the interruption or cessation of the activity specified in the insurance contract constitutes an insured event.

In case of an insured event for business interruption insurance, the policy-holder's obligation to assist the insurer in the determination of the extent of the obligation to fulfil the insurance contract under Law of Obligations Act, section 448, subsection 2, because without such information from the policy-holder, the insurer would not be able to process the insured event. The input data to be used for the determination of the amount of loss in case of business interruption are the policy-holder's economic indicators in the period before the insured event. In case of an insured event, the policy-holder must follow the principle of

preventing/minimising losses: in case they have an insurance contract, they must still act as if they did not have an insurance contract, i.e., the policy-holder cannot treat the insured object with negligence despite the fact that it is insured. The policy-holder is to attempt to agree upon the expenses to be made for the reduction of losses with the insurer in advance. The policy-holder has the right to wait for instructions from the insurer. Unlike in property insurance, only the reasonable and economically justifiable expenses on the reduction of losses are compensated in business interruption insurance. The insurer's primary obligation is to compensate the policy-holder for the loss incurred due to the insured event. In the course of claim handling, the insurer determines whether there have been losses and in what amount as well as whether there is a causal link between the loss incurred and the insured event.

Loss of earnings from the items insured from business interruption fall under the loss of profit defined in the Law of Obligations Act, section 128, subsection 4. The expenses on the reduction of loss and compensation for fixed costs fall under direct material losses. In certain situations, business interruption insurance indemnity may be classified as pure financial loss undefined in the Law of Obligations Act. The amount of insurance indemnity is affected by the deductible, which can be agreed upon as a certain sum of money, period of time or both. In case of the monetary deductible, the agreed amount is deducted from insurance indemnity. In case of the deductible expressed as a period of time, the insurer compensates for the loss after a certain period has passed after the insured event. In case of the deductible expressed as a period of time, the expenses made in the first days, which constitute the deductible period, are covered by the policy-holder. The monetary deductible is a more advisable option for the insurance contract. Losses are compensated for the business interruption period, which may not be longer than the liability period. A requirement for a claim for loss of earnings is that the policy-holder provide evidence which is reasonably reliable as the sufficient basis for forecasting the lost earnings. There is no specific formula for estimating the loss of earnings apart from the previous experience and future probability test. In case of a partial business interruption, the actual amount of loss can be determined by means of comparing two periods and subtracting the earnings made during the business interruption period from the results of the period preceding the insured event. Loss of profit may only be estimated in approximation. What needs to be evaluated is the probability of how much profit would have been obtained from what. The amount of business interruption insurance indemnity is performed in stages. The duration of business interruption is to be determined and compared to the liability period. To determine the insurance indemnity, the reduction of turnover is

multiplied by the gross profit ratio. At the same time, the economically justified expenses on loss reduction are determined. Further, it is checked whether there is under-insurance. Finally, the deductible is deducted from the amount of loss.

The author analyses how the standard policy conditions for business interruption insurance provided by the insurers operating in Estonia determine the amount of loss to be compensated. Policy conditions do not make it clear how the duration of the business interruption period is determined or how the amount of the loss to be compensated is determined. The length of the period whose data are used as the basis for the determination of insurance indemnity also remains unclear. The author cannot fathom why the amount of loss is reduced by savings from salaries and other costs. It is not explained how the amount of loss is found in situations where the reporting period and the liability period are the same. The author is of the opinion that the definition of the insured object through the loss of earnings is problematic.

In this research paper, the author comes to the conclusion that the policy conditions for business interruption insurance provided by the insurers operating in Estonia do not describe with sufficient clarity how the amount of loss to be compensated is determined.

Kasutatud kirjandus

1. A. Rose, C. Huyck. Improving Catastrophe Modeling for Business Interruption Insurance Needs. Risk Analysis: An International Journal. October 1, 2016. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://eds.b.ebscohost.com.ezproxy.utlib.ut.ee/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=b42e5ec9-1b60-4373-a6d6-82f30c7b19b7%40sessionmgr120> (08.02.2019).
2. B. T. McCallum, M. Knapp. Coping with Catastrophes Business Interruption Insurance Claims. CPA Journal. May 2016, Vol. 86 Issue 5. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://eds.b.ebscohost.com.ezproxy.utlib.ut.ee/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=01b895d9-9828-4edb-92c9-975e7fbd79cf%40sessionmgr103> (08.02.2019).
3. D. Cloughton. Riley on business interruption insurance. Seventh edition. London. Sweet & Maxwell 1991.
4. D. Glynn BI Cover issues. Business Interruption. London 2005. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.cila.co.uk/cila/downloads/sig-downloads/business-interruptions/files-9/14-bi-cover-issues/file> (30.08.2018).
5. D. Zajdenweber. Extreme Values in Business Interruption Insurance. - The Journal of Risk and Insurance, 1996, Vol. 63, No. 1.
6. H. Roberts. Riley on business interruption insurance. 9th edition. London. Sweet & Maxwell 2011.
7. I. Nõmm. Puhtmajanduslik kahju ja selle hüvitamine deliktilise vastutuse korral. Magistritöö. Tartu: TÜ 2007.
8. J. Lahe, O.-J. Luik. Kindlustusõigus. Tallinn: Juura 2018.
9. J. Lahe. Kindlustussumma ja kindlustusväärtuse tähendus kindlustuslepinguõiguses. Juridica II/2006.
10. J. Strauss. Deductibles in industrial fire insurance. The Journal of the IAA, vol 8, issue 3, 1975. Arvutivõrgus kättesaadav:
https://www-cambridge-org.ezproxy.utlib.ut.ee/core/services/aop-cambridge-core/content/view/B376ADF0791DC479B8F1D242D7CDF013/S0515036100011302a.pdf/deductibles_in_industrial_fire_insurance.pdf (08.02.2019).
11. K. Haavasalu, O.-J. Luik. Kindlustusriski mõiste sisustamine ja kasutamine kindlustuslepingute üldtingimustes. – Juridica 2008, nr 3.

12. London Business Interruption Association (LBIA) guide to business interruption insurance and claims. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://london-bia.org/lectures/LBIABIManual.pdf> (08.08.2018).
13. M. A. Rossi. Business interruption Insurance coverage issues to consider for claims presentation and policy placement or renewal. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.inslawgroup.com/pdf/businturrupt.pdf> (07.08.2018).
14. N. Kornegay, K. Killian, S. Pickens. The ins and outs of business interruption insurance. Claims Magazine, August 2018, vol. 66, issue 8.
15. O-J Luik, K. Saar. Kindlustushuvi kui kindlustuse ja hasartmängu eristamise alus. – Juridica 2018, nr 7.
16. O-J. Luik, K. Saar. Kindlustusvõtja kindlustusjuhtumi järgsed kohustused varakindlustuses. - Juridica 2017, nr 9.
17. Peter E. Kanaris. Analytical approach to business interruption, extra expence, and civil authority coverage issues. Tort Trial & Insurance Pactice Law Journal; Chicago Vol. Is. 1 (Fall 2007).
18. P. Varul, I. Kull, V. Kõve, M. Käerdi, K. Sein. Võlaõigusseadus I. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2016.
19. P. Varul, I. Kull, V. Kõve, M. Käerdi, Võlaõigusseadus II. 2.-7. osa (§§ 208-618). Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2007.
20. W. Meier jt. Business interruption insurance. Zurich: Swiss Reinsurance Company 2004. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.asf.com.pt/winlib/cgi/winlibimg.exe?key=&doc=18167&img=2769> (07.03.2019).
21. W.B. Honour, G.J.R. Hickmott. Principles and practice of interruption insurance. London. Butterworths 1970 (fourth edition).
22. N. Kornegay, K. Killian, S. Pickens. The ins and outs of business interruption insurance. Claims Magazine, August 2018, vol. 66, issue 8.

Kasutatud normatiivaktid

23. Kindlustustegevuse seadus. – RT I, 07.07.2015, 1 ... RT I, 22.03.2018, 1.
24. Raamatupidamise seadus. - RT I 2002, 102, 600 ... RT I, 09.05.2017, 30.
25. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. - RT I 2002, 35, 216 ... RT I, 20.04.2017, 21.
26. Võlaõigusseadus. - RT I 2001, 81, 487 ... RT I, 22.03.2018, 4.

Kasutatud kohtupraktika

27. Brothers Inc. v. Liberty Mutual Fire Insurance Co, 25.08.1970. Arvutivõrgus kättesaadav:
<https://www.courtlistener.com/opinion/1935712/bros-inc-v-liberty-mutual-fire-insurance-co/> (18.10.2018).
28. Harry's Cadillac-Pontiac-GMC Truck Co. v. Motors Insurance Corp, 01.07.1997. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://caselaw.findlaw.com/nc-court-of-appeals/1084418.html> (18.10.2018).
29. Hampton Foods, Inc. v. Aetna Casualty & Surety Co., 24.03.1986. Arvutivõrgus kättesaadav:
<https://casetext.com/case/hampton-foods-inc-v-aetna-cas-and-sur-co> (26.10.2018).
30. Howard Stores Corp. v. Foremost Insurance Co., 06.08.1981. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://casetext.com/case/howard-stores-v-foremost> (18.10.2018).
31. Manpower, Inc v. Insurance Co. of the State of Pennsylvania, 16.10.2013. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://caselaw.findlaw.com/us-7th-circuit/1647115.html> (7.03.2019).
32. National Children's Exposition Corp v. Anchor Insurance, 07.06.1970. Arvutivõrgus kättesaadav:
<https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/F2/279/428/458717/> (19.10.2018).
33. National Union Fire Insurance Co. v. Anderson-Prichard Oil Corp, 03.03.1944. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/F2/141/443/1484784/> (7.03.2019).
34. Ramada Inn Ramogreen, Inc. v. Travelers Indemnity Co. Arvutivõrgus kättesaadav:
<https://openjurist.org/835/f2d/812/ramada-inn-ramogreen-inc-v-travelers-indemnity-company-of-america> (7.03.2019).
35. Roundabout Theatre Co. v. Continental Casualty, 26.11.2002. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://casetext.com/case/roundabout-theatre-co-v-continental-cas-co-1830-1st-dept-2002> (18.10.2018).
36. United Air Lines, Inc. v. Insurance Co. of the State of Pennsylvania, 22.02.2006. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://caselaw.findlaw.com/us-2nd-circuit/1405419.html> (18.10.2018).
37. Witcher Construction Co. v. St. Paul Fire & Marine Insurance Co, 11.06.1996. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://mn.gov/law-library-stat/archive/ctappub/9606/c19671.htm> (18.10.2018).

38. RKTK 09.10.2013, 3-2-1-100-13.
39. TlnRnKo 07.12.2016, 2-15-8155.
40. TlnRnKo 06.03.2017, 2-15-3685.

Kasutatud tüüptingimused

41. AB „Lietuvos draudimas“ Eesti filiaal. Ettevõtte kindlustuse tingimused V100/2011. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://pzu.ee/wp-content/uploads/2018/02/Ettev%C3%B5te-kindlustuse-tingimused-V100-2011-EST-.pdf> (07.12.2018).
42. AB „Lietuvos draudimas“ Eesti filiaal. Varakindlustuse üldised kindlustustingimused V100/2011. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://pzu.ee/wp-content/uploads/2018/02/Ettev%C3%B5te-kindlustuse-tingimused-V100-2011-EST-.pdf> (09.12.2018).
43. AB „Lietuvos draudimas“ Eesti filiaal. Äritegevuse katkemise kindlustuse lisatingimused V200/2011, p1.1. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://pzu.ee/wp-content/uploads/2018/02/Ettev%C3%B5te-kindlustuse-tingimused-V100-2011-EST-.pdf> (07.03.2019).
44. Compensa Vienna Insurance Group, ADB Eesti Filiaal. Ettevõtte varakindlustuse tingimused 01.04.2016. Arvutivõrgus kättesaadav: https://compensa.ee/files/files/tingimused/Ettevõtte%20varakindlustus_uus/Compensa%20ettevõtte%20varakindlustuse%20tingimused_01042016.pdf (07.03.2019).
45. Compensa Vienna Insurance Group, ADB Eesti Filiaal. Äritegevuse katkemise kindlustuse lisatingimused 01.04.2016. Arvutivõrgus kättesaadav: https://compensa.ee/files/files/tingimused/Ettevõtte%20varakindlustus_uus/Compensa%20äritegevuse%20katkemine%20kindlustuse%20lisatingimused%2001.04.2016.pdf (07.12.2018).
46. ERGO Insurance SE. Ettevõtte varakindlustuse riskide tingimused KT.0904.13. Arvutivõrgus kättesaadav: https://www.ergo.ee/files/Ettev%C3%B5tte%20varakindlustuse%20riskide%20tingimused_KT0904_13_EST.pdf (07.12.2018).
47. ERGO Insurance SE. Ärikatkestuskindlustuse tingimused KT.0905.13. Arvutivõrgus kättesaadav:

- https://www.ergo.ee/files/%C3%84rikatkestuskindlustuse%20tingimused%20KT0905_13_EST.pdf (07.12.2018).
48. If P&C Insurance AS. If ettevõtte vara- ja ärikatkestuse kindlustuse tingimused TPD-20161. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://tingimused.if.ee/ViewPDF.aspx?ID=b54ebf4f-7183-4f9b-a690-c3a6f87fc3fa> (07.12.2018).
49. Salva Kindlustuse AS. Äri katkemise riskikindlustamise eritingimused (ÄRKET-98) (koopia autori valduses).
50. Seesam Insurance AS. Töökatkestuskindlustus. Üldised kindlustustingimused. Kehtivad alates 01.07.2000. Arvutivõrgus kättesaadav: [https://www.seesam.ee/doc/T%C3%B6%C3%B6katkestuskindlustuse%20tingimused%20\(01.07.2000\)_EST.pdf](https://www.seesam.ee/doc/T%C3%B6%C3%B6katkestuskindlustuse%20tingimused%20(01.07.2000)_EST.pdf) (07.12.2018).
51. Seesam Insurance AS. Üldised lepingutingimused 1/2018. Kehtivad alates 01.01.2018. Arvutivõrgus kättesaadav: https://www.seesam.ee/doc/Seesami%20%C3%BCldised%20lepingutingimused%201__2018.pdf (07.12.2018).

Kasutatud muud materjalid

52. Finantsinspektsiooni kodulehekülg. Turuosaliste register. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.fi.ee/et/kindlustus-0/kindlustus/kindlustusandjad/kindlustusandjad> (07.12.2018).
53. London Business Interruption Association (LBIA) kodulehekülg. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.london-bia.org/> (07.03.2019).
54. Statistikaameti kodulehekülg. Kahjukindlustus liigi ja kindlustusandja järgi. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=RRI07&ti=KAHJUKINDLUSTUS+LIIGI+JA+KINDLUSTUSANDJA+J%C4RGI+%28KUUD%29&path=../Database/Majandus/14Rahandus/03Kindlustus/&lang=2> (07.12.2018).
55. Swiss Reinsurance Company Ltd. Kodulehekülg. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.swissre.com/> (07.03.2019).

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Arvi Luhakooder,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose “Äriatkemise kindlustus kui finantsriskide kindlustus”, mille juhendaja on PhD Olavi-Jüri Luik,
 - 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. Olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tallinnas, 10.04.2019